Sait Faik Abasıyanık

Kayıp Aranıyor

BÜTÜN YAPITLARI

ROMAN

MEB Onaylı 100 Temel Eserden Biri

YKY'de 24. baskı

YKY

KAYIP ARANIYOR

Sait Faik Abasıyanık 18 Kasım 1906'da Adapazarı'nda doğdu. Çocukluğu Adapazarı'nda geçti. İlköğrenimini Rehber-i Terakki Okulu'nda yaptı. Ortaöğreniminin bir kısmını İstanbul Erkek Lisesi'nde diğer kısmını ise Bursa Lisesi'nde tamamladı (1925-1928). Yüksek-öğrenimine İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümü'nde başladı (1928). İki yıl sonra babasının isteği üzerine, iktisat eğitimi için Venedik üzerinden İsviçre'ye gitti. Lozan'da kısa bir süre kalarak, Fransa'nın Grenoble kentine geçti. Sanatı ve kişiliği üzerinde derin izler bırakacak çok sevdiği bu Fransız şehrinde üç yıl yaşadı. Fransa'dan döndükten sonra bir süre Halıcıoğlu Ermeni Yetim Mektebi'nde Türkçe öğretmenliği yaptı. Çocukluğundan beri tüccar olmasını istediği babasının zorlamasıyla ticarete atıldı ve başarılı olamadı. Babasının 1939'daki ölümüyle geçimini yalnızca kalemiyle sağlamanın yollarını aradı. Kısa bir süre *Haber* gazetesinde muhabirlik yaptı (1942). Yazarlığa lise yıllarında başlayan Sait Faik'in ilk şiiri *Mektep* dergisinde yayımlandı (1925). İlk yazısı 'Uçurtmalar' *Milliyet* gazetesinde yayımlandı (1929). 1934'ten itibaren kendini neredeyse bütünüyle öyküye veren yazar; denizi, emekçileri, çocukları, yoksulları, işsizleri ve balıkçıları yalın, şiirsel bir dille anlatarak Türk edebiyatına yeni bir öykü anlayışı getirdi. Daha önce Atatürk'ü de onur üyeliğine seçen, A.B.D'deki Uluslararası Mark Twain Derneği tarafından çağdaş edebiyata yaptığı katkılarından dolayı onur üyeliğine seçildi (1953).
11 Mayıs 1954'te İstanbul'da öldü.

Yapıtları:
Öykü: *Semaver* (1936, Remzi Kitabevi); *Sarnıç* (1939, Çığır Kitabevi); *Şahmerdan* (1940, Çığır Kitabevi); *Lüzumsuz Adam* (1948, Varlık Yayınları); *Mahalle Kahvesi* (1950, Varlık Yayınları); *Havada Bulut* (1951, Varlık Yayınları); *Kumpanya* (1951, Varlık Yayınları); *Havuz Başı* (1952, Varlık Yayınları); *Son Kuşlar* (1952, Varlık Yayınları); *Alemdağ'da Var Bir Yılan* (1954, Varlık Yayınları); *Az Şekerli* (1954, ö.s. Varlık Yayınları). **Roman:** *Medar-ı Maişet Motoru* (2. baskısı *Birtakım Insanlar* adıyla) (1944, Yokuş Kitabevi); *Kayıp Aranıyor* (1953, Varlık Yayınları) **Şiir:** *Şimdi Sevişme Vakti* (1953, Yenilik Yayınları) **Röportaj-Öykü:** *Tüneldeki Çocuk* (1955, Varlık Yayınları); *Mahkeme Kapısı* (1956, Varlık Yayınları) **Diğer Yapıtları:** *Balıkçının Ölümü-Yaşasın Edebiyat* (1977, Bilgi Yayınevi), *Açık Hava Oteli* (1980, Bilgi Yayınevi)
Müthiş Bir Tren (1981, Bilgi Yayınevi); *Sevgiliye Mektup* (1987, Bilgi Yayınevi) **Çeviri:** Georges Simenon'dan *Yaşamak Hırsı* (1954, ö.s., İstanbul Yayınları)

Sait Faik Abasıyanık'ın
YKY'deki kitapları:

Semaver *(2002)*
Şahmerdan *(2002)*
Sarnıç *(2002)*
Lüzumsuz Adam *(2002)*
Birtakım İnsanlar *(2002)*
Son Kuşlar *(2002)*
Kumpanya *(2002)*
Havuz Başı *(2002)*
Kayıp Aranıyor *(2002)*
Mahalle Kahvesi *(2002)*
Alemdağ'da Var Bir Yılan *(2002)*
Havada Bulut *(2002)*
Şimdi Sevişme Vakti ve Diğer Şiirleri *(2003)*
Karganı Bağışla *(2003)*
Mahkeme Kapısı *(2003)*
Hikâyecinin Kaderi *(2005)*
Seçme Hikâyeler *(2005)*
Öyle Bir Hikâye *(2006)*
Büyüyen Eller *(2007)*

Doğan Kardeş:
Bir Sonbahar Akşamı - Seçme Hikâyeler *(2009)*

SAİT FAİK ABASIYANIK

Kayıp Aranıyor

Roman

YKY
İSTANBUL

Yapı Kredi Yayınları - 1734
Edebiyat - 472

Kayıp Aranıyor / Sait Faik Abasıyanık

Kitap editörü: Kaan Özkan
Düzelti: Filiz Özkan

Kapak tasarımı: Nahide Dikel

Baskı: Promat Basım Yayım San. ve Tic. A.Ş.
Evren Sanayi Sitesi Yanı Örnek Mah. 1590 Sok. No: 32 Esenyurt / İstanbul

1.-3. baskı: Varlık Yayınları, 1953-1965
4-15. baskı: Bilgi Yayınevi, 1970-2001
YKY'de 1. baskı: İstanbul, Ağustos 2002 (*Toplu Romanlar* adı altında)
24. baskı: İstanbul, Ocak 2010 (*Kayıp Aranıyor* adıyla)
ISBN 978-975-08-0495-3

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 2002
Sertifika No: 12334
Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi No. 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
http://www.ykykultur.com.tr
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: http://alisveris.yapikredi.com.tr

Yayın Notu: *Kayıp Aranıyor* yeniden basıma hazırlanırken kitabın, Sait Faik Abasıyanık hayattayken Varlık Yayınları tarafından 1953 yılında yapılan ilk baskısı esas alındı.

*I**

Her zaman böyle bir şey aklına gelirdi. Isırıcı bir soğuk düşünürdü. Kulakları ile elleri acımaya başlamalıydı soğuktan. Rüzgâr, arada bir durur gibi olduğu zaman bir sıhhatli sıcaklık sarmalıydı yüzünü. Nefes alamaz gibi olmalıydı. Sonra yine hangi yüksek dağların yarlarından aktığı bilinmeyen ovaya varınca alabildiğine yayılıp esen, her an nemini bırakan rüzgâr nihayet deniz kenarını bulduğu zaman suları üfüre üfüre, şişire şişire gelip onları bulmalıydı.

Soğukları sayılı; lodosları kış günü yaz günü gibi ılık günleri bol şehir, birdenbire bir şimal şehri görünüşü almalıydı. Ama kar yağmamalıydı. Karın soğuğu başka türlü bir soğuktur; nemli soğuk. Oysa ki sıcağın nemlisi, soğuğun kurusu makbuldür. Nasıl bazı ilikleri üşüten sonbahar günlerinde –oraya gitmeden– musluklarından buram buram su ve buğu fışkıran bir eski Bizans hamamında, bir kurna başında, bir *hazza* gömülü sabun köpükleri içinde, biraz sonra çıkacağı sokağın çipil yağmurunu, ipek çoraplarının üstünden derisini bulup onu iliklerine kadar üşütecek kara, gri İstanbul çamurunu bile çamursuz bir Avrupa şehrinde müsamahakâr bir özleyişle hatırlamışsa kuru soğukları da öylece hatırlamış, arzulamıştı.

Hep kuru soğuklarının nadir görüldüğü şehirlerde yaşamıştı. Yalnız Alplerde bir küçük Fransız şehrinin gecesini, bir

* *Kayıp Aranıyor*'un bütün baskılarında bu bölüm numarası yer aldığı için, kitabın başka bir bölümü bulunmamasına karşın biz de, özgün baskısına sadık kalarak, numaraya yer vermeyi uygun bulduk. (Ed.N.)

de bir Ankara akşamını hatırlıyordu. Bir kış günü idi, ama şıkır şıkır güneşli bir kış günü idi. Ankara'da. Zehir gibi acı bir rüzgâr, bütün gün yüzünü didiklemiş, durduğu zaman temiz ve kadın, sıcak ve kınalı bir Anadolu orospusu elleriyle, altınlar içinde, şalvarlar içinde, elde örülmüş kırmızı konçlu yün çoraplar, abalar, tezgâhta dokunmuş çullar içinde biraz ağırca insan kokulu bir kasaba kahpesi elleriyle her tarafını yoklamıştı. Güneşle, bu hünsa güneşle oynaşmaların en sürüp gideni yarım dakika bile sürmemiş, ısırıcı soğuk yeniden onu çimdiklemeyi sonra ağrıtacak kadar sıkmayı ihmal etmemişti.

İş, gün batınca çatallaşmıştı. Bozkırların üstüne yangınlar, kınalar, rujlar, kırmızı kadın parmakları pembe çocuk tenleri serperek altını, kehribarı bol; kanı, celladı bol bir güneş, kiremitleri altından kerpiç binaları ateşleyerek batmıştı. Batar batmaz da gündüz yine bir parça nemli şehrin buğusu uçmuş, kuru soğuk bastırıvermişti. Rüzgâr kesildiği halde bile dayanılmaz bir soğuk çıkmıştı. Kim bilir civa sıfırın altında nerelere büzülmüştü. Ne olursa olsun, demiş, kadınlığına bakmadan, ayaküstü erkeklerin bira içtiği bir yerde iki kadeh konyak içmişti. Sonra ıssız bir lokantaya girip yemek yemiş, iki kadeh de orada içmişti. Lokantadan çıkar çıkmaz soğuk sanki boğazına atılmıştı. Böğrünün iki tarafından bir demir korsa gibi sıkmıştı. Oteline kadar varamayacağını sanmıştı. Sonra yarı yolda ferahlamıştı, değişivermişti. Hiç bu kadar sıhhatli olduğunu bilmiyordu. Otelin kapısından dönmüş. Yenişehir'e doğru yürümek arzusuna kapılmıştı...

Bu akşam İstanbul'da ne diye o Ankara gecesini, o yalnız yürümekle, yemek içmekle, soğukla arkadaşlık ederek geçmeyen geceyi anıyordu? Bu anmanın hiçbir sebebi yoktu denemez. Kuru soğuktan başka bir sebep aramaya lüzum görmedi. Vapurun rüzgâr tutmayan dış kanepelerine oturmuşlardı ama rüzgâr yine onları, üst güverteyi yalayıp düşerken buluyordu. O akşam da Ankara'da bir rüzgârsız köşede nefes alabilmek, daralan göğsünü biraz ovalamak için durmuş, durduğu zaman da aklına bir adam gelmişti. Bu adam muayyen bir adam değildi. Lacivert, kırmızı çizgili tertemiz bir elbise giyerdi, diyememişti. Herhalde subay elbisesi de değildi giydiği; ne de yeni temizciden alınmış bir pardösü vardı sırtında... Kafasında bir kasket, ayaklarında, tık

tık öten bir kundura da olabilir, diye düşünmüş müydü? Kendisi cıgara içmeyen, yanında cıgara içilince sinirlenen kadınlar gibi yaptı. Elleriyle birtakım hatıraları kovaladı. Yanında oturmuş aba elbiseli, çizmeli delikanlıya döndü:

— Cemal, dedi, yarın ne yapıyorsun?

Konuştuğu adamın esmer, bıyıksız ince ve sakin bir yüzü, ta saçlarına kadar kaldırdığı kasketinin altında dar bir alnı, incecik yüzüne adeta bol geliyor denebilecek bir yapısı vardı.

— Yarın mı? dedi. Adam, ne bileyim ne yapacağımı?

— Irıba kalkmayacak mısın?

— O başka... O iş... Elbet kalkacağız.

— Ben de onu soruyorum.

— Irıbdan sonrasını bilmiyorum.

— İstanbul'a inecek misin?

— İşi bilir.

— İn. İn de bu vapurla dönelim yine. Olur mu?

— İşi bilir dedik ya, kızım. Biz senin gibi saat onda kalkmıyoruz. Saat dördü buldu muydu kocakarı hepimizi uyandırır. Ortalık daha kapkaranlıktır. Bu akşam zati geç kaldık. On bire doğru köydeyiz. Bir lokma bir şey yiyince tumba. Tumba ama saat da on ikiyi bulmuş olur.

— Yatar yatmaz uyur musun, Cemal?

— Sen uyuyamaz mısın?

— Ben mi? Uyuyamadığım çok olur.

— Ben uyurum, dostum? Uyuyamazsam devrası gün ayakta duramam be! Sen çocuk mu oluyorsun?

— Devrası gün de ne demek?

— Bizim moruk ertesi güne devrası der de ondan dilim alışmış. Sen ne tuhaf kızsın be! Uyurum uyumam sana ne?

— Amma da terbiyesizsin, biliyor musun, Cemal? Böyle mi konuşulur?

— Bana sen değil mi idin erkekçe konuşalım, erkek arkadaş gibi; ben öyle zampara numaralarından hoşlanmam, diyen?

— Hadi öyle olsun. Ver şu elini, tokalaşalım.

Cemal güldü. Elini uzattı. Tokalaştılar. Cemal bir türküye başladı.

Genç kız uzaktan geçen vapurun projektörünü kovaladı.

Sonra o da Cemal'in Karacaoğlan türküsüne katıldı. Rüzgâr üst güverteden su gibi aşağılara akıp onları buldu. Ellerini, kulaklarını sıkar, çeker gibi ağrıttı. Cemal ellerini hızlı hızlı birbirine sürttü.

— Vay anasını be, dedi, bu tam dağda yolunu kaybetmiş çobanın ısınmak için ayı inine girdiği gece. Bu soğukta vapurun burasında oturmayı akıl edenin aklına turp sıkayım.

— Sahi be Cemal, dedi genç kız, eve giderken çarşıdan turp alayım zerzavatçı kapamamışsa, bir turp salatası yapayım şöyle elimle.

— İstemem, senin olsun. Kırmızı turp olursa yemem demem. Ama ötekini istemem.

Ayının inine kaçırdığı köylü kızı gibi büzüldü:

— Enayi, dedi, eşek hoşaftan ne anlar.

— Oh, ne âlâ! Küçükhanım Karagümrüklü Bitirim İsmail gibi konuşsun. Biz şöyle lise dörtten herhangi bir Turgay Bey gibi laf edelim; terbiyesiz olalım, iyi vallahi!

— Sen ne bakıyorsun bana oğlum, dedi genç kız, senin ağzına o biçim konuşmak yakışıyor ama haline yaraşmıyor. Ağır adamsın sen. Ağır olmalısın. Hem ben senin yanında öyle konuşuyorum. Başkalarının yanında böyle mi konuşuyorum?

— Yok, doğrusu, başkalarının yanında radyo temsili gibi konuşuyorsun. Hiç diyecek yok doğrusu. Bazı kere de bana, hani film türkçeleştirirler ya, doblâj mıdır nedir, öyle bir şey yapıyormuşsun gibime geliyor.

— Doblâj değil, dublaj.

— Her ne boksa...

Cemal'in son cümlesi hoşuna gitmişti ama şakacıktan genç kız kaşlarını çattı:

— Cemal!.. Cemal!.. dedi.

— Bana bak Ayşe Abla, uzun ediyorsun! Bırak bir defa da nasıl istersem öyle konuşayım, yahu!

Genç kız cevap vermedi. Donmuş kulaklarını ovaladı. Gülümseyerek sustu. Yine projektörü ve bir dalganın beyazını uzun zaman görüyormuş gibi kovaladı. Yine erkek konuştu:

— Ne o? dedi, Ayşe Abla, yoksa kızdık mı? Yine yapmacık bir halle:

— Bir defa benim adım Ayşe değil, sonra...

— Sonrası malum.

— Sen malum ne demektir biliyor musun Allah aşkına? Malummuş, malum neymiş bakalım?

— Önce şu külhanbey ağızlarını bırak, diyecektin. Çünkü ben (senin ağzından söylüyorum) diyecektin, Türkçe'yi radyo ağzı gibi istersem konuşurum. Ama sen öyle konuşamazsın. Sesinin fotoğrafı iyi çıkmaz. (Geçen akşam öyle bir halt da karıştırmıştın ya, hani.) Sen (bana söylüyorsun) kahvede Balıkçı Kalafat'la nasıl konuşursan Mühendis Mimar Dağdiken Bey'le de öyle konuşursun, anladın mı? İşte söyleyeceğin malum buydu. Benim vereceğim karşılık da şu: Ben ikiyüzlü değilim, sultanım. Benim için Balıkçı Ahmet Kalafat ne ise Mühendis Mimar, yahut Mimar Mühendis Bay Süha Dağdiken de odur. Malum da belli demektir.

— Değildir.

— Değil midir?

— Kimin hesabına konuşuyorsun sen?

— Yaşa be Ayşe Abla! Kimin hesabına konuşur insan? Sen kimin hesabına konuşuyorsun?

— Önce ben sana sordum.

— Ben... Ben... Ben...

— Ben ben ben. Ben ne? Söylesene...

— Yahu sen beni şaşırttın be! Sorunu anlamadım.

— Dedin ki Balıkçı Kalafat da bir, Mimar Dağdiken de...

— E?

— Şimdi söyle bana. Balıkçı Kalafat hesabına mı Dağdiken'le Kalafat birdir, yoksa Dağdiken hesabına mı?

— Bu ne biçim lakırdı yahu? Biz malum belli demektir diyorduk...

— Bırak şimdi sen belliyi. Soruma cevap ver.

— Sen insanla alay mı ediyorsun be? Ben ne bilirim mimar beyin beynini, Kalafat'ın kafasının içini. Ben kendi hesabıma konuştum abla. Bana göre, dedim, duymadın mı?

— Bırak şu abla lakırdısını be Cemal! Nevin de, olsun bitsin.

— Peki, Nevin.

— Oğlum Cemal. Balıkçı Kalafat'la Mimar Mühendis Dağdiken arasında kanun nazarında hiçbir fark yoktur, orası öyle.

Ama bu, yalnız yargıcın karşısında böyle. Hayatta ikisini birbirinden ayırt edip konuşmazsan aç kalırsın. Para kimde ise düdük ondadır.

— O başka lakerda! Bana vız gelir. Balık tutarsam balıkhaneye götürürüm. Kimseye beyefendimiz, evet efendimiz demem. Kalafat'a gelince!..

— Kalafat diye birisi var mı hiç Cemal?

— Olmalı ki söylüyoruz.

— O da doğru ya, öyle birisi var olmalı ki dilinde yer etsin. Hem sende muhayyele namına dirhemi yoktur.

— Biz balıkçıyız, arabacı değiliz kızım. Paşababanınki gibi atımız yok ki yelesi olsun.

— Bırak şu tuluat ağızlarını...

— Yalan söyleme, bayılırsın a... Ama ufak yollu biz de taş mektep gördük. Olmazsa sorduk soruşturduk. Muhayyelenin ne olduğunu lügata bakmadan bulduk. Muhayyele demek uydurma gücü demekmiş.

— Yaşa be Cemal.

— Nerede kalmıştık?

— Ben çoktan unuttum nerede kaldığımızı...

— Pekâlâ, öyle ise burada keselim bu konuyu Nevin Abla! Çünkü sen dönüp dolaşıp benim cahiliyetimi meydana çıkaracaksın. Ben dönüp dolaşıp öteki meseleye geleceğim. Sen bana: "Evet, ben de seni seviyorum Cemal. Seninle beraber olduğum gün, gün uzasın istiyorum; hiç canım sıkılmıyor. Balıkçı olman, kayıkçı olman arayıp da bulamadığım şey. İstersen serseri ol, bana yetersin," diyeceksin. Ama kazın ayağı öyle değil.

Cemal sustu. Kasketini çıkardı. Kara, büklüm büklüm alnına dökülen kıvırcık saçları vardı. Sanki kasket yüzünü çirkinleştiriyormuş gibiydi. Zeki, alelade ama incecik, bıçak gibi keskin bir yüzü vardı. Şimdi o yüze göre büsbütün büyüyen kocaman bir adamdı. Nevin dönüp baktı. Kafasını omuzuna dayadı. Cemal uzun uzun kızı öptü.

— Karar verecek misin? dedi.

Nevin cevap vermiyordu. Gözü hep denizin yüzünde vapur ışıklarının gösterdiği kısa kısa beyaz başlı yıldız poyraz dalgalarında düşünüyordu. Neden sonra:

— Bana izin ver biraz daha Cemal, dedi. Babamı üzmemeliyim.

— Ya annen, dedi Cemal?

— Anneme sen bakma, o melekler gibi iyi kadındır. "Kızım benim babam paşa idi ama," diye nasihate başladığına göre ondan yana korku yok; kandırırız.

Cemal, hiddetle kasketini kulaklarına kadar geçirdi. Gözleri kasketinin güneşliğinde kayboldu. Dudağında kalmış bir hiddetin hâlâ titrediğini gören Nevin'in içi sevinçle doluydu. Susuyordu.

Nevin için mesele bile yoktu. İşi uzatmak, Cemal'i üzmek istiyordu. Babasından değil, asıl annesinden çekinirdi. Daha ortada onların kulaklarına kadar gidecek bir dedikodu olmadığını sanıyordu. Olsa bile ne kendisi, ne de evdekiler dedikodudan yılarlardı.

Nevin köyde herkesle konuşurdu. Onun kahvelere, hattâ meyhanelere girdiğini gören kimse dedikodu yapmaya lüzum görmezdi. Yalnız homurdananlar olurdu. Herkes Konsolos Vildan Bey kızının ecnebilerde okuduğunu, erkek gibi kız olduğunu bilirdi. Bir dedikodunun dedikodu olabilmesi için insanlardan bir bölüğünün bildiği bir şeyi öteki bölüğünün bilmemesi lazım gelmez mi? Herkesin bildiği bir şeyi tekrar etmekte mana yoktu. Kız gazetecilik bile yapmıştı. En büyük dedikodu Nevin'in yirmi beş yaşına on beş yaş fazla paha biçilmesiydi. Bir de daha bir kocadan boşanmadığı, mahkemeli olduğu halde dört kocadan boşanmış denmesiydi. Bu dedikodudaki kocaların üçü gâvurdu. Ne Nevin, ne de ailesi tarafından bu dedikodu da yalanlanmadığına göre artık bu adla adlandırılamazdı. Hakikatlerse insanları fazla sarmaz. Köyde onu sevenler de eksik değildi. Herkesle ilgilenirdi. İstanbul'da dairelerde işi olanlara babasının kartını, ya kendi selamını, ya da annesinin hürmeti mahsusasını yollar, doktorlara, gazetelere, hastanelere, belediyeye, hattâ valiye kadar sözü geçer haspanın, derlerdi.

Köyün içinde kim olursa olsun, boyacı çırağından; kahveci Hasan'dan, Balıkçı Yusuf'tan, Kunduracı Avram'dan, Zerzevatçı Apostol'a kadar konuştuğunun koluna girer; bir aşağı bir yukarı iskele boyunda dolaşarak adamın derdini canla başla

dinlerdi. Dinlerken *de* dört yanını görmezdi. Barbunyacı Deli Laz'a meyhanede rakı ısmarlar. Kendisi de Laz'la beraber tezgâh başında barbunyacı gibi çatala dokunmadan istrongilos balığını eliyle alır, istrongilos yeni tavadan çıktığı için ağzının içinde üfleye üfleye iki kadeh rakı içerdi, iskelenin üstünde belediye doktorunun genç, şık karısıyla konuşurken babanın üstüne oturur, saçını parmağı ile tarar, dişini kibrit çöpü ile karıştırır, şık hanımların vapur beklediği salonda sonbaharda, inci gibi dişleriyle ayva ısırırken boğazında kalırsa çımacıya sırtını yumruklatırdı.

— Kuvvetli vursana be Hurşit, amma da hanım evladı imişsin! derdi.

Sebepli olarak sevmediklerine çatmasını da bilirdi hani. Mesela köy komiserinin pek cici, pek şık kızını nişanlısı –Denizyollarında kamarot olduğu halde– bir şileple Amerika'ya kadar gidip geldikten sonra türlü Hollywood gömlekleri, türlü Miyami pantolonları giyen, şapkası İtalya'dan, şortu Nis'ten, kravatı New York'tan, kaşkolu Paris'ten Kamarot İrfan'ın kolunda görürse, Çımacı Hurşit, İrfan Efendi'ye selam durmaya kalkarsa, İrfan Efendi de küçük devletlerden birinin Münakalat Vekili imiş gibi Hurşit'in selamını omuz üstünden reddederse:

— Ulan Hurşit! Böyle önüne gelene selam durma huyun olmasa seninle çoktan nişanlanırdım, deyiverirdi.

Kamarot İrfan'ın New York malı çirkin kravatı hırstan parmaklarının arasında burum burum buruşurdu.

Kamarot İrfan da gider intikamını kahvelerde, yani dedikoduda alırdı. Köyün o da Nevin gibi tanınmışlarındandı. Nevin hakkında dedikodu yapılmaz demiştik ama, İrfan gibileri için bu konuda yapılmayacak şey yoktur. Bir genç kızın umulmadık bir erkekle apaşikâr, kol kola dolaşması, tutup meyhanede iki kadeh rakı içmesi bir İstanbul köyünde bile olmayacak bir şeydi ama köy halkı buna alışmıştı.

Daha çok Nevin'in babasına diş biliyorlardı. Gâvurluğundan, alafrangalığından, kızını böyle yetiştirdiği için ahlaksız babalığından, daha ileriye giderek kodoşluğundan söz açarlardı. Ama kimsenin dili Nevin'e orospu diyememişti. Buna dair ima dahi yapılmamıştı. Bu bir haksızlık olurdu. Köyün çarşı-

sında tığ gibi bir delikanlı olan Balıkçı Apostol'un oğlu ile bağıra bağıra, güle güle konuşuşu; yalı kahvesinde karşı kıyıya gün boyu adam taşımakla ekmeğini kazanan Avni Efendi'yle tavla oynayışı, Beyoğlu'nda köyün tanımadığı bir erkekle sinemaya girmesine kötü manalar verdirmeye mâni olurdu. Dillerinin ucuna gelen kötü kelimeyi çıkarmaya utanırlardı. Komşusu Balıkçı Cemal'le de güneşin batışını karada çürüyüp kalmış bir sandalın içinden seyretmelerini kötüye yormaya kimse cesaret edemezdi.

Köy halkı meziyetli insanlardı. Haksızlıktan ve yalandan ürkerlerdi. Ürkmeyenler de kuvvetli bir delil buluncaya kadar beklemeyi daha makul bulur, beklerlerdi. Yalandan çekinmeyen birini beklerlerdi. İşte Kamarot İrfan tam onların beklediği gibi biriydi. Evvelki sene nişanlanmış, gelip köyde bir Rum karısının evine yerleşmişti. Cart curt etmeyi, köyde ağa geçinmeyi, herkese yüksekten bakarak laubali olmayı, kendine büyük küçük köy sakininin "İrfan Ağabey" demesini, okumuş, yazmışlık taslamayı, kavgalara müdahale edip haksızı değil zayıfı ezmesini seven bir adamdı.

İşte İrfan'ın önce gizli gizli sonra erkeklik taslarcasına aşikâre anlattığı pek korkunç bir hikâye köy sakinlerinden bir kısmının Nevin hakkındaki "Konsolos'un deli kızı"ndan öteye geçmeyen müsamahakâr kızgınlıklarının birdenbire şimdiye kadar uyuklamış bir kine, bir zalimliğe çevrilmesine sebep oldu. Nevin bâbında üç türlü bir düşünce topluluğu meydana geldi.

Birinciler hiçbir dedikoduya karışmayan, Nevin'in hallerini serbest yetişmesine veren, kabahati babasına yükleyen namuslu insanlardı. İkinciler onun bu halini kendileri yapamakdıkları için şimdilik hoş görenlerdi. Üçüncü bölüğe gelince Nevin onlarla icap etmeyince konuşmazdı. Bunlar görünüşte Nevin hakkında düşünen ikinci kısma benzer, hoşgörür takımındandılar. Ama Nevin onların için için ne kadar zalim, kıskanç, kindar ve fırsat kollar olduklarını, adeta beş hissiyle karışık bir ilave hisle, kavrayıvermişti. Böyleleriyle fazla konuşmaz, çekingen durur, istemeyerek kendiliğinden bir kayıtsızlık gelir bir yerine yerleşirdi. Bu kayıtsızlığında bilmeyerek o kadar ileri giderdi ki,

bu hal, sonunda bir önem vermeyiş gibi gözükmeye başlardı. Böyle bir önem vermemek halinin onların kin ve zalimliğini artıracağını Nevin anlamayacak kadar onlara karşı hareketlerinde kendiliğindendi. Mademki onu sevmiyorlar, hareketlerini çirkin görüyorlar, ahbaplığa lüzum yoktur, diye bile düşünmemişti.

Geçerlerken onları şimdiye kadar hiç tanımamış, bilmemiş gibi başka tarafa bakar, selam vermezdi. Bu hissinde de samimi idi. Bu ilgisizliği hiç hesaplı, düşünceli bir şey değildi. Garip bir surette kendiliğindendi.

İşte bu kısım Kamarot İrfan'ın hikâyesiyle birdenbire işi azıttılar. O geçerken yerlere tükürdüler. Öyle ki birçokları pis, adi karı, şıllık kelimelerinden öksürük, aksırık, tıksırık seslerinden ve nidalarından yuvarladıkları bir homurtuyu o geçerken homurdanmaya başladılar.

Nevin bir zaman bunlara ne yaptığını, neden ona bu kadar düşman kesildiklerini anlayamadı. Hani istedikleri de olmuştu: Nevin onlar hakkında düşünmeye koyuldu. Ama yine de eski halinde fazla bir değişiklik görülmedi. Yalnız bu sefer eskiden olduğu gibi onlar yanından geçerken kayıtsız duramıyor, bir uykudan uyandırılmış gibi onları tanıyor, gülümseyecek bir muhaverede ise donakalıyor, gülemiyordu. Söyleyeceği bir şey varsa söyleyemiyordu. Bir yerde rastlarsa hafifçe, pek belli belirsiz bir rahatsızlık duyuyor, yanlarından uzaklaşabilmek için telaş gösteriyor, acele ediyordu.

En korktuğu şey küçük görülmekti. İnsanlardan her zaman kendini aşağı görmüştü. Hattâ küçük görmüştü. Görmüştü ama başkası tarafından öyle görülmek onu çok üzerdi. Buna da tahammül etmek, aldırış etmemek gerekiyordu. O pis kamarot kendini insanlardan nasıl üstün sayıyordu, bir görmeliydi. "İrfan Ağabey! İrfan Ağabey," dedikleri zaman nişanlısı için bile değil, elbiseleri için iftihar edercesine günde üç defa urba değiştiriyordu.

Kanada'dan aldığı kalın gömlekleri, eski ayakkabılarını, kar külahını giyer, geyik başlı bastonunu koltuğunun altına sıkıştırır. Zulmedecek, kendi üstünlük hastalığını şehvet gibi tatmin edecek bir biçare insan arardı. Yüzü ve dudakları al al,

bıyıkları kıpkırmızı olduğu halde bir yeşil gülümseme ile dört yanına bakardı, üstü başı, omuzu kıçı bir hizada korkunç bir mahlûktu. Hiçbir hayvan, onun kadar çirkin olamazdı. İhtiyar çöpçü atları güzeldi. Uyuz eşekler güzeldi. Her tarafı yırtık, gözleri irinli hasta kediler güzeldi. Sokak köpekleri ne güzeldi! Hamamböcekleri, zinalar harikulade idi. Bizim çirkin dediğimiz; yüzleri, bilinmiş, tadılmış, resmi çizilmiş olmayan kendi halinde insancıklar güzeldi. Ama o, sıhhatli yanaklarına, beyaz dişlerine, kırmızı bıyıklarına, kumral saçlarına rağmen çirkindi. Çirkinliğin en korkuncu ile çirkindi. O bu köyde bulundukça hani insanın üstüne kazara bir yerden bir pislik sürünür de insan neresinde olduğunu kestiremez, arada sırada birdenbire keskin ve öğürtücü bir koku duyar. İşte onun köyde bulunduğu günleri Nevin, kokusundan, bu pislik kokusundan tanırdı...

Hiçbir insana kin, hiçbir insana tiksinti duymamıştı. Kızdığı, konuşmadığı, sevmediği insanlar elbet olmuştu. Ama kimseden iğrenmemişti. İğrenilecek bazı şeylere kızınakla yetinmişti. Bazı sahtekâr, riyakâr insanların namuslu numarasıyla orospuları, karısı veya kocası tarafından aldatılmışları, ahlaksızları görünce küçümser ve iğrenir gibi haller takındıklarını görünce pek kızardı.

İğrenir görünürlerden çoğu o nevi insanlardan bin defa daha aşağılıktır. Riyakârlık aşağılığın son haddidir. Sahiden iyi insanlar, kötüler hakkında laf söylemezlerdi. Belki sevmezlerdi, kızarlardı ama onu bile belli etmezlerdi. Kendi anlayışına uymayan insanlardan yaptıklarının kötü şey olduğunu bile bile zaruret, mukavemetsiz bir arzu, bir huy, bir hırs, bir iradesizlik, bir intibaksızlık; yahut da bizim kötülük bildiğimiz bir başka düşünce, başka tabiat, başka ahlak, başka yaradılış, başka ilcalarla çoğunluğa benzemeyenler –kusursuzlar– ancak kusursuzluğu bin bir tehlikeden sonra kazanmışlar kızmakta haklı olabilirlerdi. Düşünülünce onların bile pek hakkı yoktu. Belki de kötüler, kötülüklerinde haklıydılar. Yaşamak için fena insan olmakla yine yaşamak veya ölmek için iyi insan olmak arasındaki fark ya bir iman, ya bir riya farkıdır. İmanı kaldırıverin iyi adam pişman olan adamdır. Riyayı kaldırırsanız mesele yoktur, kötüler hemen saflarına iyiyi alıverirler. Önemli olan kötülüğü

iyilikle beraber ortadan kaldırmaktır. O zaman insanlık denilen şey kafasını kaldırır: "Durun bakalım," der, "biz de varız." Onun, insanlığın terazisi içinde teker teker tartılan kıymetler ancak kötülüğün silahlarını düşmanca değil dostça, elinden alır. Ancak böylece iyiler ve iyilik dünya yüzünde manasını bulur, masallardaki gibi yüz yıllarda muammer olur. Yoksa...

Yoksa Nevin, benim gibi yapmalı, derdi. Şimdilik kötülere kızmaya bile hakkımız yoktur.

Öyle insanlar Nevin'i daha çok düşünmeye, ahlak ve insanlık üzerine, din üzerine düşünmeye çağırır, kötü sayamadığı bu nevi insanlarla ilgilenir. Neden itiraf etmesin, bu gibilere içinde sevgiyle karışık bir tecessüs duyardı.

Belki de bu tecessüs yüzünden İrfan'ın ötede beride anlattığı, daha sonra anlatacağımız hikâye kısmen olmuş bir vaka idi.

İşte kocası Özdemir'den ayrıldıktan sonraki yaz böylece geçip gitmişti. Ankara'dan döneli epey oluyordu. Boşanacağı kocasıyla beraber İstanbul'a dönmüşlerdi. İçinde dünyaya, hattâ boşanmak istediği kocasına delice bir muhabbet vardı. Öyle ki nerede ise Özdemir biraz sabredebilse, kendisi kucağına atılacaktı. Ama Özdemir bunu anlayamamıştı. Aptalca, yalnız erkeklere mahsusmuş gibi bir izzetinefis, çocukça, hıyarca bir erkeklik numarası yapmıştı. İnsan olmak için erkek olmanın yeteceğini sanıp aldanmıştı. Ona son oyunu zekâsı oynamıştı. Nevin'in samimiyet beklediği yerde erkeklik taslamıştı.

"Oldu bir kere," deseydi, "ne yapalım? Sen bana aynı şeyi yapsaydın affederdim. Hem affetmek de n'oluyor? Elbette ki önce deli gibi olurdum. Belki de seni döverdim, öldürürdüm. Ne bileyim bir şeyler yapardım. Yahut da senin yaptığın gibi yapardım. Basar giderdim. Ama sonra düşünür taşınır, bu işi bu kadar faciaya alınamın tek sebebinin başkalarının hakkımda düşünecekleri olduğunu anlardım. Bu bana vız gelmeliydi. Seni, kendimi, insanların hakkımızdaki fikirlerini değil, biyolojiyi, aslımız olan garip hayvanı, arzuları, insanı birbirine iten saniyelik dayanılmaz, harikulade bir arzuyu... Bu arzu değil midir ki bizi birbirimize itiyor; ondan sonra durmadan yutkunuyoruz: Hani kusmamak için yudum yudum buz yutturulan hastalara dönüyoruz. Her hoşlandığımız insanı gördükçe –her

zaman değil elbet– ama sahiden dayanılmaz bir istek, yahut da merhamete benzer bir şey, ne bileyim korkunç bir dostluk; geriye döndüğümüz zaman, yutkuna yutkuna, buz yuta yuta susturduğumuz arzuların doğurduğu arzusuzluklar, hastalıklar, sinirlilikler hattâ delilikler duyacağımız... Böyle saatlerce düşünüp sana dönerdim," deseydi.

Evet kucağına derhal atılırdım ama onu sonraları küçük görür, görür de yeniden tahammülsüzlükler duyar mıydım? Sanmıyorum. Artık yutkunabilir, itilmeleri ben itebilirdim. Çünkü ben öyle küçük küçük arzuları az yenmemiştim. Hiçbirinde ayağım sürçmemişti. Yalnız bir tanesinde sona kadar gitmeyen hatalar işleyebilirdim.

Bu bir otobüs biletçisiydi. Güzel değildi. Yalnız pek gençti. Baktığı zaman kaşkolumdan içersini sıcacık, banyo gibi ılık bir haz sarıyordu.

— Ablacığım, Ulus Meydanı mı?

Bir defasında:

— Şeker ablacığım, canım ablacığım!.. demişti.

Karlı bir kış günü öğleden sonra bir bakanı görmesi lazımdı. Otobüste dört kişi var yoktu. Bir tanesi de Özdemir'in tanıdıklarındandı. Nevin ön sıralarda oturmuştu. Biletçi onu görünce gülmüştü. "Şeker ablacığım"ı yapıştırmıştı.

— Sus oğlum, demişti, işitecekler.

— İşitsinler be abla, ayıp mı?

— Tabii ayıp ya, hem çok ayıp.

— Neden ayıp olsun be abla!

— Hiç evli kadına laf atılır mı?

— Boşanırsın be abla!

— Bana ne ile bakacaksın?

— Abla be! Sen kendine bakarsın, çalışıyorsun.

— Ama sonra beni aşırırlar.

— Aşırsınlar be abla! Akşam olunca bana gelirsin ya yine.

— Ona razı mısın?

— Vallahi razıyım abla!

— Ama ben nikâhsız oturmam.

— Nikâhla otururuz be abla.

— Demek her şeye razısın, boynuza kadar.

Genç biletçi gülümseyerek susmuş; sonra birdenbire:

— Bir öpücük ver be abla, ne olur...

Diyerek eğilmiş, yere düşürdüğü parayı aramak bahanesiyle Nevin'in yanındaki boş sıraya dayadığı elini yalayarak öpmüştü. Nevin elini çekememişti. Elini hızla çekse çocuğun vantuz gibi dudaklarından korkunç bir şapırtı çıkacak; paltolarının yakaları içinde uyuklayan ve bir bölüğü de karın yağışını seyreden dört, beş kişiyi yerinden fırlatacak sanmıştı. Biletçi dudaklarının öptüğü yeri, ses çıkmasın diye diliyle yalayarak şapırtısızca çekmişti, geniş bir nefes almıştı oğlan:

— Sağol abla, demişti. Allah ne muradın varsa versin.

Ondan sonra otobüse her binişinde kalbi delicesine çarpardı. Ya bir terbiyesizlik yaparsa...

Pek az rastlaştılar ama hiçbir terbiyesizlik yapmadı çocuk. Yalnız bir defasında bileti verdiği halde para almadı.

— Verdiniz küçük hanım, verdiniz ya, unuttunuz mu? dedi.

Bir türlü ısrar edememişti. Bir gün de biletle beraber eline bir pusula tutturmuştu.

Otobüsten ininceye kadar akla karayı seçememişti. Ne yazabilir, acaba diye düşünüyordu. Bir randevu ise... Gidecek miydi? Gitmem, diye kestirip atamıyordu. Ulus Meydanı'nı zor buldu. Otobüsten indi. Ne güzel bir bahar günüydü. Meydanda bir elma çiçeği kokusu duydu. Yine düşündü. Randevu ise gider miyim, diye... Gidecekti. Bu çirkin çocuğun ne güzel bir alnı vardı. Kalın kalın bilekleri vardı. Ne hoş büyük bir eli vardı.

Sakalı yeni çıkmış yüzünde çocukça ifadeler uçuyordu. Randevu ise gidecekti. Kırlarda beraber gezecekti onunla. Daha çiçek açmamış bir armut ağacının dibine oturacaktı. Dudaklarından öpecekti biletçinin. Onu o gün mesut edecekti. Nasıl olsa bir on beş, yirmi güne kadar İstanbul'a dönüyordu. Özdemir İstanbul'da idi. Daha bir hafta izini vardı. Herhalde arkadaşlarıyla o meyhane senin, bu meyhane benim dolaşıyorlardı.

Onların gazeteci takımının çirkin şakalarını, hepsi hesaplı dostluklarını, birbirimizi nasıl kandırırız, nasıl atlatırız, nasıl şunun ayağını o gazeteden kaydırırız, diye dolaplarını düşündü. Şu gazetecilikten de soğumuştu. En büyük zevkleri canci-

ğer arkadaşını atlamaktı. Böyle olunca komşu bakkalı kötüleyen bakkaldan ne farkları kalırdı? Oysa ki ne güzel bir meslekti. Bir sanatkâr yaradılışını nerelere kadar götürmezdi bu meslek? İnsan neler öğrenmez, ne tecrübeler edinmezdi.

Nihayet pusulayı açtı, okudu:

"Ah! Benim ablacığım ah! Ah minelaşk!" kelimelerinden başka bir şey yoktu.

Güldü. İçini bir keder, bir bahar akşamı kederi sardı. Ankara mor, kokulu bir gecenin içine gömülmüştü. Zavallı biletçi! dedi. Yemek canı istemedi. Arkadaşlarıyla buluştuğu pastaneye yollandı.

* * *

— Nevin! Nevin!

— Buyur baba...

— Al tepsini de odama gel.

İstanbul'un içinde bu oda tek başına; dışardaki acıtıcı soğuğun göbeğinde, yanan sobaların ortasında varlığından kimseciklerin haberi olmayan, hattâ anesinin bile zevkine varamadığı bu sessiz sedasız sıcaklık; bağırmayan bir güzellikle meçhul ve canlı her insanoğlu için, her insanoğlunun kış günü saadeti için lüzumlu ama belki de yalnız anlayanlar için bestelenmiş bir musiki parçası, işitenler için durmadan çalan, her parçasında histen, umuttan, hatıradan, aşktan, sulh ve sükûndan değişik değişik nefesler üfleyen bir flüt, bir ney gibiydi.

Trollerde kış sporları için yapılmış halli bir Avusturya kasabası otel odasının ahbaplığı çökmüş eşyalarıyla; köpüklü Viyana kahveleri içilen, yalnız gazeteleri hafifçe; adeta itina ile hışırdayan, sessiz koltuklarında geçkin Viyanalıların ağarmış zülüflü, yorgun ve sarkık yanakları ile damarları kabarmış elleri ve sarı tahtadan gazetedanlıkları fark edilen bir Viyana kenar mahalle kahvesi keyfi ve sinirsizliği ile bu oda... Odanın bir köşesini bir metre yetmiş santim boyu, metrelik eniyle kaplayan kahverengi çini soba, keserken kanı birdenbire derisine ve tüylerine fışkırıvermiş bir Ankara keçisi haliyle kırmızı valensa, sonra o maroken ciltleriyle tavana kadar gidip gelen kitaplık...

Nevin valensanın üstüne tepsisini koydu; kendi de önüne bağdaş kurup oturdu. Gülümsüyordu. Babası onu ayakta karşılamıştı. Belki o sokak kapısından girdiği zaman daha pijama ile oturmuş, kitap okuyordu. Ama Nevin'i her nedense çağırmaya karar verdiği zaman önce gri bir pantolon giymişti. Sonradan sırtına devetüyü bir kanadiyen almıştı. Siyah ipek çoraplarıyla rugan ayakkabılarını da giymişti. Kırmızı çizgili bir kravat bağlamış, hâlâ kumral, ışığı uçmamış saçlarını itina ile arkaya taramıştı. Elindeki kitabı göstererek kızına kapıyı açmıştı.

— Anlayamıyorum, kendimi çok zorluyorum, anlayamıyorum. Niçin, neden bugünkü kitaplar... Bizim gençlerinki olsun, Fransız yazıcılarınınkiler olsun, insanın hep kötüsünü, hayatın çirkin tarafını, ümitsizliği, hiçliği, boşluğu konu olarak alıyor. Hep kötüler mi var? Dört bir yanımız sefalet, hastalıkla mı çevrili? Her gördüğümüz zalim, katil, egoist, hasut, kindar, yarı deli, ahlaksız mı?

Eski konsoloslardan Vildan Bey kızının tepsisine doğru yürüdü. Bir kırmızı turp aldı, ısırdı. Nevin cevap vermiyor, çini sobanın bronzu kararmış kapısının oymalarına bakıyor, düşünüyordu. Bu küçük Tiroliyen Oteli halli odanın ötesini düşünüyordu.

— Dediğiniz kadar, belki de daha fazla ileri gidenler olmuyor değil, ama ne de olsa her zaman yarı aralık da olsa bir ümit ve çare kapısı bırakılıyor. Ama bence bugünün sanatkârı insanoğlunu bütün kıymetleri ve kıymetsizlikleri yeniden gözden geçirmeye zorluyor.

— Böyle bir "revizyon" her zaman kendiliğinden olmakta, dedi Vildan Bey. Ne Allah mefhumu dünkü bildiğimiz gibidir. Ne ahlak telakkimiz on dokuzuncu, hattâ yirminci yüz yılın dörtte birine benziyor. Bu gözden geçirmeyi milletlerin bünyesi yapıyor. Sanatkârın bunda ne rolü olabilir? O bize doğruyu, güzeli, hayali ama olacak bir hayali, hiçbir işareti gözükmeyen, daha doğrusu bizim göremediğimiz, olmak üzere olanı vermeli. Ne çıkar kötülüğü, şeytanı, çirkini, gayri tabiiyi tasvirden.

— Meleği, iyiliği, güzelliği, tabiiyi, hüsnüahlakı, fazileti terennümden de bir şey çıkmamıştı.

— Doğru bir şey çıkmamıştı. Eski konakların hemen hemen faziletli, cömert, rahim, şefik, zarif, kibar, temiz bey ve paşalarından riyakârlar, el etek öpenler, kötülüklerini güzel maskeler altından saklayanlar istifade ettiler. Bakkallar, manifaturacılar, gazeteciler, ithalatçı ve ihracatçılar sanata da dirsek çevirdiler, doğru. Bir paşanın yerine yüz elli tane merhametsiz, eli sıkı, kendinden başkasını düşünmeyen paşa meydana çıktı. Evet doğru. İşler hep Fransız İhtilali kebirinden sonra değişmeye başladı.

— Belki de, dedi Nevin, insandaki iyiliğin, güzelliğin, faziletin, merhametin, aşkın sözcüleri tutturdukları şarkıların yeni paşalar nezdinde beş para etmediğini anlayınca başladılar kötülüğü, pisliği, açlığı, üşümeyi, hastalığı, ahlaksızlığı görmeye. İnsanın beş dirhemi faziletse yirmi beş kilosunun zillet olduğunu anlamaya. Elli tonluk kinin yerine iki gramlık sevgiyi ne diye övmeli, tasvir etmeli idi.

— Övmeli, tasvir etmeliydi kızım.

— Orada haklısınız. Övmeliydi. Övmeliydi ama bu yeni türeyen paşalar bundan istifade ediyorlardı. Çünkü sizin tabirinizle çoktandır "revision"a tabi tutulmamış bir ahlak telakkisinden faydalanmanın yolunu bulmuşlardı. Faziletle, aşkla, güzellikle istedikleri gibi oynuyorlardı. Sanırım belki de bunun için bugünün sanatkârı faziletsizliği, edepsizliği, deliliği konuşarak kıymetlerin tekrar gözden geçirilmesini istiyor.

— Demek edepsizlikten hareket ederek edebe, aşksızlıktan aşka varılacak. Sanınam ama demek işin içinde bir ümitsizlik yok.

— Bomboş göklerden, topraktan başka bir şey olmayan yeraltlarından ne umulursa umabilirsin babacığım.

Vildan Bey:

— Yazık! Yazık!

Dedi, sustu. Ömrünü konsoloslukla geçirdiği Avrupa şehirlerini hatırladı. Koluna taktığı kadınları, Viyana kahvelerini, Tirol Otellerini, San Marco Meydanı'nın bir lokantasını gördü. Toulon'da içtiği gül renkli sert (Vin Rose) şarabını damağında duydu. Dudakları titredi. Günlerce kovaladığı bir İtalyan kızını otele götürürken duyduğu çarpıntıyı ihtiyar

yüreğine bastırdı. Hatrına hep şehvetler, eğlenceler, şaraplar, ışıklar geliyordu.

— Nevin bana da bir yumurta ver, dedi, bir bardak beyaz şarap da olsaydı.

— Var aşağıda baba.

— Getiriver zahmet olmazsa.

Karısını Boğaziçi'ndeki bu küçük köşkte kız kardeşi ve annesiyle bırakır, kızını alır giderdi. Nevin'i kibar bir pansiyona yerleştirdikten sonra kendisi konsoloshanenin şu oda gibi aynı biçimde tertiplediği bir odasında hatıratını yazardı. Bu önüne gelene yazdığını söylediği hatıratı, hakikatte yazmadı. İki cümleden sonra bir yüz roman sahifesi düşünürdü. Birden ayağa kalktı, o zamanlar yazdığı bir defteri aldı.

"Chambéry 1932 — Marsilya'dan bıktım. Ne berbat şehir. Severim şu Chambéry'yi. Savoi Düklerinin şatosundan tutun da (quatre sans-cul) diye ad taktıkları dört fil abidesine kadar. Ne güzel bir millet bahçesi vardır. Öğleyin Gar Lokantası'nda yemek yedim. Akşama doğru küçük bir pastanede Ginnette'le oturmuştuk. Liseli çocuklar vardı. İçlerinde iki de Türk çocuğu vardı, ama konuşamadım. Uçmuş renkleri, sarışın kafaları Chambéry'yi yadırgamış bu iki çocuk Türkçe boş boş, kötü kötü konuştular. Sonra çıkıp gittiler. Biz de çıktık.

Kar yağmaya başlamıştı. Şimdi oteldeki odamda yağan karı ve ara sıra da karyolanın üstünde uyuklayan Ginette'i seyrederek bir şeyler yazmaya çalışıyorum.

İnsanı dolu günleri değil, boş günleri dolduruyor..."

Tam yazmaya başlayacağı sırada susuvermişti. Bütün hatırat bu şekilde, tam yazmaya başlayacağı sırada yazı kesiliveriyordu. Yazı sahibinin ondan sonra saatlerce masanın başında düşündüğü belli idi.

Kapıyı vurmadan babasının odasına giren Nevin, onu hatıratının içine gömülmüş buldu. Büyük bir tepsi içinde getirdiği şarapla bir tabak yemişi kemik kakmalı bir cıgara iskemlesine bıraktı. Tabaktan bir elma aldı. Isırarak babasına baktı. Hatıratından hafifçe başını kaldıran, gözleri hâlâ 1924 Parisi'nin Mont Parnasse kahvelerinde şakıyan ihtiyar, kızına cennetteki insanlar gibi gülümsedi.

* * *

Otobüsteki biletçisine, Ankara'nın Gar Lokantası'nda oturmuş şunları yazmıştı:

"Deli çocuk! Bir daha paramı almazsan seni rezil ederim anladın mı? Ne gün izinlisin? Seninle konuşacağım; bir daha budalalık etmeyesin, diye."

Yazdığı tezkereyi cebine koymuş, evine yollanmıştı. Özdemir'i evde buldu.

— A, sen ne zaman döndün? dedi.

Özdemir:

— Görüyorsun ya döndük işte. İstanbul âlem. Öyle eğlendim ki sorma... Şerefime her akşam...

— Koltuk meyhanelerinde ziyafet çekildi.

— Sen koltuk meyhanesi ne demektir bilir misin ki söylüyorsun?

— Yok, nereden bileyim.

— Bilmezsen sus! Aslına bakarsan ben de bilmem. Ama galiba ayyaşların koltuk koltuğa ayakta, kadehlerle beraber çeşidi değişen midye pilakisi, balık tavası, turp salatası, tarama, ciğer gibi mezelerle sarhoş oldukları daracık meyhanelere derler. Gözümün önüne böyle bir yer geliyor.

— Bana ise rahat maroken koltuklar, bir taraftan garp müziği çalınan, öte yanda fraklı garsonların gezindiği taşra Fransız tavernalarını hatırlatıyor.

— Tabii. Benim iç gözlerim de hanımefendimizi konsolos pederleriyle bu tavernalarda "chartreuse verte" içerlerken görüyor.

— Ben öyle kahvelerde çoğunca bira içer, müzik dinlerdim. Babam Şartröz'ü sahiden pek severdi. Kocaman ve göbekli bir bardağın hemen dibinde kalmış gibi getirilen o zehir yeşili, Borjiyaların zehirine benzettiği likörden; bardağı avuçlarında ısıtarak üç tanecik içerdi. Sanki Alplerin yaz kokusu, kış fırtınası, keşişlerin gem vurdukları ihtirasları gözlerinde toplanırdı. Beni hemen alır; otele, yahut pansiyona bırakır, kendisi şehrin ışıklarına zehirlenmiş gibi karışırdı.

— Ne şiir, ne şiir! Mesut konsolosluk hayatı! Kadın, likör, ışık, Türk milletinin verdiği para.

— Olabilir. Bu beni o günkü hayatımdan utandırmaz. Babamı bilmem. Ama sanmam ki o da bunları yaptığı için üzülsün. Yaşanmış yaşanmıştır. Kenarları altın yaldızlı defterlerine yazdığı üç, beş satırla hemen o eski günlerine gidiveriyor.

— Gitmeyecek gibi de değil hani.

— Hoşgörmeli be Özdemir! Bir ihtiyar da gençliğini böyle harcamış...

— Ama birçok şeyler yapabilirdi. Mesela konsoloshanedeki kütüphaneli odasında oturup hiç olmazsa tanıdığı memleketi bize tanıtmaya çalışabilirdi. Türkiye'yi birkaç gâvura tanıtabilirdi. Hiç olmazsa üzümünü, incirini, tütününü, misafirperverliğini...

— Falanını, filanını. Dostum, sen daha bir konsoloshanenin vazifelerinden bihabersin.

— Belki... Belki ama elbette bir konsolosun da memleket hayrına yapacağı şeyler vardır, hem de çoktur. Bir konsolosluk demek bir millet temsilciliği demektir.

— Bir gazetecinin yapacağı şeyler yok mudur?

— Yapmıyor muyuz?

— Kaytarmak elinde olsa kaytarır mısın? Patronun düşünmesinden, devletin siyasetinden dışarı çıkabilir misin?

— Çıkmak istemem.

— Bir konsolos da çıkmak istemez. Çok faal, çok canlı bir konsolos derhal şüphe uyandırır. Hem de iki taraftan. Çok nazik meseledir konsolosluk.

— Baban gibi konuşma.

— Bırak bu bahsi sen şimdi. Gazeteciliğe gelelim... Seni bir gün öylesine atlatacağım ki göreceksin.

— Yaparsın, sen onu da yaparsın.

— Şu söylemiş olduğun cümledeki da'nın cümle halinde bir anlamı varsa lütfen açıklar mısınız?

— Hayır yok. Hiçbir şikâyet, tekdir, hattâ acımsı bir manası yok. Öylece söyleyiverdim.

— Demek ki münakaşaya tahammülün yok bu akşam; yorgunsun...

— Hiç yorgun değilim; aksine, trende bütün gece uyudum. Kendimi pek zinde hissediyorum. Yalnız...

— Yalnız?

— Yalnız işi lakırdı ile uzatmak istemiyorum. Çünkü beklediğim arkadaşlar var... Bir poker çevireceğiz.

— Kaç kişi bekliyorsun, üç mü?

— Hayır, dört.

— Güzel! Bir tanesi ile de ben çene çalabileceğim demek. Ama şunu bil ki evde ne yemiş, ne içki, ne de bisküvi var. Çay da pişiremem... Çünkü şeker yok. Sonra sayın dördüncü ile de fazla çene çalacak durumda değilim uykum var. Beyefendilerin ağızlarından kaçırıp kaçırıp af diledikleri terbiyesizliklere katlanacak sinir kuvvetini de kendimde bulacak halde değilim.

— İstediğini yapmakta serbestsin. Ama dördüncünün kim olduğunu sormadın.

— Senin gazeteci arkadaşlarından hiçbiri beni sarmıyor. Büyük aydınlardan hepsinin ya yumuşak, ya katı bir kokuları var ki, bana aksırmak, yahut da enfiye çekmek arzusu veriyorlar. Onun için hiç korkma, dördüncü ile kırıştıracak değilim. Sokaktan ne bileyim bir otobüs biletçisi çağırsak, şöyle ağzı burnu yerinde biri de olmasa, ama kötü kötü bakan cinsinden olsa daha makbule geçerdi.

— Malum malum! Zevklere müdahale edilmez. Yalnız bu dördüncü ne ekşi ekşi, ne de tatlı kekremsi kokuyor. Bir kokusu var ama sen duymazsın. Çünkü aynı kokuyu sürünüyorsunuz.

— Koku sürünmediğimi pekâlâ bilirsin.

— Bilmez olur muyum?

— Yoksa koku sürdüğümden de mi şüphe ediyorsun?

— Ben sana, senin şimdi söyleyegeldiğin cümledeki de'nin içini dışını sormayacağım. Ama söylemek istediğimi anlayamadığın için bu akşam güzel kara saçlarının altındaki küçük kafanın içi pek durgun.

— Allah aşkına garip cümleler yapma da ne yaparsan yap. Ben bilmece çözmesini sevmem. Ne demek istiyorsun?

Özdemir birdenbire kinayeli, iğneli tarafını bırakıvermiş, ilk tanıdığı zamanki kaygısız, neşeli, içi dışı bir halini alıvermişti.

— Sahi, anlamadın mı, Nevin? dedi.

Nevin deminden beri süregelen sevimsiz, zoraki konuşmadan bıktığını belli eden bir gülüşle:

— Nereden anlayacağım canım, dedi. Aynı kokuyu sürünürmüşüz.

Sustu. Gözünü kapadı, açtı. Kocasına şefkatle baktı:

— Hay Allah müstahakını versin! Kim bu kadın? dedi. Gazeteci mi yoksa? Erkeği çekilmez bir şey olan bu yaratığın dişisi kim bilir, nedir?

— Bir Amerikalı gazeteci Mis.

— Kokusu mu yoksa?

— Daha koklamadan tuluatçı bayan.

— Niyetin var mı koklamaya?

— Belli olmaz.

— Otobüs biletçisi bir işaretime bakıyor.

— O halde misi otobüs biletçisine havale. Sen yine bana kalıyorsun.

— Of! Ne yaptın gene Özdemir gelir gelmez. Hemen ilk gece bunu yapacak mıydın bana? Ne güzel oturup konuşacaktık. İstanbul'dan anlatırdın şu koltuk meyhanesinden söz açardın... Ha! Bize uğradın mı?

— Uğradım tabii. Annen iyi. Babanın nezlesi vardı. Kardeşinden epeydir mektup almamışlar, merak ediyorlardı. Senden umutlarını kesmişler, sağ olsun da zararı yok, yazmasın diyorlar.

— Nasıl annem? Tansiyonu ne âlemde?

— Geçenlerde yirmi bire çıkmış... Perhiz yapınca 18'e düşmüş...

— Tembih etseydin çok yemesin, diye.

— Etmez miyim?

— Şimdi ben ne yapacağım? Sen kalk git, bir şeyler al. Ayıp olur karıya. Of! Of! İngilizce konuşmak da beni bir yorar ki...

— Fransızcası mükemmel.

— Aman buna sevindim işte.

— Canım karıcığım benim.

Bu halleri samimidir, sevimlidir Özdemir'in. Nevin ayağa kalktı. Sarılıp kocasını öptü.

Özdemir şapkasını kaptı gitti.

* * *

Otobüs biletçisine dört gün sonra rastladı... Bakanlıklara gidiyordu. Araba tıklım tıklımdı. Biletçi her geçişinde, ona süründükçe ömründe duymadığı şeyler duydu. Hani neredeyse bayılacaktı. Dışarsı yine buz gibi soğuktu. Ama Nevin içinde babasının sobası yanar gibi ılıktı. Biletçinin her sürünüşünde adalelerini sinirlerinden ayıran bir içki hazzı duymaya başladı... Her geçişte bu sarhoşluk artıyordu. Özdemir'le, hiçbir zaman, en samimi ânında bile böyle şey olmamıştı. Evet bir haz, bir yarım yamalak güzelce bir rüya havası duymuştu ama böyle her an kollarını ve ayaklarını kesen içkiden içmemişti. Kalbi duracak gibi çarpıyordu. Kulakları uğulduyordu. Acaba, onu soğuk mu çarpmıştı? Güneş nasıl çarparsa... Elini ağzına götürmüş, başparmağını acıtırcasına ısırmıştı. Son durağa kadar araba hemen hemen boşalmıştı. Nevin çantasından biletçiye yazdığı tezkereyi çıkarmış avucunun içine almıştı.

Ne olursa olsundu. Onunla yağmur, kar, nakıs 30 derece soğukta gezebilirdi. Olmazsa her şeyi göze alıp bir sinemaya bile girebilirdi. Özdemir'e dönmeyecek, boşanmaları lazım geldiğini yazacaktı hemen bu akşamdan tezi yok.

Son durakta kapıya yollandığı zaman biletçi ondan evvel aşağıya atlamıştı. Genç biletçi Nevin'i görmüyordu. Arabadan biraz uzaklaştı. Eliyle burnunun bir kanadını tutarak öteki tarafını boşalttı. Sonra elini silmek üzere mendilini çıkarırken Nevin'i gördü. Gülümsedi.

— Ablacığım, diye bir şeyler söylemeye hazırlandı. Nevin tüyleri diken diken ıslık gibi bir sesle:

— Terbiyesizliğin lüzumu yok.

Deyiverdi. Hızla ilerledi. Tezkereyi dişleriyle yırtarken söylediği söze pişman olmuştu. Tezkereyi vermemek yeterdi. Yine gülümsemeli idi çocuğa. Ne kabahati vardı, haksızdı. Adam böyle görmüş, bu terbiyeyi almıştı. Mahallesinde herkes böyle yapıyordu. Biletçi olduğuna göre biraz mektep görmesi lazımdı. Hocası da mı bu hareketin çirkin bir şey olduğunu ona öğretmemişti? Yoksa o da mı böyle yapardı?

Nevin birdenbire içinde lodos havada Kadıköy vapurundaki halleri duydu. Etrafına bakındı. Siper aldı. Bir binanın kenarındaki çimenlere sapsarı bir şeyler tükürdü.

Bakanlıklardan dönüşte durakta beklerken aynı otobüsün numarasını görünce, öteki durağa yollandı. Arabanın arka pencerelerinde biletçinin mahzun bir yüzle gülmeye çalıştığını fark etti. Hayır ondan iğrenmemişti. Nefret eder gibi otobüsün arkasına baktığı halde nefretten ve iğrenmeden daha başka duygu duyuyordu. Bu duygu yorgunluğa, tatmine, hattâ kendi kendinden soğuyuşa benzer bir şeydi. Demin genç biletçinin ona sürünürken duyduklarını sanki hatırlamıyordu. Öteki durakta bir otomobile atladı. Hiç yapmadığı halde eve gidip biraz uzanmak, sonra tekrar Özdemir'in ona havale ettiği işleri yapmak üzere çıkmak istiyordu. Evde biraz uzanıp dinlenmezse hastalanacaktı sanki... Özdemir sabahleyin:

Bana ne oluyor bugün? Donuyorum?.. Her tarafım kırılıyor. Kör olası bir de işim vardı ki...

Demişti. Nevin:

— Akşam o kadar içmeseydin... Tembelliktir; kalk giyin, bir işkembe çorbası iç; bir şeyin kalmaz.

— İşkembe çorbası mı? Tü Allah müstahakını versin! Midem bulandı sabah sabah...

— Hani pek severdin?

— Bu sabah dünyada en iğrenç şey, bana işkembe çorbasıdır gibi geliyor.

— O halde iş ciddi. Sen sahiden hastasın. Bugün hiç yataktan çıkma.

— Ya işlerim?

— Bana havale edemez misin?.. Biz de sözümona gazeteciyiz ya...

— Sizin gazeteye göre değil benim öğreneceklerim. Havadis kıymeti pek az. Bir makale hazırlayacaktım da... Doğrusunu istersen başka bir yerde iki satır havadis şeklinde çıkmasını istemem. İşin bütün keyfi kaçar.

— Yine atlatmak meselesi mi?

— Haber olarak öğrendiğim her şeyi arkadaşlara verebilirim. Benim için bunda hiçbir mahzur yoktur. Hem aynı işte çalışan, aynı yorgunlukları duyan, aynı azarları işiten, aynı üzüntüleri, aynı keyifleri tadan insanların birbirine oyun oynamaları kadar ayıp şey olamaz... Olamaz ama en can alıcı haberi de iki

satırla geçiştirmek, havadisin kıymetini takdir edememek bahis konusu olunca iş değişir. Böyle bir haberi öğrenir öğrenmez önce ne gazeteme ne de arkadaşlara veririm. Bazı haberler vardır ki iki satırlık muhtevalarında kocaman bir ekonomik mesele, bir kabine buhranı, bir antant. bir harp ihtimali gizlidir. Ertesi gün sabahtan bu haberin icap eden yerlerde tahkikine girişir, iki satırı yüz satır eder, mesele çıkarırım. Yazımı yazmadan akşamleyin arkadaşlarla buluşunca haberi bir gün evvel öğrendiğim şekilde haber verir, telefona koşarım.

Nevin içinden:

— Hasta adama göre uzunca bir konferans, demiş, sonra sormuştu:

— Peki böylece yine arkadaşlarını atlatmış olmuyor musun?

— Hayır olmuyorum. Haberin önemini kavrayan arkadaş bunu duyunca peşimi bırakır mı sanıyorsun? Kavramayan ise ertesi gün vermeye tenezzül etmediği haberin önemi karşısında apışıp kalır. Biraz kafasını işletmeli adam.

— Haberin önemini kavrayan arkadaş ne yapar?

— Ne yapacak? Deli gibi etrafımda döner. Onu biraz üzerim ama zekâsına da bayılırım. Oturur yufka açar gibi havadisi açıveririm iki konyağa. Yufka dedim de canım bir ıspanaklı börek çekti ki...

— Çok, müteessirim sevgilim, elimden gelse hemen kolları sıvardım. Ama istersen öğleyin sana taze taze poğaça alır gelirim. Sen şimdi talimatını ver.

— Öğleye uğrar mısın?

— Âdetim değil ama istersen uğrarım. Vereceğin işe bağlı.

— İş çok karışık. Önce bir vekili göreceksin. Sonra İnhisarlar'da bir küçük memuru ziyaret gerekiyor. Oradan Milli Eğitim Bakanlığı'na, bir lise müdürüne, bir profesöre, son olarak bir de doktor görmelisin.

— Öyle ise akşama da gelemem.

— Dörtte bütün işler biter. Ben bir şey istemem, Yalnız bana bir iki anasonlu galeta, şeker yoksa şekerle ıhlamur alıver. Hadi şimdi güle güle. Allah işini rastgetirsin!

— Hani talimat?

— Sen gidip onları alıp gelinceye kadar ben bir kâğıda yazarım. İşler aksi giderse saat ikiye doğru bizim Hasan'ı bul. Kâğıdı ona ver. Onun direktifi ile beraberce iki saat içinde hepsini halledersiniz. Ama sakın ikiden evvel verme. Sen lokantaya birde gidersen Hasan oradadır; sakın kaçırma. Tabii işler istediğin gibi yürümezse...

Halbuki saat on iki idi. Vekil gelmemişti. İnhisarlar'da görmesi gereken küçük memurun başını kaşımaya vakti yoktu. Hem ne söyleyeceğini bilmiyordu: "Kendisi gelsin, kendisi gelsin. Şimdi işim var, sonra geliniz, şimdi işim var. Hanım kızım elimden gelmez. Müdür Bey'e sormak lazım. Dur bakalım, dur bakalım," demiş, kaybolmuştu.

Hasan'ı bulmadan evvel eve kadar bir gitmeliydi. Hem içi bulanıp duruyordu. Hem de Özdemir'le beraber bir ıhlamur içerdi. Belki de Özdemir biraz iyileşmiştir, gidip Hasan'la işi kendisi başaracak halde idi belki. Apartman merdivenlerinden koşa koşa çıktı. Yavaşça kapıyı açtı. Evin içinde ses seda yoktu. Özdemir uyumuş olmalıydı. Yemek odasına girdiği zaman şaşırakaldı. Masanın üstünde etleri ihtimamla temizlenmiş bir tavuk iskeleti duruyordu. Biri beyaz, öteki kırmızı iki şişe şarabın masa üstündeki gazete kâğıdında yuvarlak lekeleri vardı. Şişeler yan düşmüştü. Rus salatasının bir parçası yenmemişti. Tulumpeyniri odanın içini kokutmuştu. Meyvelikte portakallarla bir tek elma vardı.

Nevin şaşkın şaşkın bu bekâr sofrasının önünde duruyor, düşünüyordu, ihtiyatsız bir hareketle elini uzatıp tabaktan elmayı aldı. Ne ettiğini bilmeden ısırdı. Bir zaman öyle durdu. Gözleri yemek masasından yarı inik perdelere kaydı. Orada, perdenin üstünde bir şeyler yazıyormuş sanki de okumaya çalışıyormuş gibi dudaklarını kıpırdattı. Ağzındaki elma parçasını çiğnermiş gibi yaptı. Bir sandalyeye çöktü. Tekrar masaya daldı. Kafasının emrettiği bir hareketle başını salladı. Ensesinde bir yer acıyormuş gibi yüzünü buruşturdu. Ağzına bir parça ekmek aldı. Çiğnedi. Bir iki dakika öylece kaldı. Sonra çantasını açtı. Tabakasını çıkarıp bir cıgara yaktı. Ayağa kalktı. Yatak odasına doğru yürüdü. Yatak odasının kapı anahtarı ne zamandır kayıptı. Ama arkasına bir şey koyabilirlerdi. Kapının tok-

mağını çevirince buna bile lüzum görmediklerini gördü. Kapı kendi kendine açılıvermişti.

İkisi de uyumuşlardı. Saat bir olmalıydı. Ne zaman yemek yemişler, ne zaman uyumuşlardı. Demek ki yemeği sonradan yemişlerdi. Hemence de istirahate çekilmişlerdi. Amerikalı gazeteci kızın sarı ıslak saçları, alnı ve burnunun ucu gözüküyordu. Ötekisi ateşi başına ve göğsüne vurmuş olacak ki yarı beline kadar yorganını açmıştı... Ağzı açık uyuyordu. Ara sıra horlardı. Belki de horlamıştı.

Nevin yorganın üstündeki Özdemir'in küçük, yumuşak, tırnakları yenmiş, şeytantırnağı bol, kemirilmekten pembe pembe yumuşak, solucanlar gibi yumuşak, ellerini gördü. Bu elleri o evlenirlerken yüzüğü parmağına taktığı zaman da görmüş içi ezilmişti. Bu sefer hafifçe midesi bulandı.

Kafasına bir kadın kızgınlığı fırladı. Bir tüfek namlusundan kurşun da böyle çıkar, gider, hedefini bulur, gebertirdi. Ama hani bazı Walt Disney filmleri tabancalarının attığı kurşunlar nasıl hırsla çıkıp sonra bir küçük kavis çizdikten sonra düşüverirse öylece hırsla düşüverdi. Bir gülmek geldi. Elini ağzına tuttu. Gülerken avucunu ekşi ve acı bir tükürük doldurdu. Elini silkti. Yatağa biraz daha yaklaştı. Özdemir başını hafifçe Amerikalı kıza doğru çevirmişti. Bu sırada kız bacağını yorgandan dışarıya çıkardı.

Güzel, beyaz, kalınca bir ayağı vardı. Bu ayağın tırnaklarına baktı. Boyalı idiler... Baldırlara doğru mini mini, seyrek seyrek yaldızlı sarı tüyler parlıyordu. Baldırın tam ortasında koyuca bir leke gözüküyordu.

Yine deminki tüfekten atılmış, namlusu hemen kıvrılıveren tüfekten atılmış bir kurşun gidip sürahiyi ve bardağı hedef tutmak istedi. Ama olmuyordu. Namlu yine kıvrılmış, ağzı kendi tarafına dönmüştü. Kurşun çıkar gibi olmuş, Nevin'e bakmış geri dönmüştü.

Onları uyandırmaktan korkar gibi ayaklarının ucuna basarak odadan çıktı. Kapıyı kapamadı. Sonra geriye döndü. Elinden düşürdüğü cıgarayı yatağın ucunda buldu. Üstüne bastı. Hızlı hızlı yürüdü. Kapıyı yavaşça çekip kapattı. Gardroptaki boş bavulu aldı. Üç, beş parça eşyasını doldurdu. Çekmecedeki

paranın çoğunu aldı. Giriş kapısını yine yavaşça kapadı. Sokağa fırladı. Güneşli soğuk bir gündü.

İşte Cemal'le kış günü vapurun kenar kanepelerinde ayaza karşı oturup konuştukları gecede hatırladığı o akşamki Ankara soğuğu idi. Yine o mart sonlarında olmalarına rağmen akşam güneş battıktan sonra korkunç, ağrıtıcı bir soğukluk başlamıştı. Galiba sinirlerinin o günkü bozukluğu, geçirdiği heyecanlar da o havaya yardım etmiş olacaktı ki bu soğuk nerede ise onu boğacaktı. Bütün gün dolaşıp durmuştu. Güneş, rüzgârsız yerlerde onu, köprünün öte yakasında rastladığı kınalı parmaklı ve kıl şalvarlı, yüzleri allık içinde Ankara kötü evlerinin kadınları gibi sıcak avuçlarıyla okşamıştı. Kenar mahalleleri dolaştı. Kötü kadınları gördü. Sıska, büyük yüzlü, koca kafalı çocuklar gördü. Şık şık geçen erkeklere bakan yeldirmeli, esmer, çapkın işçi kızları, mahalle kızları gördü. Bu kızlar nerede ise iyi giyinmiş erkeklere laf atacaklardı. Nevin durup onlara Supervielle'in bir hikâyesini anlatmak istiyordu.

Hikâyeyi şöyle hatırlıyordu:

Yunan Tanrıları Olympos Dağı'ndaki saraylarının muhteşem yemek salonunda oturmuşlar Hebe'nin getireceği nektar tepsisini bekliyorlardı. Tanrılar nektar içmezlerse edemezlerdi. Nektar onlara ölmezliği sağlayan içki idi.

Ama nidelim ki Hebe gelecek halde değildi. Dün akşam som altından nektar tepsisini taşırken ayağı incinmişti. Bir adım atamıyordu. Oturduğu yerde bile acıdan kıvranıp duruyordu.

Hebe küçümencik bir Tanrıça idi. Vazifesi yemek ve içki esnasında büyük ölmezlere hizmetti. Ama Hebe ne etsin? Kabahati yoktu ki. Elinde o ağır nektar tepsisi yokken bile adım atamıyordu. Koca tepsiyi nasıl götürsün? Bu pek küçük hizmeti ondan başka görecek bir Tanrı da yoktu ki... Venüs mü taşıyacaktı? Yoksa Merkür mü? Hiç öyle şey mi olurdu? Öyle ise ne yapmalı, kime rica etmeliydi? Hebe çaresiz kalmış saçını başını yoluyordu.

Ölmezler yemek salonunda sabırsızlanmaya başlamışlardı. Salonun mumları, avizeleri pırıl pırıl yanmıştı. Som altından duvarlara kakılmış zümrüt ve akikler, yüz kratlık pırlantalar ölmezlerin üstüne keskin ışıklar aksettiriyor, kahkahalar avize-

lerin boncuklarını şıngırdatıyordu. Tam kerahet vakti idi. Nerede ise ölmezler el çırpmaya, tepinmeye, bağırışıp çağırmaya başlayacaklardı. Nektar bir iki dakika daha gecikirse kıyametler kopacak; o saçlı sakallı, dev cüsse adamlar, o pırlantalardan parlak kadınlar, o parlak parlak oğlanlar bir kere kızmasınlar, kuduz kurtlara dönerlerdi.

Hebe'nin birdenbire yüzü güldü. Volkan aklına gelmişti. Volkan sarayın demircisi, badanacısı, dülgeri, aynı zamanda marangozu idi. Kapıları o tamir eder, anahtarları o yapar, masaların ayaklarını o tamir ederdi. Bütün gün körüğünün başında sessiz sedasız çalışırdı. Bir gözüne kıvılcım sıçramış kör etmişti. Burnuna örs düşmüş, burun kemiğini kırmış, eğriltmişti. Kulakları yaradılıştan kocamandı. Bir ayağı da topaldı. Çirkin mi çirkindi.

Evet, o da bir Tanrı idi ama hem yarı Tanrı idi, hem de çirkindi. Büyük Zeus'un sarhoşken bir köylü kadınla birleşmesinden doğmuştu. Doğrusu çirkindi. Çirkindi ama başka çare de yoktu. Ölmezler, hele çirkinliğe hiç tahammül edemezlerdi. Tepsiyi Volkan getirdi, diye Hebe'ye hakaret edeceklerdi. Yalnız Hebe'ye mi Volkan'la da alay edeceklerdi.

Hebe çaresizlik karşısında, topal topal, emekleye emekleye Volkan'ın önüne kadar sürüklendi. Volkan, Hebe'nin ricasını yarıda kesti. Öyle şey mi olurdu? Rica da ne oluyordu? Yarım Tanrılar da birbirlerine yardım etmezlerse kim edecekti?

Tepsiyi kuvvetli kollarıyla tüy gibi kaldırdı. Halbuki zavallı Hebe ayağı sağlamken bile bu tepsiyi götürürken kan ter içinde kalırdı. Volkan Tanrıların toplandığı yemek salonuna doğru topal ayağıyla seğirtti. Hebe uzandığı yerden Volkan'a bakarken Ölmezler'in onunla şimdi ne kadar alay edeceklerini düşünüyordu. Düşünüyordu ama ne yapsın? Ölmezler nektar içmezlerse olmazdı ki. Birisi götürsün de kim götürürse götürsün.

Volkan yemek salonunun kapısında gözükünce, abanoz masanın etrafına çevrelenmiş, sabırsızlıktan çatallarını kaşıklarını çoktan vurmaya başlamış bulunan Ölmezler birdenbire susuverdiler. Küçümencik, tatlı bakışlı, gül tenli, kumru ayaklı, zümrüt gözlü Hebe'yi beklerken bu maymun da nereden çıkmıştı? Volkan nazikleştirmeye çalıştığı kaba kalın sesiyle

Hebe'nin ayağı burkulduğu için değil tepsiyi kaldıracak, yürüyecek durumda olmadığını, bu yüzden bu akşamlık onu mazur görmelerini rica ederek Hebe'nin kendisini gönderdiğini anlatmaya çalıştı. Ölümsüzler katıla katıla gülmeye başladılar. Nerde ise gülmekten kasıkları çatlayacaktı. Gözleri yaşarıyor, ellerini kasıklarını tuta tuta kahkahayı basıyorlardı. Zavallı Volkan şaşırmıştı. Zümrüt, akik, yakut kakmalı mermer masaya tepsiyi bırakmış, önlerinde donakalmıştı. Dönüp gitmek de aklına gelmiyor, o da garip garip gülüyordu. Neden sonra aklı başına geldi. Yine aksaya aksaya, kambur kambur çıktı gitti.

Volkan çıktıktan sonra Tanrılar kahkahalarını büsbütün arttırdılar. Ölmezlerden yalnız bir tanesi önce gülmek istemiş, sonra her nedense birdenbire vazgeçmiş, ötekilerini güzel yüzünde hiddet ateşleri parlayarak seyrediyordu. Bu kadın Tanrı Venüs'tü. Sonunda dayanamadı, ayağa kalktı:

— Ey Ulu Tanrılar! dedi. Haksızlık ediyorsunuz. Hem de çok büyük bir haksızlık. Size yakıştıramıyorum bunu. Biraz kafanızı ellerinize alıp düşünmenizi rica edeceğim. Odalarınızın anahtarı kaybolduğu zaman içerde yaptıklarınız görülmesin diye çılgınlar gibi Volkan'a koşan siz değil misiniz? Şu salonun avizelerinin zincirleri kafalarınıza düşecek hale geldiği zaman bunu kim anlıyor da yeni bir altın zincir döküyor. Volkan değil mi? Karyolalarınızı, masalarınızı onaran kim? Şu duvarlara zümrütleri, yakutları ışığın gelişine göre kakan kim?

Sarayın kapılarını aşındıran insan yalvarmalarına karşı onları sağır etmek için, duvarları biraz daha kalın yapmak için kime yalvarıyorsunuz? Nektarınızı keyifle içtiğiniz şu masayı yapan kim? Kim bu sarayı yapan? Volkan değil mi büyük Tanrılar!

Sen Baküs! Sarhoşluktan, güzel kızların aklını oynatıp, akıllıları deli edip, delileri kudurtan değil misin? Başka dişe dokunur ne yaparsın? Sen kudretli Mars! Harpleri sen çıkarmaz mısın? Hırsızlığı sen övmedin mi? Ey büyük Zeus! Ey günahkâr insancıklara yıldırımlar yağdıran başbuğumuz! Güzel çocukları, güzel kızları, Tanrı olsun, yarı Tanrı olsun, insan olsun sen ayartmadım mı? Siz ötekiler... Daha beterleri! Yaptıklarınızı saymaya bile lüzum görmem. Utanırım. Şu Olympos Dağı'nın eteklerindeki bedbahtlara yağmuru, seli, kurağı, kıtlığı, yer

depremini, su basmasını götürüp getiren siz değil misiniz? Keyfiniz için kardeşi kardeşe, milleti millete katan sizler değil misiniz? Söyletmeyin beni. Hiçbiriniz, Volkan kadar Tanrılara, insanlara, hayvanlara ve eşyaya faydalı olamadınız. Hiç olmazsa ona saygı duyunuz.

— Aman Venüs! diye haykırmıştı Tanrılar. Sen de hep nektar zamanı bulursun böyle nutuk verecek zamanı. Mademki o kadar meziyetleri varmış Volkan'ın, sen de git onun yanına. Bir gece de onunla kal. Bize yaptıklarını ödemiş olursun. Yatabilir misin bakalım bir gececik o çirkin herifin kollarında?

— İyi ki aklıma getirdiniz. Teşekkür ederim sizlere. Şu dakikadan tezi yok, onun kuvvetli kolları arasına koşmalı.

Mars:

— Ne güzel ter kokar kim bilir?

Sizin gibi hacı missi, şebboy kolonyası kokmaz hiç olmazsa.

Baküs:

— Aman Venüs! Ne yapacaksan yap, şu bahsi keselim. Çok geç kaldık. Yarın gün doğmadan uyanmamız lazım. Haydi dostlarım. Ölümsüzlüğümüzün şerefine.

Tanrılar hep birlikte haykırıştılar.

— Başbuğumuz büyük Zeus'un şerefine.

Venüs bile kadehini kaldırmamazlık edemezdi. İlk kadehi içince neşesi yerine gelmişti. Herkesin zilzurna olduğu bir sırada yerinden kalktı. Kimseye belli etmeden yemek salonundan çıktı. Volkan'ın yattığı gürgen tahtasından yapılmış hem dükkânı hem evi olan kulübeye doğru yürüdü. Volkan yatmamış, hâlâ çalışıyordu.

— Merhaba Volkan, dedi. Volkan:

— O, hoş geldin Venüs, dedi.

Az konuşurdu. Yine işine daldı. Venüs uzun zaman onu seyretti. Demircinin işi bitince gelip o da Venüs'ün uzandığı sedire oturdu. İnsanlardan, zavallı insanlardan bahsettiler. Biraz Ulu Tanrıları çekiştirdiler. Sonra ocağın, gölgeleri büyüten oynatan parlak kıvılcımlı yıldızlı ışığı altında merasimsiz soyunup yattılar. Venüs ömründe ilk defa demir gibi bir pazının tazyikini böğründe, büyük ve nasırlı avuçların ağırlığını sırtında duydu.

Supervielle, hikâyesini şöyle neticelendiriyordu:

— Ey Fransız kızları! diyordu. İnsanları hakir gören parlak züppelerle değil, çalışan, elleri büyük, yüzleri çirkin, pazıları sağlam, çalışan Fransız delikanlıları ile evleniniz. Fransa'yı Tanrılarla değil, kuvvetli insanoğlu insanlarla dolduracaksınız. Bütün ümit sizdedir.

Nevin bu hikâyeyi her zaman hatırlardı ya bu akşam şık adamlara bakan mahalle kızlarını görünce bütün teferruatıyla hatırlamıştı. Hikâye Nevin'in kış akşamına ve kafasının içine anlattığından bin kere güzel yazılmıştı. Gidip kâğıtlarının arasında hikâyeyi bulmak, Türkçe'ye bütün güzelliğiyle çevirip kerpiçten, tahtadan, sacdan, tenekeden evlerin kapılarını çalmak, evin yirmi yaşındaki kızına bir mangalın başında elinde maşa hikâyeyi ezbere anlatmak istiyordu.

Şimdi Özdemir çoktan uyanmış olmalı idi. Gardrobun kapısını açık bulunca kim bilir nasıl şaşırmıştı. Bavulu aramış bulamamış olacaktı. Belki çekmeceye de koşmuştu.

Şaşırmış, belki de üzülmüştü. Üzüntüsünü unutmak için kıza kalmasını rica etmiş olmalıydı. Yeniden gidip bu sefer rakı almış, gelmiş olacaktı. Amerikalı kızın karşısında üçüncü kadehten sonra belki de ağlayacaktı.

Yahut da ağlayamayacak bir türlü, çirkin çirkin sırıtacak, dudaklarını yiyip susacaktı.

Yarı meyhane yarı lokanta bir yerden çıktıktan sonra Nevin'i soğuk, bir korsa gibi sıkmış, gitgide boğulacak bir hale gelmişken otel kapısına vardığı zaman birdenbire ferahlamış; ters yüzüne dönüp Yenişehir'e doğru yürümeye başlamıştı. Bu kadar sıhhatli olduğu günü hatırlamıyordu. Hürriyet, alabildiğine, yıldızlara kadar uçan bir hürriyet vardı.

Uçurtma dermiş ki: "Ah! İpim olmasaydı!" Kant'ın güvercini daha ileri gitmiş: "Bir de şu hava olmasaydı!.." demiş. Her ikisi de kendilerini gökyüzüne yükselten şeyin bu iple, hava olduğunu unutmuşlar... Daha Sergi Sarayı'nın önünde ipi koparılmış bir uçurtmadan başka bir şey olmadığını Nevin anlamıştı. Düşüyordu. İçinde ucu bucağı kayıp bir boşluk duydu. Kendini toparlamak istedi. Kafasını silkeledi. O derinlere düşer gibi hal geçmişti ama yerini kopuk kopuk, bir türlü birbirine eklenemeyen düşünceler kaplamıştı. Ölümü hatırlıyordu. Gü-

vercinler, havayı bitirmiş, bir taş gibi düşen güvercinler görüyordu. Elleri uyuşuyor, beli ağrıyor, yüreği deli gibi atıyordu. Omuzlarına omuzlarına basan bir ağırlık duyuyordu. Bu ağırlık birdenbire tatlı bir ağrı ile nihayetlendi. "Ne oluyorum?" demeye vakit bulamadan her tarafını laçka eden bir kesiklik duydu. Omuzlarına yapışan ağrı aşağılara doğru iniyor çıkıyordu. Midesinde de bir baskı vardı. Bütün bu ağrılara, bu halde katlanabilirdi ama birdenbire uçurtma düşmeye başlamıştı. Gidip bir duvara tutundu. Annesini, babasını hatırladı. Babasının çini sobalı, kütüphaneli, kırmızı valanseli odasını, sakin hatıralarla dolu gözlerini gördü. Bu dakikada muhakkak son nefesini veriyor olmalı, diye düşündü. Düşünürken uçurtmanın düşmesi duruyor, sanki bir rüzgâr hâlâ ipi varmış gibi onu havada tutuyordu. Tek bir şeyin üzerinde düşünmek mümkün olsaydı uçurtmayı tutan o kuvvetli rüzgâr hep aynı kuvvette esiyormuş gibi olacak, uçurtma da düşmeyecekti. Ama mümkün değildi ki...

Gerisin geriye döndü. Tiril tiril titriyordu. Bir sobanın, sıcacık bir sobanın başına oturabilsem bir defa, dedi. Çeneleri, atarak, koşar gibi yürüdü. Otelin kapısından girdiği zaman zangır zangır titriyordu. Dişleri birbirine vuruyordu. Kapıcı önündeki defterden gözünü kaldırıp ona baktı. Yine defterine daldı. Demek bir şey fark etmemişti kapıcı. Demek hâlâ normal bir halde idi. Demek sandığı kadar titremiyordu. Demek delilik daha haline kadar işlememişti. Demek yüzü o kadar, fark edilecek kadar bembeyaz kesilmemişti. Daha ölmüyordu demek.

Bir on dakika evvel duyduğu sıhhatli hal nereye gitmişti? O ipini koparmayı düşünen ve koparamayan uçurtmanın kudretli, sinirli demir gibi, dimdik kafalı hali neredeydi? Neredeydi o Özdemir denilen herif? İstese, arasa bu oteli bulamaz mıydı sanki? Hem de çoktan bulmuş olmalıydı. Demek ki herife vız gelmişti. Ağlar gibi yüz takınıp rakı içiyordu herhalde.

Yanlış hareket ettiğini şimdi anlıyordu. İkisini de köpekler gibi kapıdan dışarıya atabilirdi. Böyle yapsaydı apartmanın içinde şimdi türkü söyleyerek dolaşırdı, yemek yapardı, kitap okurdu, türkü söylerdi, radyoyu açardı, iskambil falı bakardı, çay pişirir, kahve pişirirdi. Kapıcı kadını çağırır, derdini döke-

bilirdi. Şimdi Ankara'nın ortasında bir otel odasında yapayalnızdı. Bütün eşya ona yabancıydı. Uçurtma şimdi yeniden düşmeye başlamıştı. Midesinde önce bir baskı, sonra bir boşluk, müthiş bir boşluk duydu. Sonra... Bu boşlukta bir ağrı başladı. Kalktı. Apteshaneye kadar gitti.

Geriye döndüğü zaman ne boşluk, ne ağrı kalmıştı. Yüzü alev alev yandığı halde çeneleri atarcasına üşüyordu. Yatağın içine girdi. Yorganı kafasına çekti. Isınmaya çalıştı. Isınınca ferahladı... Ama bu sefer de sıcaktan bunalmıştı. Kafasını yorgandan dışarıya çıkardı. Odanın yabancı eşyalarına baktı. Ampulün keskin, kuvvetli ışığında canı sıkıldı. Kalkıp odanın orta ışığını söndürdü. Karyolanın başucundaki gece ışığını yaktı.

Midesindeki boşluk duygusu yine başladı. Ellerine baktı. Avuçları terliydi. Birden ellerinin ve parmaklarının üstünde ter damlaları belirdi. Mide boşluğundaki ağrı başlıyordu... Yanında kim olursa olsun birisi olsaydı. Kadın, erkek, hünsa, insan, hayvan... Hattâ o namussuz Özdemir, hattâ o, görünce çileden çıktığı, oturuşu, kalkışı, kollarını açıp üç kişilik yer kaplayarak yemek yeyişi, aksırışı ve gülüşü çekilmez Özdemir'in arkadaşı Hasan bile olsaydı. Ne olur bir kedicik, bir köpekçik olsaydı. Bütün bu olmayan şeyler; ağrılar, boşluklar, terler ve üşümeler; bir daha hiç dönmemek üzere gideceklerdi.

Nabzına baktı. Evet... Biraz fazlaca atıyordu ama bu önemli bir şey değildi. Kalktı, aynada yüzüne baktı... Bir şeyciği yoktu. Hattâ yanakları şimdi kızarmıştı bile. "Demin nasıldım kim bilir?" dedi. Odanın eşyası yerlerinde yer etmiş gibiydiler. Korkunç, zalim yabancılıkları geçmişti. Deminki gibi tamtam çalarak üstüne üstüne yürümüyorlardı. Mantosunun cebinde bir gazete bulunduğunu hatırladı; alıp tekrar karyolaya uzandı. Gazeteyi okumaya başladı. Kelimelerin manalarını elbet biliyordu ama bir türlü birbirleriyle birleşince bir anlam alamıyorlardı. Her kelime ayrı ayrı, resim gibi kafasında canlanıyor, ama ötekisiyle birleşmiyordu. Birbiriyle birleşenler cümleden ayrılıp kaçıyorlardı. Bu sefer cümleden mana çıkmıyordu. Kendini zorladı. Bir cümleyi anlayıncaya kadar akla karayı seçti. Ondan sonra gelen cümle ancak bir

"image" doğurabildi kafasında. Üçüncü cümlenin artık hiçbir manası yoktu. Hattâ üçüncü cümledeki birçok kelimelerin bile manaları yoktu.

Elleri yeniden terlemeye, uçurtma yeniden düşmemek için yalpalamaya, titremeye başlamıştı. Yataktan delicesine fırladı, giyindi.

Oturdu bir cıgara yaktı. Hızlı hızlı "bir şeyim yok, bir şeyim yok," dedi. Tekrar soyundu. Yatağın içine girdi. Yorganı kafasına çekti. Zangır zangır titriyordu. Midesine boşlukla beraber ağrı da gelip yerleşti. Şimdi bu halden deminki kadar korkmuyordu. Ne yalan söylemeli biraz da hoşlanıyordu.

"Acaba deliriyor muyum?" diye kendi kendisine sorduğu zaman bir yerinde alesta bekleyen korku her tarafını sarıyor, üşütüyor, üşütüyordu.

Kalktı. Saate baktı, durmuştu. Pencereye koştu. Camların dışında kocaman, herkesin uyuduğu bir gece, sokağın ışıklarını hiçe sayarak mağrur duraklıyordu.

Ah bir sabah olsaydı! Sabah ne zaman olacaktı, ne zaman? Özdemir'e koşacaktı, Özdemir'e koşmazsa trene koşacaktı; sabah trenine... İstanbul! On bir saat sonra İstanbul!

Isınmıştı. Yine rahatlamıştı. Deminki haller artık gelmeyecekler; şaka yapmışlar gibiydi.

Bütün bunlara sebep uyuyamamaktı. Bir uyuyabilseydi... Gazeteye yazmadan İstanbul'dan yerine birisi gönderilmeden şuradan şuraya adım atamazdı. En iyisi yarın bir doktora gitmekti.

Daha dokuz gün Ankara'dan ayrılamamak zorunda kaldı. Uyku ilaçları onu serseme çevirmişti. Yatınca bir tane hap alıyor, uykuya benzemeyen iki üç saatlik bir kendinden geçmeden sonra bir yürek çarpıntısı ile uyanıyor, sonra artık uyuyamıyordu. Sabahleyin ortalık ağarırken yeniden dalabiliyordu.

Uyku ilaçlarının verdiği uykudan usanmıştı. Akşam olur olmaz, bir sinemaya gidiyor, cebinde bir konyak şişesi ile odasına dönüyordu. İlk geceki o garip buhran şimdi yine geliyordu ama

sanki yumuşak ve ılık bir şeyin içinden geçip geliyordu. Konyak sanki buhranın hallerini ısıtıyor, o haller sanki pek soğuk oldukları için o kadar şiddetli imişler sandıracak bir ılıklıkla ısınıyorlar, ısındıkça da tahammülü kabil şeyler oluyorlardı.

Buhran, gün günden biraz daha hafifleyerek, konyakla alıklaşıp yumuşayarak geçmek istidadı göstermeye başladı. Ama yine de içinde bir korku, o kriz halini bekleyen, adeta korku isimli bir korku vardı.

Sekizinci günün sabahı geç uyanmıştı. Yarın artık İstanbul'a dönebilecekti. Gazetenin, yerine gönderdiği arkadaş dün akşam gelmişti. Bugün çocuğu tanıştıracak birkaç yer vardı. Randevuları saat on birde idi. Saat de neredeyse on bire geliyordu. Tam çıkarken otelin kâtibi arkasından seslendi:

— Küçük hanım, size bir mektup bıraktılar.

Mektubu aldı. Zarfı, üstündeki yazıya dikkat bile etmeden, yırttı:

"Nevin,
Yarın gideceğini haber aldım. Bu akşam (...) lokantasında bir veda ziyafeti veriyorum. Bu ziyafet hem Ankara'dan, hem de birbirimizden ayrılmamızı (tesit denmez a bu durumda) tekfinleyecek. Yarın ben de İstanbul'a dönüyorum. Birleşirken düğün bayram yapmamıştık. Ayrılırken neden gülüp eğlenmiyelim? Mutlak gel. Bir acı içkisi, bir acı yemeği yiyelim. Saat tam sekizde oradayız.

Özdemir"

Zarfı da, mektubu da parça parça etti. Yürüdü. Yeni arkadaşını icap eden bir iki yere tanıştırdı. Sonra arkadaşlarla her zamanki yemek yedikleri lokantaya götürdü.

Özdemir'den başka hepsi orada idi. Nevin'i her zamanki gibi soğukça karşıladılar. Sekiz gündür buraya uğramamış, yemeğini hep odasında yemişti. İlk defa bir dost edinemediğine üzüldü. Bunda onun kabahati yoktu. Hiçbiri ondaki soğuk halin bir cinsi mahcupluk olduğunu anlayamamıştı... Bununla beraber o güne kadar kimse ona karşı bir terbiyesizlikte bulunmamıştı. Bugün ise

Nevin hemen hemen hepsinin konuşuşlarında kendini kasteden bir şeyler sezdi. Neden mesela Hasan durup dururken:

— Gazetecilik mesleğinde yapılacak bir tasfiye...

Diyerek söze başlamış, sonra sesini hafifleterek bir şeyler söylemişti. Ahmet Nusret başını dinleyemediği bir muhaverenin sonunda:

— ... Özdemir'i tenzih ederim.

Bir başkası:

— Bu her erkeğin başına gelebilir, demişti.

Bir en kabası:

— Yine de Özdemir'in yüzü suyu hürmetine...

Derken, bir en terbiyesizi Hasan'a:

— Gelemez, gelirse yüzüne tükürürüm onun. Hangi yüzle gelecek.

Bütün bu kırpık cümleler ona bakılmadan, birtakım pesperdeden başlayan muhaverelerin sonu, biraz sonra fısıltıya dönüveren birtakım cümlelerin başı, yani işitilebilen kısımları halinde söylendiği için tamamen onunla ilgisiz vak'aların anlatılırken icap ettirdiği cümle parçaları da olabilirdi.

Belki de kendi fazla hassasiyetinden böyle her şeyden bir mana çıkarmak hastalığına tutulmuştu. Nevin bunu düşünür düşünmez artık muhaverelere kulak kabartmadı. Yeni gelen arkadaşına, arkadaşı boşverdiği halde, gazetecilik tecrübelerini anlatmakta devam etti. Fakat onun dinlemediğini görünce:

— Bilmem bu küçük tecrübeler sizin için faydalı olabilir mi? diye sözünü bitirdi. Genç adam:

— Sanmam, diye cevap verdi. Bence, gazetecilikten alınan her denemenin olayı ayrıdır. Açıkçası gazetecilikte var gibi gözüktüğü halde tecrübe yoktur. Hiçbir deneme, yeni bir olayın oluşunda, bize faydası dokunacak bir eski deneme ile muhakeme edilemez. Bunun için de her zaman yeni bir şekle, formüle ihtiyaç vardır.

— O halde sizi beyhude yere yoruyorum.

— Hayır, estağfurullah! Bütün bu denemelerin hikâye kıymetleri çok büyüktür muhakkak. Ama geride kalmışlar, mazi olmuşlardır. Gelecek yeni olaylar, yeni denemeler, yeni şekilleri ile birlikte gelir.

— Belki haklısınız, dedi Nevin, sizin yeni tecrübeleriniz, yeni şekilleriniz de günün birinde birer hikâye, birer masal kıymeti oluverecekler, demektir.

— Evet ama, benim niyetim bu hikâyeleri malzeme yaparak günün birinde bir eser vermek.

— Ne gibi bir eser?

— Mesela bir roman.

— Çok güzel. Her gazetecinin içinde başlangıçta kocaman bir romancı yılanı çöreklenmiş uyur. Bu boa yılanı yavaş yavaş küçülür. Gıdasızlıktan ölmese bile bir solucan haline geliverir günün birinde.

— Adamına göre efendim! Kiminde solucanken yılan olur.

— Gazeteciliği sevmediğiniz anlaşılıyor.

— İhtirasıma basamak olduğu nisbette severim. Ama ona müdahale ettiği dakikada kötü bir gazeteci olmayı tercih ederim.

— Alın benden de o kadar. Ama bende ihtiras yoktur. Onun için, benim gazeteciliği sevmememin sebebi başka. Ama sizi anlıyorum. Ömrü boyunca muhabirlik pek kanaatkâr, pek kendi halinde insanların harcı. Böyle bir gazeteci tahayyül bile edemiyorum. Hiç olmazsa mesleğe başlarken içinde ihtiras demeyeyim imkânlar duymayan gazeteci olamaz.

— Siz gazeteciyi, gazeteciliği yanlış anlıyorsunuz. Bugünkü modern gazetecilik her ne pahasına olursa olsun kendini okutmak hevesindedir. Bunun için de şaheserler vermek düşüncesinden çok okuyucuyu eğlendirmek, ilgilendirmek, şaşırtmak, sabahleyin veya akşamüstü gazete alınazsa bir eksiklik duygusu içinde bırakmaktır. Bugünkü gazete içkiden çok cıgaraya, kahveye benzer. Tiryakiler peyda etmektir gaye.

— Acaba?

— Acabası yok. Nevin Hanım, bu böyledir. Bizler iyi gazeteci değiliz. Gazeteci deyip geçmeyelim. Benim gayem bir romancı olmaktır ama gazeteciye derin bir sevgim vardır. Yarın okunursam onun ertesi gün beş para etmeyen yazıları yüzünden okunacağımı biliyorum.

Genç adam kızmışa benziyor, Nevin yine itiraz etmeye hazırlanıyordu. Kendinin haksız olduğunu hissettiği halde içinde

romancıdan çok gazetecilik hevesi yanan genci söyletmek istiyordu. Fakat genç adam:

— Garson! diye çağırdı.

Nevin'e:

— Müsaade edin efendim... dedi.

— Katîyen olmaz. Lütfen bana bırakın.

— O halde bana müsaade.

— Ama yanlış anladınız. Sizi kırmak istemezdim. Yanlış anladınız.

— Anlayacağını anladım efendim.

Nevin paraları ödedi. Genç gazeteci ile beraber o da ayağa kalktı. Malıcup olmuştu. Oturması daha doğru olacaktı ama yalnız kalırsa deminden beri konuşmalarını dinleyen kızgın suratların sahipleri değilse bile bizzat suratların üzerine hücum edeceklerinden korktuğu için kapıya yaklaşmış olan çocuğa doğru seğirtti.

Tam çıkarlarken birisi:

— Hem gazeteciliği sevmezler, hem de gazetecilik yaparlar, dedi.

Adam tuhaf bir şey söylemiş gibi hepsi birden onlar kapıdan çıkarken gülüşüyorlardı.

İçerdeki arkadaşlar demek ki genç adamı da yanlış anlamışlardı. Genç fena sinirlenmişti. Çabucak ayrılabilmek için terbiyesizliği bile göze aldığı belli oldu:

— Nevin Hanım, dedi, beni şimdilik mazur görün. Bazı hususi işlerim var. Yardımınıza teşekkür ederim. Başka tanışacak kimse yoksa...

Şapkasına dokunarak üç, beş adım attı. Geriye döndü:

— Bana kalırsa hanımefendi, dedi, bu akşamki toplantıya gelmeseniz iyi edersiniz.

Bu söz onu adamakıllı sersemletmişti... Aklı başına geldiği zaman genç adam kalabalığa karışmıştı bile.

Demek lokantadaki kinayeler hep ona karşıydı. Aleyhine bir şeyler kuruluyordu. Özdemir'i bırakmasındaki sebebi demek Özdemir söylememişti... Oysa ki arkadaşlarına bunu övünerek anlatması gerekirdi. Ama öyle olsaydı lokantadaki arkadaşlar kendisine bu kadar merhametsizce mi davranırlardı? Bir

tekme de onlar mı vurmaya kalkarlardı? Görünüşe, acı kinayelere bakılırsa bu hadisede kabahatli duruma düşen kendisi oluyordu. Özdemir bu kadar çirkin bir yalanı ne diye uyduracaktı? Bu onu da müşkül ve çirkin duruma düşürmez miydi?

Yoksa Özdemir'de şimdiye kadar hiç farkına varmadığı bir kendine acındırma pis huyu da mı vardı? Hem öyle bile olsa, "Onu evimde bir erkekle yakaladım," diye uydurabilecek kadar ileri derecede bir hasta değildi ya bu.

Demek Özdemir, eskiden beri tımarhanelik bir adamdı. Yahut da kendini bırakılmış bulunca büyük bir buhran geçirmiş olmalıydı...

O, gazetecilerin içinde en terbiyesiz olanı: "Hele gelsin, gelemez; gelirse suratına tükürürüm onun," tehdidini onun için savurmuştu, demek.

Ne olursa olsun Özdemir'in davetine gitmesi lazım geliyordu. Gitmenin korkunçluğunu, belki de kendisinden başka hiçbir kadının bulunmayacağı mecliste her kelimeden, her cümleden manalar çıkarmaya, yapılacak esprilere cevap bulmaya, çalışarak geçecek korkunç geceyi düşündü.

Tüyleri diken diken oldu. Nasıl bir vaziyet takınmalıydı. Şimdiden hiçbir karar almamak en doğrusu idi. Mümkün olduğu kadar tabii olacaktı. Bir yarım saat her şeye katlanabilirdi. Yarım saat sonra da kalkıp giderdi. Maksatları onu rezil etmekse kendini savunmaya bile kalkışmayacaktı.

Nevin bu kararı aldıktan sonra artık bu meseleyi düşünmedi. Şimdi kendisini sahiden hür hissediyordu. Gazete ile vazifesini bitirmişti. Özdemir'le ilgisini kesmişti. Bu akşam büsbütün kesecekti. Ankara'yı, stepin ortasındaki bir Avrupa küçük şehrine benzeyen bu güzel şehri bırakacaktı. Birdenbire Ankara ona pek sevimli, pek cici geldi. Sanki onu cebine almış gibiydi. O Avrupa'da da böyle küçük şehirlere delicesine bağlanırdı. Halbuki Paris'ten korkardı. Babası da öyle idi. Konsolosluk ettiği büyük şehirden kaçıverir, kalkar, İsviçre'nin bir köyüne, bir oteline gider kapanırdı. Fransa'dan ayrılmazsa fırsat buldukça Chambéry'ye giderdi. Bir keresinde Nevin'i de götürmüştü. Chambéry'de geçmiş bir iki gününü hatırladı. Bugünleri hatırlayınca birdenbire otobüs biletçisi de karlar içinde kafasından

geçti. Halk çocukları hep onun ellerinden hoşlanmışlardı. Bu bir tesadüf değildi: Biletçinin onun elini öpmesi.

Chambéry, İtalya sınırına yakın, dağların içinde küçük, İtalyan şehirlerine benzer bir Fransız kasabası idi. Babasının niçin bu kasabayı çok sevdiğini Nevin bir türlü anlayamamıştı.

Öğleden sonra dört beş masalı küçük bir pastaneye girmişti. Pembe beyaz, çıplak kolları nerede ise insanın boynuna dolanacak kadar tatlı gülüşlü, dolgun bir kadın, bir dana güzelliğiyle, hizmet ediyordu. Nevin bu genç kadına bayılmıştı. Birdenbire babasını hatırladı. Şimdi onun Chambéry'i niçin sevdiğini anlayıvermişti.

Ne sıhhatli, ne gürbüz insandı bu pastanenin kızı!

Kadının güzelliğinde buzağılı, tereyağlı, karlı, buz tutmuş kaymaklı bir şeyler vardı. Nevin'e öyle geldi ki bir erkekle biraz oynaştıktan sonra bu biraz soğukça, daha doğrusu serince güzellik birdenbire bir lohusa şerbetinin karanfilli tadı ile kıpkırmızı tütüverir, çam kütükleri yanan bir ocağın önünde insanın yalnız bir tarafını yakar gibi bir sıcaklık duyururdu. İnsanın ateşe karşı gelmeyen tarafı yine buz gibi kalırdı. Erkeği donmakla yanmak arasında koşturup duran bu dağ şehri güzelliğine tutkun babasını çok iyi anlıyordu Nevin.

Erkekler Fransa'nın her tarafındaki erkekler gibiydi. Başlarında bereleri, yüzlerinde lif lif şarap damarları, gözlerinde ve hareketlerinde çalışkan, babacan, çapkın işaretler; pancar gibi ellerinde çatlak ve nasır... Hemen hemen hiçbirisi güzel değildi. Ama kadınlarla, genç kızlar, bir de genç erkek çocuklar lekesiz, berrak bir güzellikle güzeldiler.

Bir küçük çırak, koltuğunda kokulu pasta dolu bir tepsiyle dışarı çıktı. Nevin hoşuna gitmiş olacaktı ki dönüp pırıl pırıl baktı. Nevin bu kadar temiz ve berrak ten, bu kadar mavi damar, bu kadar kalın ve kırmızı dudak, bu kadar yaldızlı tüy görmemişti. Büyükçe bir pasta gibi, dondurmalı bir pasta gibiydi çocuk.

Dört masayı da birer çift işgal etmişti. Kalın yapılı, kötü elbiseli, dar pantolonlu, ama deminki çırağın birdenbire çirkinleyivermişi, az buçuk salak halli erkeklerdi. Yanlarındaki kızlar ise sahici birer melekti. En çirkininde bile bir buzağının terli

burnu, akşamleyin anasına seslenen acı, boğuk seslenişi, boynundaki çıngırağı vardı. Nevin köpürmüş bir süt kazanı, bir süt ve çikolata kokusu, bir dağ rüzgârı, bir ski hışırtısı yer içer gibi idi.

Çayını içti. Hindistancevizli yumuşak pastadan şehvetle yedi, kalktı. Birtakım insanların peşi sıra mahalle içlerinde bir sinemaya gitti. Ne tuhaf bir sinemaydı burası! Bir garajdan mı sinemaya çevrilmişti nedir? Alelacayip bir salondu. Yine kocaman kocaman elli, kimi tarafları kalın, kimi tarafları pek ince delikanlılar melek gibi kızları öpüyorlardı. Nevin'in karanlıkta yanına oturduğu pek genç bir çocuk, birdenbire Nevin'in elini tuttu. Bütün oyun boyunca da bırakmadı. Filmin sonuna doğru avucunun içine çikolata kokulu buz gibi bir dudak bir öpücük kondurdu.

Işıklar yanınca Nevin yanına baktı. Bir de ne görsün?.. Pastanenin çırağı değil miydi?

— Tu es mechant toi.

Galiba kıpkırmızı olmuştu çocuk. Çabucak kaybolmuştu ortadan.

Kendini İstanbul Pastanesi'nde buldu. Biraz ileride onun yerine gelen çocuk oturmuş bir şeyler yazıyordu. Nevin öğleyin konuştuklarını hatırladı. Ukalalık yapmamak için bütün gayretine rağmen yine de o düşündüğünü yapmıştı. Ona ne idi sanki? Çocuk nasıl isterse, ne isterse yapardı. Ne diye hevesini kırmıştı. Niye mesela "daha çok cinayetleri, kavgaları, yaralamaları, ırza geçmeleri, yol kesmeleri, hırsızlıkları, dolandırıcılıkları tahlil etmeli. Bunlarda bol bol roman malzemeleri vardır. Onun için büyük şehirler bu bakımdan daha verimlidir. Ankara'da muhabirlik siyasi nutuk, meclis zaptı, antant haberi, siyasi veya içtimai kültürel haberden öteye geçemez. Bunlar da roman için tuğla vazifesi görmezler," demişti.

Belki genç adam bu senelerin bir siyasi romanını yazacaktı.

Ukalalığı daha da ileri götürmüştü. Belki biraz haklı tarafları da vardı ama bu gibi meselelerde en haklı gibi görünen yerde insan en haksız çıkabilirdi.

Şöyle devam etmişti Nevin:

"Bu üç satırlık gazete havadislerinin içinde görebilen bir romancı için memleketin bütün insanları, evler, eşyalar, ihtiras-

lar, her şey; geçim dertleri, işsizlikler, mangallı, mangalsız odalar, kilimli, kilimsiz merdivenler, Kur'an levhalı, Bayezit Kulesi resimli koridorlar, bekâr odaları, kütüphanesiz, bir tek gazetesiz evler, mektepten kovulmuş çocuklar, hiç mektebe gitmemişler, mektebe gittikçe, öğrendikçe geri geri gidenler, sıkı din terbiyesi almışlar, hiç almamışlar, kadın görmüş, görmemişler, kadına hak tanımış, tanımamışlar, öldürmüşler, yaralamışlar, isyan duymuşlar, atlatılmışlar, sevmişler, sevilmemişler, haklılar, haksız gibi görünen haklılar, haklı gibi görünen haksızlar, bu beş altı satırlık havadislerin altında, üstünde, içinde dışında mahpus yaşayan insanlar..."

Çocuğun hakkı vardı ona: "Öyle ise ne duruyorsunuz Nevin Hanım," derken, "hazır gazeteciliği de bırakıyorsunuz, başlayınız romanınızı yazmaya."

Alınmamıştı. Hiç alınmamıştı. Cümlenin bariz alaycı manasını bile anlamamazlığa gelmiş. "Ben bir terkip yapamıyorum," demişti.

Önüne getirilen çay ve pastadan yine Chambéry'yi hatırladı. Akşamki ziyafeti düşünmemek için Avrupa hatıralarına sanki isteyerek dönüyordu. Babası o gün "Grenoble"de velisi bulunduğu bir talebeyi görmeye gitmişti. Akşama dönmezsem yediye doğru sana telefon ederim, demişti. Otele sekiz buçuğa doğru döndüğü için babasıyla konuşamamıştı. Telefon etmiş, yarın erkenden döneceğini söylemişti. Nevin bir lokma bir şey yedi. Odasına çekildi. Saat dokuzdan sonra Chambéry vilayeti derin bir sessizliğe bürünüyordu.

Sokaktan sırtlarında skileriyle birkaç sporcu gülüşerek geçmiş, Chambéry ahalisi kaldırımları tın tın öttüren bir ayazı kırarak evlerine *ve* kahvelere kapanmıştı. Otelci ellerini ovuşturuyor.

— Bu ayaz karı tam kıvamına getirecek. İki yabancı yüz göreceğiz Chambéry'de, diyor. Nevin'e:

— Matmazel ski yapmazlar mı?

— Yapmak için geldik ama babamın Grenoble'de işi çıktı. Yarın Megève'e gideceğiz.

— Ne işiniz var oralarda? Chambéry tepelerini siz bir şeye benzetmiyorsunuz galiba. Sabah erkenden binersiniz otobüse, skinizi yapar, akşama dönersiniz.

— Babam için zor olur biraz. O, dağda bir otelde kalıp dinlenmek ihtiyacında. Ski filan yapacak değil ki.

— Dinlenmek için Chambéry'den, otelimizden daha sakinini bulacağını ummam. Ama siz ecnebiler ismi çıkmış yerlerden hoşlanırsınız. Avuç dolusu para harcarsınız.

Saat onda yatmıştı. Dışarıda kar yeniden yağmaya başlamıştı.

Radyatörün üzerine bırakılmış küçük kutudaki su kaynıyor, kutu tıkırdıyordu. Otel koridorunun parkelerini gıcırdatan ayak sesleri duydu. Nevin'in elinde babasının komodininden aldığı "les nourritues terrestre" vardı.

On dokuzuncu asır cinayet romanlarını hatırlatan bir saat düklerin şatosunda çaldı.

Birdenbire Chambéry'nin sessizliğini parça parça yırtan kadın, çocuk, köpek sesleri duydu. Bu sesler yaklaşınca aralarına kalın erkek sesleri de karıştı. Yüzlerce tahta ayakkabılı, otelin önünde koşuştu. Nevin pencereden bakınca alacakaranlık Chambéry sokaklarında meşale alevleri, cep feneri ışıkları birbirine karıştığını gördü.

— Buradan, buradan.

— Koşun! Tutun!

— İşte, işte, işte burda!

Gibi lakırdılar kulağına çalındı. Otel, sokak, mahalle, kahve, dükkân, sinema birbirine karıştı. Küfürler duyuldu. Tükrüklü, hiddetli, boğuk, soğuk insan sesleri duydu. Anlaşılmaz, Fransızca'ya, İtalyanca'ya, Latince'ye benzer, garip köylü ağızlarıyla konuşuluyordu. Hep tahta ayakkabılı, gül yüzlü, şişman kadın ve erkekler koşuştu. Otelin holüne indiği zaman otelci:

— Aman Matmazel sakın dışarı çıkmayınız, dedi.

— Ne oluyor Mösyö Vuagnaux?

Otelci:

— Bir Faslı, bir deli.

Diyerek kapıya doğru koştu. Otel kapısının ışığına birikmiş birkaç kişi ile o da garip bir lisanla ağzı dolu dolu konuşmaya başladı. İçeriye girdiği zaman gözünün içi kanlanmış, yüzü pırıl pırıl bir hiddet içinde idi.

— Yakalamışlar Faslı'yı, dedi. Ahali linç edecekmiş az kalsın. Jandarma zor kurtarmış.

— Ne yapmış Mösyö bu Faslı?

— Ha, sahi, dedi otelci, siz de Müslümansınız. İlgilenirsiniz tabii. Ne yaptığını ben pek anlatamayacağım ama "C'est un satyre Matmazel! Un satyre!" Satyre ne demek bilirsiniz tabii.

Doğrusu iyice bilmiyordu. Odasına çıktığı zaman "Larousse"u açıp baktı. Eski Yunan'da ormanları, kırları dolduran yarısı keçi, yarısı insan birtakım muhayyel yaratıklar. Mecazen: Genç çocuklara düşkün bir nevi deli.

Ertesi sabah her şeyi öğrenmişti. Faslı, bir küçük kızı parkta taflanların arasına götürmüştü. Bereket versin halinden şüphelenen iki kişi çocuğu kurtarmışlardı. Ama Faslı kaçmıştı. Bir haftadır civarda dolaştığı biliniyor; yakalanamıyordu. Bu akşam açlıktan gözü dönmüş bir halde bir evin mutfağına girmişti. Ev sahiplerinin feryadı üzerine herkes sokağa fırlamıştı. Bir buçuk saat Chambéry sokaklarında bir korkunç koşmacadır oynanmıştı.

Faslı'nın yüzünü de gördü. Durgun, esmer, ince yüzlü, kıvırcık saçlı, genç bir adamdı. Kıvırcık saçlarında hâlâ bir delilik nöbeti tütüyordu. Ürkmüş büyük gözlerindeki şehvetle sarhoş, açlıkla takatsız düşmüş jilet keskinliğini hiçbir şey giderememişti. Halk azgına dönmüştü. "Ölüme, ölüme!.." diye haykırıyordu. Nevin içinde tarifsiz bir merhamet duydu. Gözleri dolu dolu koştu. Faslı'nın bindirildiği otomobilin camlarını parçalamaya koşan Chambéry kadınlarının eteklerinden çekerek arabanın camına yaklaştı.

— Habip, Habip!

Diye haykırdı. Bu vaziyette ne kadar gülünç olduğunu biliyordu ama gözleri yaş içinde idi. Faslı başını çevirip kendisine "Habip" diye seslenene baktı. Bir ölüm korkusu içinde güldü. Elini göğsüne koydu. Sonra iki elini de dudaklarına götürdü. Hızlanan arabadan kocaman avuçlarından bir öpücük gönderdi.

Araba uzaklaşınca onun arkasından koşuşan kadınlardan birkaçı durup Nevin'e baktılar. Tam bu sırada kolunu sımsıkı bir el yakaladı. Döndü baktı. Babası idi. Konsolos hâlâ durup kendilerine bakmakta olan kadınlara eliyle kafasını göstererek

bir burgu işareti yaptı. Gül renkli Chambéry kadınları homurdana homurdana:

— Belli, belli, öyle olduğu belli, gözüküyor.

Diyerek uzaklaştılar. Nevin'in babası sapsarı idi.

— Çıldırdın mı sen? dedi.

Sonra koluna girdi. Gözleriyle saçlarını okşayarak:

— Burada, Chambéry'nin her kahvesinden şu Arap oğlu hangi kadını isterse alıp gidebilirdi. Onun için ben doğrusu linç etseler acımazdım. Ama senin zulme karşı duyduğun bu reaksiyon da normal. Ama yine de Faslı'yı anlayamıyorum. Bu nedir?

— Bu korkunç bir çocukluğun, sefil, bahtsız bir çocukluğun devamıdır. Bu tatmin edilemeyen insanoğlunun bir zelzele ânıdır.

— Bu deliliğin üst perdesidir, kızım.

— Olabilir babacığım. Ama kanunların cezalandıramadığını Chambéry halkı cezalandırmaya kalkarsa benim elimden ağlamaktan başka ne gelir?

Nevin'in gözlerinden hâlâ yaşlar akıyordu. Gözünün önüne hâlâ Faslı'nın pıhtı pıhtı kan birikmiş gözleri ve yırtılmış titrek dudağı geliyordu.

Saat tam sekizde lokantaya girmiş, bir garson onu sekiz on kişinin oturduğu bir masaya götürmüştü. Yüzünün gerilmiş hatlarını dudağının bir kenarında bumburuşuk eden bir gülüşle, metin adımlarla, kalbi ağzında yürüdü. Daha kapıdan girerken en kalabalık, en gürültülü olan bu masa, onu görür görmez susuvermişti. Bereket versin ki o masaya yaklaştığı sırada müzik de başladı.

Özdemir ayakta kendisini bekliyordu. Yılışık mı, yoksa zoraki mi belli olmayan bir gülümseyişle ona doğru birkaç adım atmış, sonra yaklaşmasını beklemişti. Masadakilerden birkaçı istemeye istemeye sandalyelerinden yarım kalkarak tekrar oturmuşlardı. Bir zaman kimsenin yüzünü göremedi. Mantosunu çıkarmamıştı. Hemen kalkıp gidecekmiş gibi bir sandalyeye yarım oturdu.

Masada garip bir sessizlik vardı. Sanki gelmeyeceğine katî kanaat getirmişler de gelince şaşırmışlar gibi idi. Birbirleriyle bile konuşmuyorlardı. Bu hal Nevin'i büsbütün tedirgin ediyordu. Nihayet hâlâ yüzünü göremediklerinden biri ona doğru eğilerek:

— Bu ziyafeti daha çok sizin için hazırladık efendim, dedi. Yarın gidiyormuşsunuz da... Ne kadar isterdim ben de yarın hareket etmek. Ne çare ki daha bir hafta kalmalıyım. Son görüşmemizden beri epey geçti. Değil mi efendim? Hani bir otomobil gezintisi yapmıştık. Sarıyer'e doğru. Dönüşte bir Rum lokantasında içmiştik. Ne mehtap vardı o gece, değil mi efendim? Canım İstanbul! Ayrılalı on gün oluyor; gözümde tütmeye başladı.

Nevin adamı tanımıştı. Gülümseyerek:

— Çok iyi hatırlıyorum, dedi.

— Özdemir unutmuş. Hiç böyle günler unutulur mu efendim?

Adam çirkin çirkin güldü:

— Yine otomobille geldim Ankara'ya. Yolların bir kısmı pek bozuk efendim. Araba bozuluverdi. Bir şeyini sökmek lazım geldi. Arabadan anlar mısınız?

— Hiç anlamam beyefendi.

— Otomobille gelmenin zevkine de doyum olmuyor.

— Hele araba insanın kendisinin olursa değil mi efendim?

— Değil mi hanımefendiciğim değil mi?

Gazetecilerden biri:

— Kes üstat, dedi, şu araba lakırdısını. Fazla imrendiriyorsun insanı; boğaz olacağız.

Araba sahibi:

— Olmazsınız, olmazsınız, dedi. Bir türkü tutturursunuz da...

— Ya öyle mi? Demek sen bizi kimin arabasına binersek onun türküsünü çağıranlardan sanıyorsun. Azizim biz kimsenin arabasında kimsenin türküsünü çağırmayız, kendi havamızı mırıldanırız.

Özdemir:

— Halt edersin, dedi. Çağırmalı, devir o devir arkadaş! Değil mi Hasan?

Dedi, etrafına bakındı.

Gazetecilerin en kabası:

— Hasan daha gelmedi, dedi. Ama neredeyse damlar. Senden artakalan yeni dünyalı sevgilisiyle beraberdir. Bakalım yeni dünyalı sevgili Bizans marka Hasan'ı adam edebilecek mi? Her ne hal ise önce şu araba meselesini halledelim. Ne diyorduk?

— Kimin arabasına binersen onun türküsünü çağırmalı, tezini müdafaa ediyorduk.

— Doğru, bence de doğru, yalnız bir şarta bağlı...

— Hangi şarta?

— İniş şartına... İninceye kadar hafiften bir türkü tutturabilir. Şimdiki halde lokantanın önünde beyefendinin otomobilleri durduğuna göre, ziyafeti de beyefendi kim bilir havyar ve şampanya misillû nadide şeylerle bezeyebileceğine, su gibi şarap ve rakı akıtacağına göre onun türküsünü çağırabiliriz. Ben başlıyorum: Üstat bize yeni şiirlerini lütfederler mi?

Otomobilin ve ziyafetin sahibi içerlemişti:

— Okurum ama bestesini kime yaptıracağız?

— Onun için korkma üstat? Devlet Konservatuvarı'na kadar dostlarımız var. Alafranga bir tango mu olsun?

— İğrenirim.

— Daha modern bir şey ister misiniz? Mesela bir bugi bugi. Dostlarımız Amerikalılara yaptırtırız, Sacit Bey.

Sacit Bey, Nevin'e bakarak:

— Ben bir "Berceuse" isterdim, dedi.

Gözleri Nevin'in yüzünde bir yerde dalgın ve şairane bir hal almıştı. Nevin bu adama geçen sene İstanbul'da rastlamıştı. Kocasıyla beraber Beyoğlu'ndan geçerlerken önlerine çıkmıştı. Aynı baygın gözlerle bakıp kırılmış, dökülmüş, hemen bir taksi çevirtmiş, pastane pek yakın olduğu halde oraya kadar onları araba ile götürmüştü, yolda:

— Aksi şeytan! demişti. Bugün arabayı tamire verdim de...

Şoförün yanında oturmuş yaya kaldırımından inip de taksinin önüne çıkan herkes için şoföre:

— Vuruver şunun baldırının üstüne hafifçe de aklı başına gelsin yaya kaldırımından inmenin cezasını görsün.

Demiş, yolun tıkandığı bir yerde:

— Sapıver şu arka sokaktan, aşağıdan gideriz, zararı yok. Ben öyle yapıyorum bir tıkanıklık olunca...

Diyerek şoföre arabası olduğunu anlatmaya çalışmış, adamın anlayışının kıtlığına sinirlenmiş:

— Senin araba eski Fordlardan değil mi? İşe yaramaz. Benim vardı sattım. Şimdiki son sistem. (Nevin, otomobil markasının ismini unutmuştu) İyi mallar bunlar, biraz pahalı ama...

Nihayet şoför, yanındakinin bir arabası olduğunu anlayabilmişti.

— Sizinki de taksi mi?

— Hayır, hususi! Pastanede garsona:

— Benim çaydan olsun ha! diye tembih etmiş. Özdemir'e çıkardığı edebi mecmuanın Ankara raportörlüğünü ihsan etmiş. Cebinden bir deste mecmua çıkarıp Nevin'e vermişti.

— Bilhassa şu şiiri okumanızı rica edeceğim. Sizin fikriniz bence çok kıymetlidir.

Diye de ilave etmişti.

Adreslerini almış, ertesi gün araba ile uğrayıp onları Sulara götürmeyi vaat etmişti.

Sulara gidilirken önlerine çıkan bütün yayalara hakaretler savurulmuş, taksilere, şoförlere homurdanılmış, kamyonlara bela okunmuş, arabadan ve mecmuadan, yaptırdığı apartmandan, yedireceği yemekten, içireceği sudan sözler bulup söylemişti.

Nevin, Sular'ın temiz ve hafif suyundan böbrekleri yıkanmış, fakat araba sahibinin lakırdılarından midesi bozulmuş, yorgun bir halde eve dönmüştü.

Adam, nihayet şiiri okudu. Bir alkış tufanı koptu. Tam bu sırada Özdemir'in Nevin'le ayrılmasına sebep olan Amerikalı kızla Hasan çıkageldiler. Özdemir hafifçe sararmıştı. Arabalı şair, bu sefer Amerikalı kıza şiirini yarı Fransızca, yarı İngilizce tercümeye yeltendi.

İkinci alkışa dayanamayan şair havyar şampanya getirtti. Nevin artık etrafına rahat rahat bakabiliyordu. Birden gözleri bir adamın durgun gözleriyle karşılaştı, şaşırdı. Adamın durgun fakat kenarları imalı imalı süzülen gözleri ona bir şeyler hatırlatıyordu ama birdenbire bulamadı. Sonra kalbi durur gibi

oldu. Otobüste biletçi elini öperken başı camdan dışarda uyuklayan adamdı. Demek her şeyi görmüştü. Özdemir'e ve arkadaşlarına olanı biteni anlatan oydu. Demek Özdemir karısıyla niçin ayrıldığını söylemeyince ayrılma sebebinin bu mesele olduğu ortaya sürülmüştü.

Özdemir ne kadar inkâr ederse etsin; arkadaşları bu en su götürmez sebepten başka bir sebep aramamışlar, kocası da çaresiz bunu kabullenmiş olacaktı.

Adam, gözlerini Nevin'den ayırmadan dudağının ucunu yırtan ve göz kenarlarını büzen bir hakaretle gülümsüyordu. Hafifçe kafasını eğerek Nevin'i selamladı.

Bu sırada deminki araba ve türkü meselesini ortaya atan gazeteci, Hasan'a:

— Kristof Kolomb cenapları! Büyük keşfinize hayranlığımızı hangi lisanla ifade edeceğimizi bilemiyoruz.

Diye takılırken bir başkası:

— Hasan'a, Kristof Kolomb diyemezsin, diyordu. Kristof Kolomb, aslına bakarsan Özdemir'dir. Üstadımız Hasan ise üstüne istese de istemese de koca Amerika ismi yüklenen hani neydi ismi o "Americ Vespus" müydü? İşte odur.

Bir kahkahadır koptu. Nevin de gülüyordu. Özdemir'se hâlâ düşünceli idi.

Birden Hasan'ın çirkin sırıtan yüzü ve gözleri Nevin'e kaydı. Onu da gülümser görünce çileden çıktı:

— Ama biz, dedi, ne de olsa Amerika'yı yelkenli ile keşfetmişlerdeniz. Belediye otobüsü ile değil.

Özdemir sapsarı kesilmişti. Hasan şimdi otobüste Nevin'i gören adama dönmüştü:

— Öyle değil mi Rıfat Bey, haksız mıyım?

— Haklısınız yerden göğe kadar.

Demişti adam. Yine Nevin'e bakmıştı. Ayağa kalktı. Özdemir, Nevin'in çıkıp gitmek istediğini sanarak o da ayağa kalkmıştı. Nevin masanın başında dimdik durdu. Bardağına bir bıçakla vurdu:

— Arkadaşlar! dedi. Özdemir'le aramızdaki bağı koparmak şerefine verilen bu akşamki ziyafet için teşekkürler ederim. Yine bu ziyafette arkadaşımız Hasan Bey'in imalı sözüne

bir cevap verebilmek vesilesi bulduğum için ayrıca da seviniyorum. Müsaadenizle bir hikâye anlatacağım:

Bundan iki ay önce bir karlı günde otobüse binmiş Bakanlıklar'a gidiyordum. Günde birkaç kere Bakanlıklar'a gidip gelmek biz gazetecilerin çilesi. Bindiğim otobüslerden bir tanesinin biletçisi bana âşıktı. Kendi halinde, köylü tavırlı, cin gibi zeki, çirkin bir genç. Genç bile değil adeta çocuk. –Kendisini görmek isteyene otobüsün numarasını verebilirim.– Bana hep: "Şeker ablacığım! Canım ablacığım! Güzel ablacığım!" der dururdu.

Bu hitaplara karşılık surat etmeyi; hanım tavırları almayı sevmediğim için, manasız bulurum. Kimi işitmemezliğe gelir, gazetemi, kitabımı okurdum. Kimi de güler, daha ileriye gidip –otobüs tenha ise– konuşup alay etmeye bayılırdım.

Dediğim gün otobüste dört, beş kişiydik. Biri bendim. Diğer üçünü tanımam. Dördüncüsünü tanıyorum. İşte şu şimdi bana imalı imalı bakan, dudağının kenarı yırtık gülüşlü, beni suçüstü yakaladığı için zalim, mütehakkim, vazifesini yapmış namuslu adam tavırları almaya yeltenen beydir. Dünyada hiçbir şeyden, zalimlikten iğrendiğim kadar iğrenmem. İnsanoğlunun en büyük savaşı zalimliğe karşı açılmalı. İnsanoğlu her şeyden evvel içindeki bu kıskançlıklardan, bu kinlerden, bu ahlaksızlıklardan daha pis şeyi –kendinde, doğuşta varsa bile– söküp atmalıdır.

O gün de biletçi ile şakalaştım. O gün de biletçi ile bir şeyler konuştum. Muhaveremiz oldukça masumdu... Beyefendi duydularsa ve hiçbir şey eklemeden anlattılarsa herkesin bu muhavere hakkında aynı kanaati edineceğini sanıyorum. Ama asıl günahım bu değildir.

Asıl günahım, beyefendinin çirkin, zalim, yırtık, mütehakkim, iğrenir, küçük görür bakışlarına katlanmak zorunda kalacağım günahım şudur: Otobüs tenha olduğu için sallanıyordu. Bir elimi yanımdaki boş yere yaslanmıştım. Bir ara biletçi elinden kalemini –belki de kasten– düşürdü. Kalemi almak bahanesiyle eğildi. Yanımdaki boş yere koyduğum elimi öptü. Ben hızla çekmek istedim mi, istemedim mi hatırlamıyorum. Dışarısını seyretmekte bulunan beyefendiyi kuşkulandırmamak-

tan çok, belki de bana âşık biletçiye bir el öptürmeyi çok görmediğim için bugün de pişman değilim. Evet beyler, bu çok görmemek ahlaksızlığında bulundum; elimi çekmedim. Biletçi yerden kalemini aldı. "Allah ne muradın varsa versin abla!.." dedi. Bakanlıklar'a da varmıştık. İndim. Otobüsün numarasına baktım. Dönüşte aynı otobüs geçtiği halde binmedim. Çok defa bu arabaya bir daha binmemek için otobüs numaralarına bakıp dururdum.

Hikâyem bu kadardır. Özdemir'le ayrılmamızın sebebini kendisi söylemediğine göre benim söylemem manasızdır. Geçimsizlik diyelim, anlaşamayış diyelim. Kendisiyle evli iken işlediğim bu büyük günahı Özdemir'in kahkahalarla karşılayacak kadar olgun bir insan olduğuna eminim. Ama bunu korkunç bir şekilde etrafa yayan, bana da garip garip, yırtık yırtık, her an, "Söylerim ha!.." der gibi bakan zatın da pek ham ervah birisi olduğunu söylersem terbiyesizlik etmiş olmam sanırım.

Yine aynı zattan şimdiden sonra gözlerini önüne eğmesini yalnız bu ziyafet boyunca değil, hayat boyuncaki nadir tesadüflerinde dahi aynı şekilde hareket etmesini istemek zaruretindeyim.

.....

Nevin, yerine muzafferiyetten kıpkırmızı, sarhoş bir halde oturmuştu. Gözleri şimşek şimşekti. Bu hal beş dakikadan fazla sürmedi. Birdenbire bütün söylediklerine pişman oldu. Susması, iftirayı üstüne alıp susması daha kadınca, daha insanca olurdu. Bu halin bir böbürlenmekten ne ayrı gayrisi vardı? Bu böbürlenmenin, namus taslamanın yeri miydi? Bu bir hayat sahnesi değildi. Samimi olsa bir dereceye kadardı. Bu gösteriş, vaziyeti kurtarmıştı. Hattâ bir galibiyet, bir muzafferiyet kazanmıştı. Ama bütün muzafferiyetler, bütün galibiyetler gibi, alabildiğine haksız, alabildiğine zalim, alabildiğine gösterişli hüviyetiyle, kibar, mahcup, insan bir mağlubiyetten çok daha utandırıcı idi.

Adam gözlerini önündeki rakı kadehinden ayıramıyor, kalkıp gidemiyordu da... Mağluptu ama daha asil, daha insan, daha cana yakındı. Adamın biraz evvelki çirkin hüviyetini Nevin şimdi kendisi almış olduğunu anladı. O da kafasını önüne eğdi. Bu halden biraz kurtulmak umudu ile:

— Affedersiniz, Rıfat Bey, dedi. Sinirlendiğim için ne söylediğimi bilmiyorum. Üzülmeyin. Siz Özdemir'e karşı vazifenizi yaptınız sayılır. Benim için ne kadar acı olursa olsun katlanmalıyım. Tek taraflı gördüğüm için affınızı dilerim. Dost kalalım Rıfat Bey.

Adamcağız Nevin'e bakmadan:

— Bilemezdim işin aslını, dedi.

Özdemir'e baktı:

— Her ikinizden de af dilerim, diye ekledi, Nevin Hanım bendenize seslenselerdi...

Masadaki sessizliği ziyafetin ve arabanın sahibi bozdu:

— Olur olur böyle şeyler, dedi. Ama ne de olsa tuhaf bir hikâye!

Sözünü bitirir bitirmez de haykırdı:

— Garson! Bir şişe şampanya daha. Bir kadeh de konyak...

Nevin'e döndü:

— Bir kadeh konyak kor musunuz şampanyanıza?

Cevap beklemeden:

— Konyaklar iki olsun, dedi.

— Üç olsun, dedi Özdemir.

Şimdi herkes kendi havasına dalmıştı. Yalnız Rıfat Bey'le Nevin düşünceliydiler. Bir ara Özdemir'in ayağa kalktığı görüldü. Saçlarını âdeti veçhile parmaklarıyla taradı. Araba sahibine döndü:

— Ulan, dedi. Senin de, arabanın da, şiirinin de, şairliğinin de... Bana ne söylüyorsun bunu şair bozması!.. Amerikalı karı Fransızca bilir, eşşoğlu eşek! Ona söylesene...

Arkadaşlarına:

— Çocuklar, dedi, herkes yediği, içtiği şeyin parasını versin. Hesabını da tutsun. Ben sonra hepinize öderim, borcum olsun.

Hasan'a bir elli liralık uzattı:

— Hasan, sende varsa sen öde... Bu deyus arabalıya beş para verdirtmeyin.

Hasan da ayağa kalkmış, gelip Özdemir'le yan yana oturan Şair Sacit'in tepesine dikilmişti. Elinde bir bira şişesi tutuyordu. Arabalı, Hasan'ı görünce gülümsedi. Patlak şehla gözlerinde korku ile karışık bir hiddet parladı. Ah! Arabası

elinde olsaydı da şu masayı çiğneyip geçseydi. Arkasına yaslandı:

— Monşer, dedi, hiç şakadan anlamıyorsunuz. Mamafih haklısınız. İçki masasında şaka yapmak doğru değil...

Hasan:

— Af dile ulan mecmuacı! dedi.

Sacit bir kahkaha attı:

— Mil pardon monşer, dedi.

Hasan:

— Otur Özdemir, dedi, mesele kapanmıştır.

O gazetecilerin en zekisi, en kabası, en terbiyesizi olduğu halde içtikçe kuzu gibi, içtikçe başka türlü, kendi halinde, her şeye boşverir, filozof bir hal alan Yekta'yı seyretmekte olan Nevin, onun bu sahne devamınca yerinden bile oynamadığını, sanki işin bu şekilde sona ereceğini sezermiş gibi sandalyesine yaslanıp tatlı tatlı seyrettiğini görüyordu.

Yekta hemen:

Bunun üstüne bir şiir, üstat, dedi. Arabalı şair:

Fabrika dumanlarının ötesinde
Akşamı
Ve işten çıkmış yorgun bir ameleyi...

Otomobilde iken küçük gördüğü baldırlarının biraz üstüne hafifçe dokunuverdiği insanları öven bu şiiri Nevin hayretle dinledi. Hani İstanbul'da şoföre:

— Şöyle dizlerinin arkasına. Şöyle hafifçe. Bir dokun. Fırlasın iki, üç adım. Bacakları kırılmış gibi dizüstü düşsün... Düşsün de anlasın yaya kaldırımından aşağı inmeyi dangalak!.. Benim araba tamirde olmasaydı gösterirdim ben ona...

Dediğini duyuyordu. Nevin artık tahammül edemedi. Ayağa kalktı.

— Benim vaktim geldi, dedi. 1.10 trenine yetişmeliyim.

— Bu gece mi gidiyorsunuz?

— Evet, biletim hazır.

— Bu Diyarbakır postası hep tehirlidir.

— Otelden bavulu almak, taksi bulmak filan derken...

Özdemir:

— Ben de bu trenle gidiyorum Nevin, beraber çıkalım, dedi.

— Arabamla götüreyim sizi.

— Teşekkür ederiz, istemez. Arabasız da gideriz.

— Yok yok. Mutlak arabamla götürmeliyim.

— İstemez beyim.

— Sizi bırakır ben dönerim. Bu lütfu benden esirgemeyin.

Çaresiz kabul ettiler. Nevin otelden çantasını aldı. İstasyonda yalancı şaire teşekkür bile etmeden ayrıldılar. Nevin dört ay sonra zengin şairin lokantaya dönmediğini, çocukların paraları keselerinden ödediklerini Özdemir'den öğrendi.

Trende Özdemir'le yan yana oturdular. Bir zaman hiç konuşmadılar. Birbirlerine bakmadılar. Sonra Nevin dönüp kocasına gülümsedi. Kompartıman kalabalıktı. Özdemir, karısının kulağına:

— Beni affedecek misin? dedi.

Nevin:

— Sonra konuşuruz bunu, dedi.

Canı sıkılıyordu. Doğru, lokantada durumu kendi lehine çevirmişti, ama şimdi yine içini yiyordu. Yalan söylemişti. Hem de öyle sahi ile dolu bir yalan ki... İnsanın kendi kendisini bile aldatacak bir yalan! Hikâyenin anlattığı yere kadarki kısmı oluş itibariyle tamamen hakikatti.

Bu hiç yalansız hakikatin gerisinde koskocaman bir yalan gitgide büyüyen bir ur gibi bu küçücük hakikate bakıyordu. Bu hakikati de Nevin'den başka kim bilebilirdi? Elini biletçiye arzu ile değil adeta merhameten bıraktığını ihsas eder yollu konuşmuştu.

Doğru muydu bu? Niye arzuyla, zevkle elini öptürdüğünü söylememişti? Şimdi artık her hakikatin altında yanan yalan ateşini her hatırlayışta bulacaktı. Bu uzak ihtimaller bir yana bırakılsa bile bu yalanla yalnız başına kalmak onu utandırıyordu. Hiç olmazsa Özdemir'e söylemeliydi.

Kocasına:

— Koridora çıkalım, dedi.

Sırtlarını kapıya, ayaklarını kalorifer demirine dayayarak konuştular. Nevin, birkaç dakikalık bir susmadan sonra sordu:

— Ben sana bunu yapsam affeder miydin?

Özdemir cevap vermiyor, düşünüyordu. Nevin dönüp kocasının profiline baktı: Burnu dudaklarına sarkmıştı. Ne cevap vermesi gerektiğini düşünüyor gibiydi. Faydası olacağını tahmin etse: "Tabii! Tabii! Elbette affederdim," de diyebilirdi bu dudaklar. Hem böyle dese çok faydası olacaktı. Ne çıkardı? Ortada böyle bir hadise de olmadığına göre, ne kaybederdi sanki böyle söylerse?..

Nevin olup biteni lokantada anlattığından, ötesini, işin gizli tarafını eski kocasına açıklamak üzere koridora çıktığı halde birdenbire vazgeçti. Bu adamla tekrar birleşemeyecekti. O halde doğrunun ne lüzumu vardı? Belki de bu, hiç ummadığı halde onu yaralamaktan başka bir şeye yaramayacaktı.

Özdemir her zamanki cynique huyundan Nevin'in hoşlanmadığını bilirdi. Hiç kullanmadığı halde, "asla" kelimesini kullanarak:

— Asla! Asla affetmezdim, dedi.

Nevin bilhassa bu "asla" kelimesinden şüphelendi: "Budala!" dedi. "Erkeklik taslıyor, yalancı horoz!"

— Ne yapardın?

Bu seferki cevap yerinde idi:

— Orasını bilemem, dedi, ama muhakkak bir cevap istiyorsan, insiyaki şekilde hareket ederdim, gibime geliyor.

— Nasıl yani?

— Nasıl olacak; bir kümesteki iki horozun yapacağını yapardım. Seni bir kenara bırakır, herifle kan revan oluncaya kadar boğuşurdum.

— Sonra?

— Herifi dövebilirsem, ne âlâ! Dövemezsem kuyruğu kıstırır giderdim.

— Dövdüğünü farz edelim.

— O zaman artık horozun tavuğa karşı takındığı müsamahakâr hali takınmazdım, insan olduğumu hatırlardım.

— Öyle ise ben tavuk kadar insiyaki hareket ettim. Ama hayvanların içinde saadetlerini şiddetle müdafaa eden dişiler

de varmış. Mesela kuşlarda... Dişi kuş rakibesiyle günlerce boğuşurmuş. Erkekse lakayt seyredermiş.

— Demek ki insiyaklar da yaratıktan yaratığa farklar gösteriyor. Ama insanlarda bütün yaratık insiyaklarının hepsi mevcut. Bakarsın erkek rakibini de, sevgilisini de öldürmüş. Bakarsın ki kadın erkekle de, kadınla da boğuşmuş... Değiştir değiştir kullan!

— Olabilir. Bizim meselemize gelince: Açık konuşayım. Barışmamıza imkân yoktur. Bu, sadece beni aldatman, hem de çirkin bir şekilde evimizin içinde, rahatını bile feda edemeyerek, başka bir yer bulmayı bile denemeden, binde bir yakalanma ihtimalini dahi hiçe sayarak, kolayı tercih ederek... Aldatmandan değil, seni sevseydim buna önem vermezdim...

Yine yalan söylüyordu. Sevseydi daha çok önem verirdi halbuki. Özdemir üzgün, sahiden üzgün bir yüz takınmıştı. Nevin, kocasının samimi olup olmadığını düşünmeden kadın insiyakıyla üzülüverdi. Devam etmek, biletçi meselesini anlatmak istiyordu. Özdemir garip bir:

— Ya! demeseydi.

Bir kadın tarafından beğenilmemeye alışmamıştı. Şimdiye kadar hoşlandığı her kadına kendini sevdirmemişse bile saydırmıştı. Karı yalan söylüyordu. Onu tahrik etmek için böyle söylüyordu.

İçini aşktan başka türlü bir ihtiras kaplayıverdi. Onunla İstanbul'da son bir defa daha yatmalıydı. Ne yapıp yapıp kandırmalı, birkaç günü beraber geçirmeli, sonra bırakıp gitmeliydi. Dönmüş, şimdi düşünceli düşünceli önüne bakan karısını seyrediyordu. Saçlarına, çenesine, ağzına, parlayan dişlerine, uzun parmaklı büyükçe ellerine, lekeli bir süveterin kabarttığı göğsüne hasretle, arzu ile bakıyor içini bir ihtiras, hayvani bir şehvet hırsı sarıyordu.

— Sensiz yapamam Nevin, dedi.

Ağlamaya başladı.

Nevin hissiz, soğuk ve yabancı:

— Delilik etme, dedi, bu kadar üzülecek ne var? Seni ben de seviyordum. Belki bu muhabbetten bir şeyler de kalmıştır daha. Ama çaresiz ayrılmamız lazım. Seninle şimdiden sonra ancak

başka insanların bulunduğu bir yerde dostça konuşabilirim. Yalnız bir dakika kalamam. Bunu bilmiş ol, kendine de hâkim ol!

Özdemir:

— Boşamam seni, boşamam.

— O da vız gelir. Bu sefer sana düşman kesilirim. Beni hiç göremezsin sonra. Daha fena yaparsın.

— Bir haftalığına Boğaz'da bir otele gidelim. Oturalım, konuşalım. Belki cayarsın. Bana bu şansı ver hiç olmazsa...

Özdemir'in sesi bir tuhaftı. Nevin onun gözlerine bakınca her şeyi anladı. Terk edilmek izzetinefsini yaralamıştı. Hattâ tahrik etmişti. Bir hayvan kadar muhteris bir hal almıştı. Şurada, hemen koridorda bir şeyler yapmak ister gibi idi. Olmazsa Nevin'i öldürebilirdi. Sık sık nefes alıyor, garip garip bakıyordu. Nevin korktu. "Olmaz" dememek için kendisini öylesine zorladı ki dudaklarından duyamadığı bir "olmaz" kelimesi çıkıverdi.

Şimdi Özdemir, kolunu sıkıyor, kesik kesik nefes alarak manalarını bile kavramadığı:

— Olmaz mı? Otele, Boğaz'a, Boğaziçi'ne... İstersen Tokatlıyan'da... bir oda... üç gün, bir gün... bir gece. Sabahleyin sen uyurken... ben... ne zaman istersen... kalkıp giderim... ama bir gececik. Bu geceyi bağışla, ver... vermezsen öldürürüm, gebertirim seni... Namuzsuzluk etme!.. Çarparım. Çıldırtma insanı... Sus! Konuşma! Aksi gitme sakın!

Kolunu tutmuş sıkıyor, sıkıyordu. Öteki eliyle göğsünü tartaklıyordu. Kafasını, burnunu, terlemiş yüzünü yaklaştırıyor; Nevin kafasını öte tarafa çevirdiği için saçlarına sürüyor, dişleriyle karısının saçlarını yakalayıp çekiyordu.

Tam bu sırada dayandıkları perdeleri inik kapıda bir sarsıntı oldu. Birisi çıkmak istiyordu. Nevin:

— Kendine gel, çıkacaklar var; müsaade et, diyebildi.

Özdemir ürkerek çekildi. Kapıyı açan adam Özdemir'in önünde durdu. Dağılmış saçlarına baktı. Nevin'e:

— Üşümüşsünüzdür burada hanımefendi, dedi. İçeriye girin.

Nevin'i içeriye sokmadan adam gideceği yere gitmemişti. Nevin içeriye girince pencerenin yanındaki yerine yerleşti. Bir müddet sonra da tatlı bir uykuya daldı.

Uyudu uyandı. Ankara-İstanbul yolu gecenin içinde birtakım kampana, insan, tren sesleri, buğu, sis, yağmur hayalleri içinde dakikalık uykular, uzun akılsız uyanmalar içinde hemen hemen yalnız Özdemir'in onu kapı önünde tartaklamasından başka hiçbir olayı tam manasıyla kavrayamadan ne rüya, ne de uyanıklığa bel bağlamaya elverişsiz bir uyuşukluk içinde geriye doğru uçtu gitti.

Gözlerini açabildiği zaman bir köprüyü geçiyorlardı. Pencereden bakınca köpüre köpüre akan bir dere gördü. Bir kıpkızıl kaya güneş içinde altınmış gibi parlıyordu. Kafası hâlâ karıncalanıyor, hâlâ bir şey düşünemiyordu. Ama içinde birbirinden çocukluk kadar uzak ve tatlı, manasını bir türlü kavrayamadığı doğan güne bir şeyler vaat eder bir sevinç vardı. Gözlerini ovaladı. Karşısında bir adamla bir kadından başka kimse kalmamıştı. Her ikisi de güldüler.

— Epey uyudunuz, dedi adam.

— Uyudum uyandım, dedi Nevin.

— Ama dinlendiniz herhalde.

Nevin "yorgun değildim" demek istedi. Gülümsedi:

— Herhalde... dedi.

Yorgundu. Sahih yorgundu. On gündür yorgundu. On gündür kanında deli gibi dolaşan, kâh onu iliklerine kadar üşüten, sonra ellerinin üstünü bile terleten bir yerinde boşluk içinde birtakım aslı faslı olmayan ağrılar yaratan sıtma mikrobu gibi sinsi bir yorgunluk vardı.

Adam:

— O kapıdaki bey bir daha gözükmedi, dedi.

Nevin Özdemir'in çirkin halini hatırladı. Demek o sırada hızır gibi yetişen adam buydu.

— Adam nenizdi? dedi.

— Kocamdı efendim.

— Ya? dedi adam.

Sonra yanındaki kadına:

— Her koca öyle olmaz, korkma karı! dedi.

Nevin'e de:

— İçkili miydi? diye sordu.

— Öyle olacak, dedi Nevin, boşanmak üzereyiz de...

— Ha şu mesele, dedi adam.

Elli yaşlarında, göbeksiz, kara yağız bir adamcağızdı. Karısı lafa hiç karışmıyor, gülümseyip oturuyordu. Nevin yeniden gözlerini kapamak üzere idi. Bu sefer kadın:

— Uyuyun, uyuyun biraz daha, dedi. Sinirlenmişsiniz, yatışırsınız. Biz sizi bırakmayız, merak etmeyin.

Özdemir bir daha uğramadı. Yaptığına herhalde pişman olmuştu. Belki de utanmıştı. Nevin onu hiç böyle görmemişti. Ne tuhaf oluyordu erkekler terk edildiklerini anlayınca... Özdemir Haydarpaşa'da da gözükmedi.

* * *

Bir pazartesi günü idi. Günler, şu garip günler! Uykumuzun içinde saatleri başlayan günler! Uyandığımız zaman üçte birini arkada bırakmışızdır başlayan günün, kaldı mı üçte ikisi... Yap bakalım hesabını!.. Hey gidi pazartesi hey! Kaldı on altı saatin. Bir saat kavgaya say, bir saat konuşmaya, iki saat yürümeye, yarım saat düşünmeye koy, yemeye içmeye de bir saat, yarım saat el yıkama, aptes bozmaya, yarım saat olduğun yerde kestirmeye, çeyrek saat bilet almaya, tünele, tramvaya, vapura binmeye... Say sayabildiğin kadar. Koy bu on saatin içine boşlukları doldur bakalım. Sevişmeye koyabiliyor musun on dakika?..

Yazı makinelerine, kalem tutan parmaklara, neşterlere, ilaçlara, selam vermeye, kitap okumaya, iki kadeh içmeye... Vakit mi kalıyor insanoğluna? Bunu yaparsan onu edemiyorsun.

Kimine dar, kimine bolsun; pazartesi! Pazartesi! Sanki pazar bir şeymiş de onun bir de yarını, ertesi günü var. Ertesi günü yapacak işlerin içinde hep aynı olanı bir yana bırakırsak bize saat olarak ne kalır?

Geç git pazartesi sen de!.. Sende de iş yok! Sen de salıya doğru kalem tutarak, apteshaneye giderek, daktilo yazarak, otobüse binerek, sümkürerek, burnunu çekerek, vapura atlayarak, merhaba diyerek, bilet alarak, pazarlık ederek, bir şarkı bile mırıldanmadan, ıslık çalmayı bile hatırlamadan, aşktan göz açamadan, bir güzel yüz bile göremeden; yalan söyleyerek,

insanoğlundan insanoğluna kötü haberler ileterek, çarşambaya doğru yürüyen budala bir salı ile kol kola geçip gideceksin. Yine çarşamba, yine perşembe, işte cuma! Cumartesi... Hele bu ertesiler yok mu ertesiler? Bu ertesiler, o kendilerini bir şey sanan insanlara benzerler. Sanki devam ediyorlar. Sanki bir bayramı, bir oh deyişi, bir sevişmeyi, bir sulhu, bir özgürlüğü, bir oyunu, bir aşkı, bir kardeşliği, bir dudak dudağa, bir anlaşmayı devam ettiriyorlar; yalancılar! Pazartesi! Yürü geç git! Lalettayin bir mart gününün lalettayin bir pazartesisi! Gideceksen git! Pencereye üç beş damla insanın içini ürperten buz gibi su, mangallı odanın bir isim yazdığım, bir şekil çizdiğim camına buğudan başka güzel ne getirdin? Ta uzaklarda, kel tepelerin üzerine abanmış yağmur bulutlarınla, kar toplayarak gökyüzünde dur da bir lahza konuşalım. Niçin geldiğini bir anlayalım senin. Bana insanlardan, dünyadan yeni bir şey mi getirdin? Şu sıcak atkılarına sığınarak, ceketlerinin yakasını kaldıranlara bir serüven mi hazırlıyorsun?

Kim bilir, belki de bu saatte Beyoğlu'nda bir evde bir kadın bir erkekle kavga ediyordur. Onun da ismi Nevin'dir.

Az sonra, pazartesi isimli saatlerin on dakikası geçinceye kadar bir zaman içinde kanlı canlı, ondüleli, rujlu Nevin on altı yerinden bıçaklanıverecek... Fransa'da kabine düşecek... İngiltere'de bir Lord evlenecek, bir uçak düşecek, bir diğeri Roma Hava Meydanı'ndan Paris'e kalkacak.

Dağların içinde bir tren gidiyor bak! Tam tünele girmek üzere. Bakın, şu dolmuşta bir şeyler oldu. Bir adam ezilmiş mi, bayılmış mı? Nedir? Eczaneye götürüyorlar. Hastanenin birinde bir adamın kalbine ameliyat yapıyorlar; bir başkasının karnından su alıyorlar; birine narkoz veriyorlar; birinin ayağını kesiyorlar...

Düşünürüm, düşünürüm bunu da: İki kişiyi, tenha bir sinemada, yan yana, içleri hazdan ışıklar içinde, yürekleri dudaklarında, şehvet ıslık gibi, yılan gibi, temmuz geceleri gibi yıldızlı, sıcak ağır kokulu; dudak dudağa, eller ellerde, bir kadınla kaybolmuş bir erkek...

Çocuklar doğuyor. Tibet'te çocuklar doğuyor. Amerika'da çocuklar doğuyor. Asya'da çocuklar doğuyor. Afrika ormanla-

rında bir fil beş adam kovalıyor. Bir kadın tarlada doğuruyor. Bir kadın hastanede doğuramıyor...

Hey pazartesi! Övünebilirsin, isminle değil; yukarıda saydıklarımla. Sen İstanbul'da mart içinde bir pazartesi olarak değil ama. Amerika'ya daha şimdi giriyorsun. Japonya ötelerinde, Büyük Okyanus'un bir yerinde az sonra sen bir salısın budala!

Ulan pazartesi! Sen bir tarafta pazar, bir tarafta salısın; serseri herif! Ne diye İstanbul'da bize "pazartesiyim" diye kafa tutarsın. Elimde olsa tutarım seni şu saniyede; bakarım sonra dünya yüzüne: Bir çocuğun yalnız kafası çıkmıştır, bir adam durmadan son nefesinde.

Bir kadın hep o sarsılma ânındadır, bir parmak kalkmış daktilonun başında; bekliyor. Hep seni bekliyorlar geçsin gitsin diye, köpek! Giden bir araba duramayacağına göre ne yapar acaba? Bırak bizim tüneli, bir uçağı düşün; duramaz, ehhh gidemez de... Köpek hep mi havlayacak? Hani buna havlamak da denmez. Tavuk yumurtayı yumurtlayamayacak, ben ben ben ben ben...

Nevin, işte pazartesi gününü yerden yere vurarak köyün içinde dolaşıyordu. Günler bir sayfa içine sığdırabileceği birtakım hareketlerle; vapura binmek, Beyoğlu'na çıkmak, sinemaya gitmek, bir arkadaş görmek... Pek az düşünülmeyen değişikliklerle geçip gidiyordu.

Önce vakit; birkaç aktör arkadaşıyla bir gündüz tiyatrosu kurmak üzere projesi ile geçmişti. Bu sefer bir sürü, aktör ve tiyatroseverle tanıştı. Bunlar da gazeteciden iyi değildiler. Daha meselesiz, daha cahil, daha boş, daha yakışıklı idiler. Bir kısmı işin kolayını yakalamış, sanat, sanatkâr numarası altında hafızalarına, kolay kazanılmış eski şöhretlerine dayanarak günlerini gün ediyorlar, film çevirme dalgası ile memlekete hizmet numarası ile para kazanıyorlardı.

Hani ağlayıp duranların içinde şöyle ayda iki, üç bin liraya para demeyenleri vardı. Dublaj yapıyor, film çeviriyor, rejisörlük ediyor, herhangi bir dükkân, taksi işletiyor, rejisörlük ediyor, senaryo yazıyor, akşamları ayda 500, 600 ve daha fazla kazandıran bir müessesede –hayatlarımızı tüketiyoruz diyerek– kendilerini fazla üzüntüye vermeden, hiçbir fevkaladelik göste-

rilmeyecek pek aşağı da düşürmeyecek piyesler oynuyor, halk memnun, şehir memnun geçinip gidiyorlardı. Yeniliğe düşman değildiler. Bir şeyler yapmak hüsnüniyetinde idiler ama hiçbir şeyin yapılamayacağına da emindiler. Bunda haklı olduklarını Nevin sonraları anladı.

Küçükten, sessizden, yazıcısı, aktörü, ressamı birleşerek candan bir Türk tiyatrosu kurulabilir miydi, acaba? Belediyesiz, edebi heyetsiz, özgür...

Nevin, o zaman da bu "özgür" sözünden hatırlayıvermişti... Ama üzerinde durmamıştı. Hiç hür tiyatro kurulabilir miydi? Buna imkân mı vardı? İsviçre'nin büyük şehirlerinden birisinde Kral Ödip oynuyormuş. İki Lozanlı da o akşam tiyatroda imişler. Çıkınca aralarında şu muhavere geçmiş:

Bir tanesi ötekine:

— Piyesi nasıl buldun? diye sormuş.

Öteki:

— (Epey düşündükten sonra) Vallahi demiş, bizim terbiyemize, bizim kanunlarımıza göre böyle bir vak'anın geçemeyeceğini sanırım, şu halde bize göre bir piyes değil.

Hani Kral Ödip'i bir Türk tiyatro yazarı yazdı –yazamaz a– hadi yazdı, diyelim... Hadi oynandı, diyelim. Kıyametler kopar, lanetler yağar, tiyatronun bir ihtiraslar âlemi gösterisi, bir yeni ahlak, bir cesaret, bir cehennem, bir cennet, bir akıl, bir akılsızlık...

Nevin, tiyatronun bir tarifini yapmaya kalkmadan başkaları büyük büyük laflar ettiler. En sonunda da Nevin'e ilanı aşk ettiler. Şimdi artık Nevin de onlar gibi konuşabiliyordu. Dârülbedayi numaraları ile yanına sokulan en tiyatro için özlemine:

— Bana bak anam, diyebiliyordu. Sizin gibi düşünür, oynar, düşünür yazar, düşünür uydurur takımı ile arkadaşlıktan hoşlanırım. Ama o kadar. Ondan öte beni bir tramvay biletçisi sevdadan deli edebilir. Ama sen üstadım beni pek sarmıyorsun, kusuruma bamya!

İşte şu hikâyemizin kahramanı konsolosluktan emekli Vildan Bey'in Avrupa'da mektep medrese görmüş kızı, "kusuruma bamya!" diyebiliyor, ardından da bir kahkaha savurabiliyordu.

Sonra eve dönmek üzere vapura bindiği zaman kendi kendisinden iğreniyor, attığı kahkahaların ve kusuruma bamyaların intikamını yine kendi kendisinden oldukça romantik bir tarzda çıkarıyordu. Neden ağlıyordu sanki? İstiyordu ki bütün bu zahiri kayıtsızlığının, hafifmeşrep, bayağı lakırdılarının altındaki Nevin Hanım'ı keşfetsinler. Ama kimse kimsenin aslını, kafatası içinin meselesini anlamak için uğraşmıyordu. Uğraşamazdı: Çünkü hiçbir mesele, kadın erkek oturulup sanatkâr veya âlim; üniversiteli veya profesör münakaşa edilecek bir hal çaresi değil elbet, ama bir fikir alışverişi haline getirilemiyordu. Ne böyle bir gazete, ne böyle bir haftalık, ne de kadınların ve erkelerin insanca buluşabileceği bir kahve vardı İstanbul'da. Böyle bir yer kokusunu aldılar mı züppeler, kıskançlar, sözde sanatçılar üşüşüveriyorlardı.

İstanbul güzel giyinmiş manifaturacıların, bankacıların, maçlara giden, hareketli, büyük meseleli Galatasaray, Fenerbahçe münakaşalarına katılanların elinde idi. Ayda üç yüz, dört yüz, beş yüz lira maaşlı, ayda üç bin, dört bin, beş bin lira kazançlı memurlar, terziler, komisyoncular, manavlar, bakkallar, ve bankacılarla dolu bir kalabalık, bunların çocukları ve çırakları ile dolu Beyoğlu her şeyi ile, tiyatrosu, sineması, vitrini, hattâ kitabı, hattâ mecmuası ile, bu insanlara on altı saatin iki üç saatini hoşça geçirtmek için seferber halinde idi. Yetmezse radyo, erkek hafızları, kadın hafızları, bitmek tükenmek bilmeyen iniltisiyle, adi piyesiyle, bir düğmede hazırdı.

Nevinlerin kurmak istediği tiyatroyu ise bu kalabalığa pek karışmamış üniversitelilerle, on birinci sınıfa gelmiş edebiyat meraklısı maç artığı lise talebesi, üç, beş hikâyeci, beş on şair, iki üç eleştirmeci, bir o kadar ressamla, kafasını daha bir yere sokamamış, sokamayınca da çıldırmış üç beş tiyatrosuz aktör, bir de bunların mecmuundan üç misli fazla, bunlar gibi olmak için didinen budala doldurmaya çalışacaktı. Bunların bir kısmı sokağın tiyatrosunu karaborsacı olarak, orospu olarak, sarhoş olarak seyretmeyi daha münasip, daha kesesine elverişli bulacağa benzerdi.

Tiyatro kuruldu. Birinci temsilden sonra da kapandı. Her-

kes bir tarafa dağıldı. Seyirciler de, aktörler de, yazıcılar da yüz elli lira maaşlı bir yere kapılanmak üzere gözden silindiler.

Nevin artık İstanbul'a inmiyor. Köyünde pazartesiyi kötüleyerek, salıya uyarak, çarşambayı patlayarak, perşembe ve cumayı nisbeten sakin, cumartesi ile pazarı bir yerlerde boğmaya çalışarak geçiriyordu.

Komşuları Balıkçı Hasan Ağaları hayretle seyrediyordu. Sabahın kaçında kalkardı bunlar. Birden ahşap evde ışıklar yanmış görürdü. Bir tatlı gürültüdür başlardı. Nevin'in babası bile saat ikilere doğru uyuduğu halde bazı bu saatlerde uyanır, balıkçıların ahşap evine keyfiyle bakardı.

— İşte insanlar, derdi, bir güne hazırlanıyorlar. İnsanlara balık tutacaklar. Fakir köy gün doğmadan uyanıyor. Kahveci Ali Efendi ocağı yakmıştır. Çayı demliyor. İdris iskele başında salep güğümünün altındaki elleme kömürlerin küllerini üflüyor. Babası Cemal'i uyandırıyor.

Manyat ağlarını yüklensin. Bütün gece meremmet yapmıştır kadınlar. Ali Ağa abalarını giydi: Şimdi Manyat'ın üç beş tayfasının evlerini dolaşacak. Köftehorlar hâlâ uykuda olmalı. Cemal'i göndermeye gelmez onlara. Lafa tutarlar. Bu oğlanın yüzü tutmaz ki. Küfür bilmez, konuşmak bilmez, kızarır durur. Okumadı kerata! Okusaydı da balıkçı olmasaydı. Balıkçı dediğin küfür etmeli, kavga etmeli, balık gibi sessiz mi olmalı ya!

Konsolos beyin dul kızıyla vapurlarda yan yana otururmuş. Yalıboyunun çürük alamanasında diz dize akşam safası ederlermiş. Tövbe estağfurullah! Ali Ağa'nın balıkçı oğlu gâvur Vildan Bey'in dul, tövbe tövbe estağfurullah, kızıyla...

Cemal pısırıktır. Pısırıktır ama inatçıdır. Kafası kızdı mıydı, durgun hava gibi, yanına kimse sokulamaz. Dev gibidir hani! Yumruğu ile öküzü yıkar. Darılırsa barışmaz. Neme lazım bizim! Erkektir, kiminle isterse gezer, konuşur. Erkeklerin elinin kınası, karının alnının karası...

— Ya almaya kalkarsa Ali Ağa?

— Almaya kalkarsa alır be usta Haralambo! Bu alın benim değil onun alnı. Boynuz isterse yaldızlısını takar.

— Öyle söyleme Ali Ağa?

— Ben söylemiyorum, İrfan Efendi söylüyor.

— O senin İrfan Efendi dediğin it, kızın peşinde aylarca koştu. Ben şahidim. Koştu koştu da dili bir karış sarktı. Sarktı da onun için atar tutar.

— Ateş olmayan yerde duman çıkmaz, Haralambo.

— Çıkar, bu zamanda çıkar. Zamanlar başka türlü oldu. Bak bizim Urum milleti nasıl böyle ufak şeyleri kedi pisliğini örter gibi örteriz. Hep bu yüzden işte. Ama sizde, bir gürültüdür, bir dedikodudur kopuyor. Şu kızla babası benim meyhanemde, na şu tezgâh başında elâlem huzurunda fütur etmeden, akıllarına estiği zaman gelir iki tek atarlar. Bundan ne çıkar be Ali Ağa? Bunun neresi ayıp be?

— Ayıptan geçtim Haralambo, günah bu be!

— Bırak bu boş lafları Ali Ağa.

— Hadi bunu şöyle hafiften alalım. Ya o İrfan'ın anlattıkları?

— Yahu bu kız bunları gizli mi yapıyor? Aşikâre... Bu kız çımacının koluna girer, götürür bahçeli kahveye, tavla oynar. Benim oğlanla karşı karşıya yüzer. Rıdvan Bey'in on beş yaşındaki oğlunu bisikletin önüne oturtur, çarşı boyundan geçer. Bunda ne kötülük var be!.. Sen bir de dedelerim Fatih Sultan Mehmet'e balıkçılık etmiş, dersin. Kötülüğün aşikâre yapıldığını hiç gördün mü Ali Ağa?

— Zamanlar gösterdi be Haralambo!

— Benim bildiğim şu: Şu İrfan denilen köpekten başka bu kız için kimse bir şey söyleyemez köyün içinde.

— Söylüyorlar be Haralambo.

— Söylediler söylediler... kimse aldırmayınca sustular. Bilmez misin köyün tabiatını.

— Sana bir şey söyleyeyim mi Haralambo! Hani bazı bazı ben de senin gibi kanıyorum ama yapamam. Ne isterse yapsın, yapsın ama benden ırak. Benim evimden, benim köyümden öte. Bunun burası İstanbul. Her kıyıda balık vardır. Manyat benimse tarlakoz onun. Kayığın biri de onun. Varsın gitsin ne hali varsa görsün!..

— Sen ne üzülüyorsun be bu kadar. Şu rakının tadını da kaçırdın be Ali! Dur bakalım, evlenecekler mi? Dur bakalım Konsolos razı mı? Sen kendi kendine gelin güvey oluyorsun. Boşver biraz canım!

— Yoook, Haralambo. Evlensin daha iyi. Ben konsolos beyin suratına bakamaz oldum. Bir gün gideyim evine diyorum. Neye geldin? Sana ne derse. Bunlar başka türlü insanlar Haralambo! Anlayamıyorum. Benim kızım olsa vallahi!..

— Sen oğlanla konuştun mu?

— Ben oğlanın yüzünü iş zamanından iş zamanına görüyorum. Gece geç geliyor. Evvelki akşam konuşmaya karar verdim. Bekledim. Yukarda ışık görmüş, çakmış, gitmiş, bizim tayfadan Rüstem'in oğlu Can'ın evinde yatmış. Ama dün gece yakaladım. Vapurdan seninkiyle çıkmıştı. "Gel seninle konuşacağım Cemal," dedim. "Konuşmayalım baba, konuşmak lazım geldiği zaman gelir konuşurum ben seninle, şimdi bırak beni," dedi.

— İyi demiş...

Balıkçı Ali Ağa ile çocukluk arkadaşı Meyhaneci Haralambo arasında Cemal hakkında bu konuşma yapılırken öbür tarafta Nevin'in evinde de babası ile annesi arasında şöyle bir muhavere geçiyordu.

— Hep sizin kabahatiniz bey, diyordu Fazıla Hanım, bir kız mensup olduğu sınıfın icaplarına göre büyütülmez de, tecrübe edilmemiş birtakım yeni sistemlerle terbiye edilirse bu netice mukadderdir.

— Olabilir. Olabilir ama bu neticenin müsebbibi ben değilim. Birinci izdivacında da kendisi seçmiş değil miydi? Sizinle benim bunda bir rolümüz oldu muydu? Hayır, değil mi? Ama o zaman siz neticeden pek memnundunuz. Ben biraz kötümserdim. Ama sustum. Bu seferki netice de yine kızımızın seçtiği bir tarik. Yanlış mı? Çıkmaz sokak mı? Bilinmez. Böyle olduğuna göre, kızımız da olsa, kimsenin hayat ve saadet telakkilerine karşı gelemeyiz. Boyun eğmek zaruretindeyiz.

— Bunun bir saadetle neticeleneceğini bilsem...

— Komşumuz Balıkçı Ali Ağa'nın ailesi namuslu bir ailedir. Oğulları Cemal gürbüz, arslan gibi bir gençtir. Nevin erkek olsaydı, Balıkçı Ali Ağa'nın da gürbüz, sıhhatli bir kızı olsaydı, sevişselerdi... Boyun eğmez miydik? Bağrımıza basmaz mıydık?

— O başka şey. Âdettir genç kızlar girdikleri ailenin terbiyesine, gidişine ayak uydururlar. Ama kızımız meremmet yap-

masını bilir mi? Bulaşık yıkar mı? Çocuk bezi de yetiştirebilir mi? Soğanlı yahni yapar mı? Balık çorbası pişirebilir mi? Sabahleyin güneş doğmadan kalkar, çorba hazırlar mı? Tahta kaşıkla içer mi? Çatalsız yemek yer mi? Ahşap evin içinde kaygısız türkü çığırıp dikiş dikerek, kuyudan su çekerek, tavuklara yem vererek gün öldürebilir mi? Bütün bunları yapabilirse belki dediğiniz saadeti tadar. Ben bunları tatmadım, bilmem. Ama böyle hayatın güzel olabileceğini seziyorum.

— Nevin de sezmiş olacak.

— Sezemez. Cemal'i yalnız erkek hali için, Özdemir'den başka türlü olduğu için, okuduğu kitaplardaki, gördüğü filmlerdeki hayaller için seviyor gibime geliyor. Bir zaman belki bir hayhuy içinde kalacak, Cemal sabahleyin balığa çıkacak, kızımız işine gidecek, akşam dönecek, o uzaktan neşeli, canlı gördüğü insanlar birdenbire cinlere karışmış gibi kaybolacaklar. O gelinler, güveyler, eltiler, görümceler, kaynanalar, kaynatalar, kayınbiraderler arasında üç beş gün bir tiyatro, bir roman hayatı yaşayacak. Sonra?

— Sonra? Sonra? Her şeyin sonrasını düşünürsen en sonrası günün birinde son nefestir hanım.

— Son nefese kadar dayanabilirse mesele yoktur. Ama yakın bir günde okumuşları, çatalla yemek yiyenleri, şarap içenleri, dans edenleri, her sabah tıraş olanları, kolay kazananları, kitap okuyanları, tiyatro seyredenleri hatırlar da pişman olursa, söyleyemezse, haftanın beş günü eve geç giderse... Cemal Ağa, çalışmayacaksın, istemiyorum, deyiverirse... Dinletemez de rakıya başlarsa...

— Bütün bunları benim değil, onun düşünmesi lazım.

— Onun düşünmesi için senin dürtüştürmen, tehlikeleri göstermen, bunlara kafasında bir cevap araması lazım geldiğini anlatman gerekiyor. Beyefendi...

— Siz ne güne duruyorsunuz, hanımefendi?

— Onu sen terbiye ettiğine, sen okuttuğuna göre, senin konuşman gerekiyor.

— Ne istiyorsun sen hanım? Söyle bana. Bütün bunları ben düşünmüyor muyum sanıyorsun? Düşünüyorum elbet. Ben de hayvan değilim a!

Hayır, Vildan Bey bütün bunları düşünmüyordu. İnsanın kendi hayatını yaşamasını, her şeye rağmen yaşamasını öğrenmiş, kızına da öğretmişti. Okuduğu kitaplar ona bunu talim etmişti. O gözünü kapadığı zaman hep saadet, hep zevk hatıraları bulurdu, karanlığın içinde. Belki şimdi yalnız hatıraları kalmıştı ama, böyle yaşadığı için hâlâ mesuttu. Ölüm pek rahatça gelecekti ona. Hiçbir arzusu, tatmin edilmemiş hiçbir arzusu kalmamıştı.

Kızının da bu şekilde yaşaması için, elinde her fırsat vardı. Üç dört dil biliyordu. Zeki idi. Aç kalmaz, her yerden ekmeğini çıkarabilirdi. Nasıl isterse öyle yaşamalıydı. Kendini mesuliyetsiz hissediyordu Vildan Bey. Kızı da babası gibiydi. Fakat bu mesuliyetsizliğin ahlak sükutuna varacak bir genişliğini de düşünmüyor değildi Konsolos Bey. Ama kızının bu hususta hem zekâsına, hem huyuna güveniyordu. Yaşamanın her şeklini meşru, kitaba uyar bir hale soktuktan sonra hiçbir şeyin zararı yoktu. Eskiden, ta eskiden beri böyle, çağdaşlarının ahlak telakkilerine meydan okumuş kadınlar yok muydu? "Eski şairelerden! Eski yosmalardan!" lakırdıları boşuna mı uydurulmuştu?.. Kızı bir yosma bile değildi. Hayatı yaşayarak münakaşa ediyor, bir neticeye varmaya çalışıyordu.

Çocuklar, çocuklar! Çocuklar doğar ve büyürlerdi. Aile çocuklara birtakım kocaman yalanlar, kocaman sıkılar, kocaman itmelerden başka ne verirdi? Nevin'in çocuklarını, onların saadeti için, görmese de olurdu. Şuna emindi ki Nevin'in çocuğu olursa onları Nevin adam etmesini, hem de yepyeni bir adam etmesini bilecekti. Balıkçı Cemal'in çocukları da arslan gibi olurlardı. Ali Ağa'nın babası da balıkçıydı. Yedi silsilesi balıkçıydı. Fatih Sultan Mehmet'in oğlu İkinci Bayezid'e barbunya balığını Ali Ağa'nın kaçıncı dedesi götürürdü?

Nevin, hikâyemizin başında anlattığımız bir soğuk gecede Cemal'le köye dönmüş, köy içinden kırmızı turplar satın almış, eve yollanmış, sonra Fazıla Hanım'ın ısrarıyla konuşmak üzere kendisini çağıran babasının odasında edebiyattan konuşmuştu. Babasını hatıra defteriyle baş başa bırakıp oda-

sına gitmek üzere koridorun ışığını yaktı. Sofada annesiyle karşılaştı.

— Babanla gevezelik mi ettiniz, Nevin? dedi Fazıla Hanım.

— Evet, anne.

— Ne karar verdiniz?

— Uyumaya.

— Nasıl?

— O yine hatıra defterine daldı. Biraz ekmek peynirle bir bardak şarap bıraktım, odadan çıktım.

— Ne konuştunuz?

— Öteden beriden.

— Hele hele...

— Şurdan burdan... Edebiyattan, kitaplardan...

— Öyle ise biraz da beraber gevezelik edelim. Kitaplardan değil de hayattan söz açalım bakalım.

Nevin, babasının kendisine bir şeyler söylemek üzere odasına çağırdığını sezmişti ama ihtiyarın edebiyat lakırdısını açınca hiçbir şey söyleyemeyeceğini anlamıştı. İhtiyar konsolos, Nevin'i niçin çağırdığını unutmamıştı ama üstüne vazife görmediği bu mevzudan hiç açmamaya birdenbire karar vermişti.

— Peki anne, dedi Nevin.

— Senin odana gidelim, mangal koymuştum; sıcaktır.

Fazıla Hanım, kızının odasından çıktığı zaman saat ikiye geliyordu. Her zamanki gururlu haline şimdi bir de zafer eklemiş gibiydi. Odasına girerken "Nevin'i acaba neden gereği gibi sevemiyorum?" düşüncesi kafasında bir şimşek gibi çaktı. Yatağına girdiği zaman Nevin'i seviyor muyum? Sevmiyor muyum? diye hiç düşünmemiş olduğunu hatırladı. "Neden sevmiyorum?" diye soruyordu. Öyle ise demek ki "seviyor muyum, sevmiyor muyum?" sualini kendi kendine çok evvelden sormuş cevabını almış olmalıydı. Öyle ya, ancak sevmiyorumda karar kılındıktan sonra "niçin sevemiyorum?" diye sorulabilirdi. Demek kafası, kendisinden habersiz bu soruyu ona sormuş, cevabını da yine kendisinden habersiz almıştı. Allah Allah!

Hiç böyle bir şey düşündüğünü hatırlamıyordu.

Fazıla Hanım ömründe ilk defa düşünüyordu. Ne garip şeydi düşünmek! Fazıla Hanım, "Acaba deliriyor muyum," diye kendi kendine sordu. Düşünmek onu pek korkutmuştu. Elleri terliyor, yüreği sıkışıyordu. Daha fazla düşünmemek için tüncînâları okumaya başladı. Bir daha okudu. Bir daha okudu. Uyudu.

Nevin, annesi odadan çıktıktan sonra o kadar sersem, o kadar yorgun, o kadar şaşkın ve karmakarışık bir halde idi ki sabaha kadar uyuyamayacağına kanaat getirdi. Bir uyku ilacı aldı. Olamazdı böyle şey. Annesinin anlattığı korkunç şey yalandı. Bu kadar korkunç bir yalan da nasıl uydurulurdu? Cemal'in kardeşiymişim... Cemal'in kardeşiymişim... diye deli deli söylendi. Dizleri kesildi. Bir yere düşer gibi oldu, silkindi, yine düşer gibi oldu. Fena bir uykuya daldı.

Cemal'e: "Yarın akşam vapurda buluşalım. Yine bu vapura kal," demişti. Akşamı zor etti. 10.15 vapurunda Cemal yoktu. Onunla yine vapurda tam bir hafta sonra buluşabildiler.

Cemal'e evlenme işinin manasızlığını anlatmaya nereden başlamalı diye düşünürken balıkçı:

— Biliyorum senin düşündüğünü, deyiverdi.

Nevin cevap vermedi. Onu baştan ayağa süzdü. Cemal yüzünü Nevin tarafına çevirmeden devam etti:

— Ben de bir haftadır düşünüyorum, dedi. Dostluğumuz her şeyden üstündür. Kendi keyfimiz için birçoklarını, en sevdiklerimizi rahatsız etmeye hakkımız yok.

Nevin şaşırmıştı. Cemal büyük ellerini kalın baldırlarının üstüne koymuş, karanlıktaki yüzünde hiçbir şey gözükmeden, sesinde kararlı bir hâkimiyetten başka hiçbir ton titremeden konuşuyordu:

— Hem bununla biz neyi halletmiş olacağız? Hangi meseleyi? Bir saadet meselesini mi? Bir saadet meselesini ise: İki kişinin mesut olmasından ne çıkar? Şimdiye kadar ne çıktı? Dünya mı değişti?

Nevin birdenbire sanki bir aydınlığa çıkmış gibi:

— Dünya mı değişmeliydi, diye sordu.

— Bilmem, dedi. Cemal, sustu. Sonra:

— Geçtim dünyanın değişmesinden, dedi, ağır elini Nevin'in omzuna koydu. Kasketini kaldırdı.

— Biz değişir miydik? Biz mesut olur muyduk? Ne sen bizim evde, ne ben sizin evde, ne de ikimiz başka bir evde iki kişilik bir dünya kuramayız. Kursak da tatsız olacak. Boşver! Senin istediğin oldu. Beni değiştirdin. Ben eski Cemal değilim. Düşünüyorum, kafam işliyor, eyvallah! Aşka gelince ona da boşver! Bu insanoğlu icadı da işe yaramıyor. Seni seviyorum. Ama bizim Can'ın kız kardeşi Hacer'i alırsam ancak Cemalliğimi muhafaza edebilirim, geliştirebilirim. Balıkçılık üstüne, hak üstüne, insanoğlu üstüne, pay üstüne düşünebilirim. Halbuki seninle hiçbir şey yapamayız. Belki ilk zamanlar biraz ukalalık...

Nevin, Cemal'in omzuna yaslandı. Gözleri dolmuştu. İçini is kaplamış gibiydi. Güldü.

— Ama bir şey yapabiliriz, Cemal, dedi.

Cemal, kalın dudaklarını Nevin'in dudaklarına yapıştırdı. Neden sonra:

— Dostum, arkadaşım, hocam, biricik sevdiğim kalacaksın Nevin, dedi.

Nevin:

— Hem de kardeşin, diye ilave etti.

Gülmeye başladı. Annesiyle bir hafta evvel yaptıkları görüşmeyi üstünkörü anlattı. Cemal önce bir toplandı, kaşlarını çattı, düşündü. Sonra o da gülmeye başladı.

— Bu kadarına gitmemeliydi annen, dedi. Bu kadarı hem gülünç, hem korkunç!..

— Ya sahi ise, dedi Nevin.

— Yok, olamaz, imkânsız şey. Ellerine balık kokusu sinmiş, balık pulu yapışmış babam. Maarif Nazırı Hasan Paşa kızı Fazıla Hanım. Hadi canım sen de! Yok, yok. Olmaz öyle şey. Öyle olsaydı babam şimdiye kadar beni gebertmişti. Hadi canım sende!..

— Ama mesele senin anladığın gibi değil. Seninle kardeş olmamızda benim annemin rolü yok.

— Benimkinin mi var?

— O da değil. Güya birbirine rastlayan iki doğum gününde ölen çocuğun ev değiştirmesi. Zengin evine aktarılması.

— Büsbütün "Binbir Gece Masalı" desene. Böyle şeyler masallara, eski romanlara yakışır, dedi ve güldü Cemal.

Nevin'i yine öptü. Başka şeyler anlatmaya başladı:

— İrfan'la kavga ettik, dedi, patakladım deyyusu! Nedir o çımacı hikâyesi Allah aşkına?

— Yoksa bu dedikodu yüzünden mi evlenmekten vazgeçtin?

— Ben vazgeçmiş değilim.

Nevin çımacıya bavulunu vermiş. İrfan arkadaşlarına takılmıştı. Terbiyesiz terbiyesiz konuşmuştu. Nevin azarlamıştı. Nihayet çımacı da kızmış: "İrfan Efendi uzatma! Ayıp!.. Size yakışmaz," demek mecburiyetinde kalmıştı. Ama İrfan sarhoş muydu neydi? Çımacı önüne dikilmiş, çekip gitmesinin iyi olacağını anlatmış, kamarot uzaklaşmıştı. Eve varmadan Çımacı Hurşit'le korulukta yere oturmuşlar, cıgara tüttürmüşlerdi. Çımacı Nevin'e köyünden söz açmıştı. Gülüşmüşler, karanlıkta uzun uzun konuşmuşlardı. İrfan'ın uzaktan onları gözetlediğini bildikleri için mahsus oturmuşlardı. Nevin inat için, çımacı, kamarot cesaret edip de yanlarına sokulsun, diye beklemişlerdi.

Bir yarım saat sonra eve doğrulurlarken İrfan birdenbire yine önlerine çıkmıştı. Çımacı Hurşit bavulu bıraktığı gibi, İrfan'ın üstüne yürümüş, karanlıkta bir müddet kamarotu kovalamış, yakalayamamış, geriye dönmüştü. Evin önünde de oturup bir cıgara daha içmişlerdi. Bütün hikâye bundan ibaretti.

Cemal pek güldü.

Hele bir Ankara'ya git gel, şu boşanma meselesini bitir Nevin, ne zaman gidiyorsun? dedi.

Nevin iki gün sonra kocasından boşanmak üzere Ankara'ya döndü. Trende annesinin Özdemir'e telgraf çekmiş olacağını düşünmüş, nitekim Özdemir'i garda kendisini bekler bulmuştu. Nevin hiçbir karar almamıştı. Üç gündür düşünmüyor, karar vermiyor, her şeyi oluruna bırakıyordu. Özdemir'le doğru evlerine gittiler. Nevin nazlanmadı bile. Baş başa bir gece geçirdiler. Sabahleyin uyandıkları zaman Nevin:

— İşte sana trende istediğin gece Özdemir, dedi.

Özdemir, Nevin'e saadetten bahsedecek oldu.

— Çok mesutum karıcığım, çok mesut olacağız canım karıcığım bundan sonra, demek budalalığında bulundu.

Nevin:

— Bana bundan bahsetme n'olur, bu budaladan, dedi.

Özdemir şaşırmışça:

— Hangi budaladan canım, diyordu.

— Saadet isimli budala karıdan. Özdemir iskarpinini bağlamış, pardösüsünü tutan Nevin'i öpmeye savaşırken:

— Canım, hangi Saadet Hanım'dan? Deli misin Nevin? Tuhafsın, ne oluyorsun?

Diyor, karısının dudaklarını arıyordu. Buldu da. Nevin gözlerini kapadı. Sanki Cemal, vapurun yan sıralarında ağır dudaklarını beceriksizce Nevin'in dudaklarında eziyordu. İçinde bir ağrı duydu.

Kocası kapıyı çekmiş, ıslık çalarak merdivenleri inip gitmişti. O bir roman tercümesini bitirmek üzere sandalyesine oturduğu zaman hâlâ o ağrı geçmemişti. Tercüme ettiği satırı bir daha okurken düşünüyordu: Geçen sene kolunda bir ağrı duymuştu hani. Doktora onun içten içeliğini, adeta tatlı halini tarif ederken doktor bilgiç bilgiç başını sallamış:

— Dikkat ediniz, bu bir romatizma başlangıcıdır. Bir zaman denize girmek yok, demişti.

Nevin, kendi kendisine, "Dikkat et kızım," diyordu. "Bir zaman Cemal'i hatırlamak yok!"

Nevin, tercüme etmeye hazırlandığı romanın üstüne kapandı. Bir yere düşüyormuş gibi oldu. Midesine yine bir boşluk oturdu. Oteldeki korkunç geceyi hatırladı, adeta o geceyi özlüyormuş gibi idi. Kalktı, başına bir bere, sırtına her zaman giydiği erkek trençkotunu geçirdi. Kapıdan çıkarken elbise asacağın aynasında yalnız çamur renkli, mavi, mor bir şeyler gördü. Bu gri, mavi ve morun içinde boyasız yüzü soluk bir mektepli erkek çocuk yüzüydü.

Kapıdan çıkınca keskin ve soğuk bir nisan sabahı serinliği sinirlerini yatıştırıvermişti. Hızlı hızlı Ankara İstasyonu'na kadar yürüdü. Bir yere bir bilet aldı. Kondüktörün birine bir

şeyler sordu. Trene vakit vardı. Oturdu. Babasına şu mektubu yazdı:

1948 senesi nisanının 12'inci günüydü.

Mektup:

"Babacığım," diyordu, "şimdiye kadarki isimlerim 'Konsolosun kızı', 'Gazetecinin karısı' oldu. Böyle olması da iyi oldu. Bugüne kadar hep bir şeyler peşinde koştum.

Şimdi hatırladıkça bunları, utanıyorum, diyeceğim ama birçok kelimelere kafamızda verdiğimiz anlamlar, hiç olmazsa o kelimeler kadar yanlış, yalan, kof... Sirklerde bazı ehli hayvanların adeta utanma kelimesinin anlamına yakın bir halde sinişlerini görmüştüm. Utanılacak şeylerden utanmaz olduğumuz nisbette hayvanlarla uyuşur, tabii bir ahlak telakkimiz olsaydı, bari. İşi buraya kadar getirmenin sebebini yanlış anlamamanızı rica ederim. Niyetim ahlaka çatmak filan değil. Sadece kelimelerin elle tutulur 'concret' olmayanlarının kıymetlerinden niçin günden güne kaybettiklerini öğrenmemden. Menfaatsiz, riyasız bir toplum âleminde iyi ve doğru bir açıklama ile elle tutulamayan 'abstrait' kelimeler ancak bir anlam alabilirler. Yoksa ya işimize geldiği nisbette, yahut da başımıza geldiği nisbette yapacağımız açıklamaların bir önemi olamaz. İşte bugüne kadar peşinde koştuğum 'saadet' kelimesi de bunlardan biri hem de bana izahı en mübrem geleni idi. Hikâyeler, romanlar, şiirler, saadeti aramam, hattâ aramadan bulmam lazım geldiğini adeta talim ediyorlardı. Arada bu kelimenin zevkten, dünya nimetlerinden, insan tabiatının bir özgörürlüğünden ibaret olduğunu söyleyen kitaplar da vardı. Bir üçüncü izah da böyle bir kelimenin birçok kelimeler gibi uydurma bir kelime olduğunu, yaşamanın onunla, uydurma bir kelime olduğu için, hiçbir ilgisi bulunmadığını, onsuz da başı sonu olmayan bir dünya içinde riyasız ve kıymetsiz,

hiç olmazsa aldatılmış olmadan yaşanabileceğini söyleyenler de vardı.

Bu üçüncü kısım kitapları daha çok beğendim. Beğendim ama birinci kısımdakilerini, denemek daha bir kolayıma geldi. Belki de böyle bir şey vardı. İkinci ve üçüncü anlamlı kitapların bir de denemeye dayanmadıklarını, denemeye dayananlarının hususi yaradılışlı birtakım insanlara bir huzur sağladıklarını sandım. Mesela A. Gide bunlardan biriydi. 'Saadet, saadet' diye koşup da arzuya ve aşka pek benzer bir jouissance'e kadar gittiğini, bir Arap çocuğunun kara gözünde, çölün güneşinde meselesini hallettiğini müşahede ettik.

Bu oldukça hususi bir hal çaresi olarak kaldı. Hem de neler bahasına kazanılmış, mağlubiyetin acılarıyla dolu bir zaferdi. Belki de bu insanın değil, sanatkârın zaferi idi. Herkes böyle olamazdı, insanlar ilk fırsatta istihkarla insanın bu çeşidini kendilerinden ayırıverirlerdi.

Üçüncü anlamı savunan kitaplarsa daha makuldüler. Saadetin olup olmamasının ne önemi vardı? Varsa insanoğlu ne kazanırdı, yoksa ne kaybederdi? Hem o kadar tecrübe edilmiş bir şeydi ki... Saadet yuvası kuranların kendine kapanıp kendine yontan yaşayışlarının sonu da bir boşluğa gelip dayanmıyor muydu? Saadet kelimesi yalan olmaktan geçtim bir bakıma zararlıydı da. Arzu, 'joıe' hiç olmazsa insanlar arasında esen bir rüzgâr, muvakkat olduğu için hoş bir bağ, bir birleşme, bir kendine yontmadan, yahut da kendine ve başkasına yonta yonta bir birlik yaratıyordu. Bunların da fazla bir kıymetleri yoktu ama sağlam malzeme idiler. Müthiş akıntının kenarında tutunacak, boşluğa sürüklenmekten bir müddet daha sizi alıkoyacak, umut verecek, tutunacak ağaç kökleri gibiydiler. Bir kere başlangıcını ve sonunu boşluk farz ettiğimiz ve böyle olduğu şüphesiz bir hayat telakkisi kabul edelim. Bakın o zaman saadeti düşünür müyüz? Ama arzu, ama aşk, ama yi-

yip içmemizin damarlarımıza ve guddelerimize doldurdukları kudret boşalması olan tatmin edilme derhal anlamını duyuracak ve olmayan saadetin yerine iki boşluğun arasındaki hayat denilen madde oyununun devamı için ne güzel, ne bilinmez şeyler icat edecektik. İkinci ve üçüncü saadet anlamlı telakkileri birbirine katarak bir sentez yapmaya çalıştım. Beceremedim. Beceremeyince işin kolayına kaçtım. Okur, yazar, düşünür bir şekilde saadeti aramaya kalktım. Çalışan, toplum için elle tutulur, gözle görülür şeyler yapan, *bir* şeyler kuran, bilmeyerek de olsa cereyana ipler sarkıtan bir insanla saadetin mümkün olduğunu sandım. Bu o kadar mümkün, o kadar elle tutulur bir şey gibi geliyordu ki bana. Hem tehlikesi de yoktu, her toplumun kabul ettiği yoldan yürüyordum. Bunu Özdemir'de bulamayınca, Cemal'e döndüm. Ağır ve hafif itirazlar yükseleceğini biliyordum. Çünkü annemin dediği gibi deve çıngıraklarının dengi dengine dedikleri masalı parçalamaya kalkışmıştım. Masallardaki sultan değildim ki korkayım. Halbuki masallardaki sultanlardan biri imişim. Cemal benden bin defa daha akıllı, daha Keloğlan çıktı. O benim gözümü açtı. Bir faydam olmuştu. Cemal'i düşündürmüştüm. Bu bir kazançtı. Kazandığım şeyi onunla mesut –hadi öyle diyeyim– olur olmaz kaybedeceğimi ilk anlayan o oldu.

Özdemir'e gelince rahatını arıyordu. Ben onun için jilet gibi, tıraş sabunu gibi, kolonya gibi bir şeydim. Ekmeği bile değildim. Tıraş olup kolonya bulamazsa nasıl tedirgin oluyorsa ben olmazsam öyle tedirgin oluyordu. Ben olursam rahattı. O kadar rahattı ki ara sıra bir başka kadınla da yatabilecekti. Elbette bana bir lüzumlu eşya muamelesi göstermiyordu. Şimdiden sonra belki kul köle de olacaktı. Ama istemem. Ona bu huzuru vermek için dünyaya gelmedim.

Eve dönmeme de imkân yok. 'Konsolosun kızı' ile 'Balıkçı Cemal'in aftosu' arasında mekik dokumak için

sinirlerim müsait değil. Bu sıfatlara karşı koymak da boş. Kimseye, hiçbir söze önem vermeden hakkımızda söylenenlere kafa tutarak insanlar arasında dolaşmak da bir nevi ukalalık, bir nevi kendini beğenmişlik. Yalnız başıma, tek başıma kötü bir şekilde yaşayacağımı sanma. Buna derim ve gururum müsaade etmez. Böyle bir yaşayışın zevksizliğini, hastalığını hiç sevmedim. Onun için üzülme. O şekilde yaşayacak olsam İstanbul daha müsaittir.

Dün nüfus kâğıdıma baktım, orada bir de Ayşe ismi var. Biraz da o isimle yaşamak istiyorum. Mektup yazar mıyım, yazmaz mıyım? Birkaç sene sonra döner miyim? Dönmez miyim? Şimdilik Türkiye'de bir yere bir tren bileti aldım. Trenime beş dakika var. Belki de trende devam ederim..."

Bu mektubun gönderilip gönderilmediğini bilmiyoruz.

Yalnız o zamandan beri eski konsoloslardan Vildan Bey'in gazetelerde kayıp ilanları görünce derin bir kedere kapıldığını, yüzünün sapsarı kesilip durgunlaştığını, günlerce odasına kapanıp çıkmadığını biliyoruz. Dört senedir de adeta kendisi okuyup yine kendisi üzülsün denebilecek bir ilanı gazetelere verdiğini görüyoruz. Bu ilan beş, altı gazetede birden çıktığı zaman bütün bu gazeteleri satın alan Vildan Bey'in odasına kapandığını, aynı ilanı saatlerce gözlükler gözünde okumaya, daha doğrusu bir film gibi seyre daldığını görmeden biliyoruz.

Bu ilanlar çıkmadan bir on gün evvel titizlenmeye başlayan Vildan Bey bir hafta –ilan çıktığı müddetçe– derin bir rahatlıktan sonra ilan kesilince tekrar on, on beş gün kimse ile konuşmaz, yemek içmekten kesilir. Ağlayıp ağlamadığını kimseler kestiremez. Her nisan ayında birer hafta müddetle Ankara ve İstanbul gazetelerinde bu kayıp ilanına rastlanabilir. Vildan Bey'in zevcesi Fazıla Hanım kocasının her sene muntazaman tekerrür eden bu beyhude ve manasız ilanına pek tutulur:

Kızım Nevin Akyürek, 1948 Nisanı'nın 12'inci günü Ankara'daki evinden çıkarak bir daha dönmemiştir. Bütün araştırmalarıma rağmen bugüne kadar kendisinden hiçbir haber alamadım. Hakkında bilgisi olanların aşağıdaki adrese bildirmelerini insaniyet namına rica ederim.

Adres: Beykoz — Serasker sokak 38 numarada
babası : (.....) Başkonsolosluğundan emekli
Vildan Akyürek

SON

Değerli yazarımız Sait Faik Abasıyanık'ın kanunî temsilcisi bulunan Darüşşafaka Cemiyeti, 30 Mart 1863 tarihli Padişah Fermanı ile "babası ölmüş ve maddi durumu yetersiz" kız ve erkek öğrencilere karşılıksız eğitim sağlamak amacıyla kurulmuştur.

Faaliyete geçtiği yıldan bu yana kendisini yenileyen, 1955 yılında kolej eğitimine, 1972 yılında da karma eğitime geçen kurum, 1994 yılında da Maslak'taki modern kampüsüne taşınmıştır.

Türkiye'de bir hayır kurumu tarafından açılan ilk özel okul olan Darüşşafaka, babası vefat etmiş, yoksul fakat yetenekli kız ve erkek çocuklarımıza giyim, barınma, yemek, kitap, sağlık hizmetleri dahil öğretim olanaklarını karşılıksız olarak yatılı ve karma eğitim vererek sağlaması bakımından da "İlk Halk Okulu" olma özelliğine sahiptir. Halen İngilizce eğitim yapan ve 900 öğrencinin öğrenim gördüğü kurumun tüm giderleri, devlet yardımı olmaksızın, sadece hayırsever halkımızın bağışları ve bu bağışların değerlendirilmesi suretiyle Darüşşafaka Cemiyeti'nin kendi imkânları ile karşılanmaktadır.

Sait Faik Abasıyanık, sağlığında birkaç kez; o zaman, İstanbul Fatih'te bulunan Darüşşafaka Lisesi'ne gitmiş, orada okuyan çocukları çok takdir ederek onlarla ilgilenmiş, ölümünden sonra tüm malvarlığının Darüşşafaka'ya verilmesini istemişti. Annesi Makbule Abasıyanık da bu arzuya uyarak telif haklarını Cemiyette bırakmış, ancak Burgazada'daki köşkün müze olarak korunmasını ve oğlu adına her yıl bir hikâye armağanı verilmesini şart koşmuştur. Darüşşafaka Cemiyeti, kendisine 1964 yılında intikal eden bu vasiyete titizlikle sahip çıkarak köşkü müze halinde korumakta ve o yıldan bu yana "Sait Faik Hikâye Armağanı" adı altında Türkiye'nin en ciddi edebiyat yarışmalarından birini düzenleyerek değerli yazarın her yıl hatırlanmasını sağlamaktadır.

"...Gerçek Türkçesiyle birlikte, hikâyelerinde anlattığı, bir düş içinde görünen insanları da gerçektir. Düş dünyası Sait'in gerçekçiliğinin üstüne çekilmiş bir cila gibidir."

Yaşar Kemal

"...Sait'in tek olduğu muhakkaktır. Kendi mizacını, tabiatın eserine vermiş bir hikâyeci bundan evvel yoktu, bundan sonra da olmayacak."

İlhan Tarus

"Riyakârlık aşağılığın en son haddidir. Sahiden iyi insanlar, kötüler hakkında laf söylemezlerdi. (...) Riyayı kaldırırsanız mesele yoktur, kötüler hemen saflarına iyiyi alıverirler. Önemli olan kötülüğü iyilikle beraber ortadan kaldırmaktır. O zaman insanlık denilen şey kafasını kaldırır: 'Durun bakalım', der, 'biz de varız'"

diyen büyük yazarın; ilk kez 1953 yılında yayımlanan romanı *Kayıp Aranıyor* yeniden gözden geçirilerek yayma hazırlandı.

Mektuplar, manüskriler ve gün ışığına çıkmamış metinler sırada...

ISBN 978-975-08-0495-3
6 TL
9 789750 804953